

UK Pedagogická fakulta

Katedra občanské výchovy a filosofie

Diplomová práce

**Subkultura fotbalových chuligánů: problém
současné mládeže**

Ivana Paseková

D-SV

Vedoucí DP: doc. PhDr. Radomír Havlík, CSc.

2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem pouze literaturu a prameny, které cituji a uvádím v příloženém seznamu.

V Praze 31. 3. 2010

.....

Podpis

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat doc. Radomíru Havlíkovi za ochotu a cenné rady při vedení mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Janě Bílé, vedoucí knihovny Ministerstva spravedlnosti ČR, za pomoc při vyhledávání vhodné literatury. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat Pavlu Hoftychovi, trenérovi prvoligového fotbalového klubu Bohemians 1905, za pomoc s výběrem a oslovením vhodných respondentů pro kvalitativní sondu.

Úvod.....	5
1 Vymezení základních pojmů	7
1.1 Subkultura.....	7
1.2 Kontrakultura	8
1.3 Subkultura mládeže	9
1.3.1 Sociálně patologické jevy u subkultur mládeže	17
1.4 Agrese	19
1.5 Násilí.....	23
1.6 Kolektivní chování	25
1.7 Sociologie sportu.....	27
1.7.1 Sportovní diváctví.....	27
1.7.2 Divácké násilí	30
2 Subkultura fotbalových chuligánů	32
2.1 Rozdělení osob přítomných na fotbalových stadionech	32
2.2 Fotbaloví chuligáni jako subkultura	34
2.2.1 Historie a příčiny vzniku subkultury fotbalových chuligánů	36
2.2.2 Interakce fotbalových chuligánů s jinými subkulturami.....	37
2.2.3 Struktura skupiny fotbalových chuligánů	38
2.2.4 Složení subkultury fotbalových chuligánů.....	42
2.2.5 Motivace k návštěvě fotbalového utkání	45
2.2.6 Fotbaloví chuligáni a média	46
2.3 Formy a příčiny násilí spojené s fotbalovým utkáním	48
2.4 Subkultura fotbalových chuligánů v České republice	53
2.5 Protichuligánská politika	55
2.6 Protichuligánská politika v České republice.....	57
2.6.1 Názory návštěvníků sektorů označených klubovými vlajkami na navrhovaná protichuligánská opatření.....	61
3 Výzkumná sonda.....	63
3.1 Kvalitativní výzkum	63
3.2 Cíle	64
3.3 Metoda.....	64
3.4 Výzkumný vzorek	65
3.4.1 Vybraní respondenti.....	66

3.5 Výsledky analýzy výzkumné sondy	68
3.5.1 Věk.....	68
3.5.2 Vzdělání	69
3.5.3 Motivace k návštěvě fotbalového zápasu	69
3.5.4 Motivace ke vstupu do skupiny fotbalových chuligánů	70
3.5.5 Motivace k výtržnostem, prožitkem a následky	71
3.5.6 Volný čas.....	72
3.6 Závěr výzkumné sondy.....	72
Závěr	74
Resumé	76
Použitá literatura	78
Přílohy	86

Úvod

Pro svoji diplomovou práci jsem si vybrala téma Subkultura fotbalových chuligánů: problém současné mládeže. Důvodem výběru tohoto tématu je osobní zájem o tuto problematiku a možnost využití kontaktů k provedení kvalitativní sondy mezi fotbalovými chuligány. I když je fotbalové chuligánství v médiích velmi populární téma, jako jev bylo dosud jen málo prozkoumáno. Široká veřejnost si na něj vytváří svůj názor především na základě informací prezentovaných médii, která mnohdy podávají značně zkreslenou realitu. Je nesporné, že subkultura fotbalových chuligánů představuje pro společnost určité riziko. Do boje s tímto fenoménem se zapojuje mnoho subjektů na lokálních, národních i mezinárodních úrovních, jejichž hlavním cílem je vytvořit účinnou koncepci a strategii, která by dokázala dostat tento jev pod kontrolu a postupně jej zcela potlačit.

V první části mé diplomové práce se věnuji obecnému vymezení základních pojmů. Především se zaměřuji na pojmy, které se subkulturou fotbalových chuligánů bezprostředně souvisejí, jako subkultura, kontrakultura, subkultura mládeže, agrese, násilí a kolektivní chování. Zvláštní místo zde má i obecný popis sociologické disciplíny sociologie sportu, která se mimo jiného zabývá i problematikou sportovního diváctví a diváckého násilí, kterou jsem v této části diplomové práce také zpracovávala.

Druhá část mé diplomové práce se již konkrétně zabývá popisem a charakteristikou fenoménu fotbalových chuligánů. Na základě odborné literatury mapuji stručný historický vývoj této subkultury a poukazuji na vzájemnou interakci s jinými subkulturami, které se podílely na jejím utváření. Na základě výsledků sociologických výzkumů se snažím popsat složení jednotlivých skupin fotbalových chuligánů a vystihnout důvody, které je vedou k vyvolávání výtržností. Zvláštní pozornost věnuji i vlivu médií, která se velkou měrou podílejí na vytváření vztahu mezi subkulturou fotbalových chuligánů a majoritní společností. Větší prostor jsem věnovala popisu příčin a forem násilí mezi fotbalovými chuligány a popisu průběhu konkrétních střetů. V neposlední řadě se stručně věnuji prevenci fotbalového chuligánství. Toto téma je velmi obsáhlé, proto jsem se zaměřila na podstatné mezníky, které změnily přístup k této problematice s tím, že hlavní důraz je kladen především na preventivní opatření v rámci území České republiky.

Poslední část diplomové práce je částí praktickou. Kromě teoretického úvodu, jenž se stručně zabývá kvalitativní výzkumem, představuje výsledky sondy, která byla provedena pomocí metody zakotvené teorie otevřeného kódování na vybraném vzorku pěti osob, jež se hlásí k subkultuře fotbalových chuligánů.

1 Vymezení základních pojmů

1.1 Subkultura

„Subkulturu lze definovat jako soubor specifických norem, hodnot, vzorů chování a životní styl charakterizující určitou skupinu v rámci širšího společenství, příp. tzv. dominantní či hlavní kultury, jíž je tato skupina konstitutivní součástí. Termín subkultura se také vztahuje na specifickou skupinu, která je tvůrkyní a nositelem zvláštních, odlišných norem, hodnot, vzorců chování a zejména životního stylu, i když se podílí na dominantní kultuře a na fungování širšího společenství.“¹ Subkultura je součástí celé kultury, ale snaží se vůči ní vymezit různými odlišnostmi. Tato míra rozdílnosti je značně pohyblivá. Subkultura se může odlišovat zcela minimálně, ale může být též zcela v opozici.

S pojmem subkultura pracovala již ve dvacátých letech dvacátého století Chicagská škola, která se kromě jiného zabývala i výzkumem sociologie města na základě empirických výzkumů. Ve čtyřicátých letech dvacátého století byl pojem subkultura ve společenských vědách již zcela běžně používaným termínem. V současné době je subkulturám věnována značná pozornost a postupně se začíná utvářet nová sociální disciplína sociologie subkultury.

Populace této planety není homogenní, ale značně diferencovaná, čímž je dán vznik mnoha subkultur. Na vzniku nové subkultury se podílí mnoho činitelů, dle kterých lze subkultury různorodě členit. Mezi základní činitele patří etnická příslušnost, rasa, původ, národnost, náboženská orientace, věk, povolání (včetně přípravy na ně), sociální pozice, sociální status, sociální instituce, segregace, způsob života, zájmy nebo deviantní chování. Subkultury sdružují dohromady jedince, kteří mají vlastní pohled na společnost, jemuž předchází vznik určitého specifického problému. Jedinec se snaží tento problém vyřešit tím, že se obklopí lidmi se stejným

---

¹ *Velký sociologický slovník*. II. díl, P–Ž. 1 vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1. s. 1248.

viděním společnosti. „Řešení kolektivních problémů se tak stává základem pro vznik subkultur.“²

Kromě základních znaků, jako vlastní normy, hodnoty, ideály, vzorce chování, životní styl, se subkultury často vyznačují vědomým uzavíráním se před okolím a vytvářením subkulturních hranic, k čemuž dochází především z důvodu sebeochrany a sebezáchovy. Dalším znakem subkultury je potřeba vymezit se proti majoritní kultuře i jiným subkulturám, proto si často vytváří svůj vlastní jazykový kód (tzv. slang) a image. Některé subkultury se proti oficiální kultuře mohou vyznačovat značnými odlišnostmi, které způsobují napjaté situace. Tyto napjaté situace následně mohou vyústit až ke konfliktům, jako jsou střety s policií nebo jinými subkulturami.

1.2 Kontrakultura

„Kontrakulturou se rozumí subkultura, která vytváří a reprodukuje normy a hodnoty, jež ostře kontrastují s analogickými normami a hodnotami dominantní či hlavní kultury: nejde tedy o pouhou odlišnost, ale o radikální odmítání, o vědomou kontradikci.“³ Kontrakultura vychází z majoritní kultury a je na ní závislá. Pouze v jejím kontextu nabývá na významu. Oponuje majoritní kultuře, odmítá její normy, hodnoty a ideje.

Existují dvě základní možnosti vzniku kontrakultury. Zaprvé vzniká v rámci okrajů společnosti (narkomani, alkoholici, bezdomovci, vězni apod.). Druhou možností jsou kontrakultury vzniklé z protestu, pro které je charakteristická snaha prosadit určité změny v rámci majoritní kultury. Nejčastěji jde o změny v sociální, politické, ekologické nebo umělecké oblasti. Jednotlivé kontrakultury se mohou snažit prosadit své požadavky radikálně (snaží se negovat celý majoritní kulturní systém) nebo umírněně (soustředí své hlavní zájmy pouze na určitou oblast majoritní kultury). Kontrakultury vytvářejí také alternativní kultury. Mezi ty nejznámější patří hnutí hippies, squateři či různé náboženské sekty.

---

² SMOLÍK, J. Subkultury mládeže a sociálně patologické jevy. In *Trendy sociálně patologických jevů. Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS*. Praha: MČSS, 2008. s. 101-108. ISBN 978-80-903541-5-9. s. 102.

³ *Velký sociologický slovník*. I. díl, A–O. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1. s. 526.

1.3 Subkultura mládeže

„Subkultura mládeže, je určitý typ subkultury, který je vázaný na specifické způsoby chování mládeže, na její sklon k určitým hodnotovým preferencím, akceptování či zavrhování určitých norem, životní styl odrážející podmínky života.“⁴ Subkultura mládeže vzniká, pokud dojde k odlišnostem mezi životním stylem dospělých a životním stylem mladých do té míry, že si mládež vytvoří vlastní vzorce chování.

První vědecké zkoumání subkultur mládeže můžeme zaznamenat ve dvacátých letech dvacátého století, kdy se představitelé Chicagské školy zabývali pouličními gangy mládeže a deviantními skupinami. Tato škola vrhla nový pohled na problematiku subkultur a postupně vytvořila seznam znaků typických pro jednotlivé subkultury.

Intenzivnější studium subkultur mládeže bylo uskutečněno v padesátých letech dvacátého století, kdy sociolog M. Abrams upozornil na odlišnosti v chování mládeže a dospělých v rámci ekonomického trhu. Zjištěné odlišnosti v životním stylu a způsobu trávení volného času daly vzniknout specifickému trhu se zbožím – tzv. trhu teenagerů. „Výsledky Abramsových výzkumů a vznik prvních poválečných, výrazně se odlišujících stylů mládeže, byly některými sociology interpretovány za důkaz existence svébytné subkultury – světa, který nepodléhal autoritě, normám a hodnotám dospělých.“⁵

Izraelský sociolog S. N. Eisenstadt spojuje vznik subkultur mládeže se vznikem industriální společnosti, která zapříčinila změny v rodině. Čistě rodinnou výchovu nahradila výchova institucionální, čímž sociální a mocenský status mládeže klesl na minimum. Tím, že si mládež vytvořila vlastní subkultury, jí bylo umožněno snadněji převzít status a roli dospělých. Nutno ovšem podotknout, že tyto teorie byly odmítnuty americkými sociology Millerem a Swansonem. Miller a Swanson zastávali názor, že mládež upřednostňuje a uznává hodnoty, normy a cíle rodinné a autokratické před hodnotami a normami, které platí mezi jejich vrstevníky.⁶

---

⁴ *Velký sociologický slovník*. II. díl, P–Ž. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1. s. 1248.

⁵ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství: historie, teorie, a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008. ISBN 978-80-903556-3-7. s. 39.

⁶ *Velký sociologický slovník*. II. díl, P–Ž. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1. s. 1248–1249.

V sedmdesátých letech se do popředí dostávaly teorie, které zdůrazňovaly, že subkultura mládeže nevznikají snahou o projevení nesouhlasu vůči rodičům, ale jako protest proti třídně rozdělené společnosti. Jejich cílem bylo vymezit se proti obecně přijímaným vzorům chování střední třídy a identifikovat se s vlastní dělnickou třídou. Z tohoto prostředí pocházejí subkultura mládeže, jako jsou punk, skinheads a rockeři. Mezi zástupce této teorie patří Birminghamské centrum pro současné kulturní studia (Birmingham Centre for Contemporary Cultural Studies – CCCS⁷), které se stalo velmi respektovaným centrem a školou pro studium subkultur mládeže. Ovšem ani toto centrum neuniklo kritice. První výtky směřovala na skutečnost, že se nikdy nezaobíralo místem žen v subkulturách. Druhá významná kritika poukazuje na fakt, že toto centrum nikdy blíže nezkoumalo mládež, která vstoupila do subkultury nebo vystřídala více subkultur z pouhého rozmaru, z touhy po zábavě nebo z důvodu aktuální módnosti. Tato škola se také čistě zaměřila na studium subkultur ve Velké Británii, a proto její teorie bylo obtížné aplikovat v jiném geografickém prostoru.

V devadesátých letech, především na jejich začátku, nastal subkulturní „boom“. Tento „boom“ je spojován s rozvojem taneční scény a se vznikem rozmanitých hudebních proudů (house, techno, tekno, freetekno, jungle, break beat atd.). Zároveň se obnovovaly starší subkultury s novým nádechem, obsahem a potřebou upozorňovat na nová aktuální témata, jako sexismus, feminismus, multikulturalismus, imigrace, ochrana životního prostředí apod. Vývoj těchto nových stylů byl velmi dynamický, avšak zanikly stejně rychle, jak vznikly; vytvořily odnože, popřípadě se přetvořily v nové styly, podstyly, proudy apod. Jejich podrobné zmapování nebylo téměř vůbec možné, a proto začaly být subkultury některými autory označovány za nestabilní společenské fenomény. Toto období od devadesátých let je označováno jako tzv. postsubkulturní období, pro které je charakteristický vliv masových módních trendů, přičemž se jedinec stává jejich nositelem, aniž by se považoval za člena nebo součást subkultury.⁸

„Pro moderní éru subkultur jsou charakteristické znaky: skupinová identita, stylová homogenita, silné hranice trvání, poskytnutí hlavní identity, vysoký stupeň

---

⁷ CCCS bylo výzkumné centrum na univerzitě v Birminghamu. Bylo založeno v roce 1964 Richardem Hoggartem a Stuartem Hallem. Jeho hlavním cílem byly kulturní studie. Jeho činnost byla ukončena v roce 2002.

⁸ Mezi hlavní představitelé tzv. postsubkulturního přístupu patří sociologové David Mugglet a Steve Redhead.

ztotožnění, členství vnímané jako stálé, nízký stupeň subkulturní mobility, důraz na přesvědčení a hodnoty, politické vyjádření odporu, zaměřenost proti médiím, autentické vnímání sama sebe. Pro postmoderní éru jsou charakteristické tyto znaky: roztržitá identita, stylová heterogenita, slabé hranice trvání, mnoho stylových identit, nízký stupeň ztotožnění, přechodná náklonnost k subkultuře, fascinace stylem a image, apolitické cítění, pozitivní postoj k médiím, vědomost neautentičnosti.⁹

Při studiu subkultur mládeže se uplatňuje tzv. multidisciplinární přístup, což znamená, že je potřeba na ně nahlížet z pohledu různých sociálních věd, jako je sociologie, psychologie, sociální pedagogika, kulturní antropologie, politologie či kriminologie.

V rámci majoritní kultury je přechod mezi mládím a dospělostí značně plynulý a nepřináší sebou žádnou výraznou změnu v chování. Každý dospívající musí tímto přechodem do dospělosti projít. Pro tento přechod je typickým znakem vliv vrstevníků na jejich socializaci. Tito vrstevníci se stávají novými průvodci dospívajících jejich životem. Největšího vlivu získávají vrstevnické skupiny především v období puberty mezi dvanáctým a patnáctým rokem života a později v období adolescence do osmnáctého roku života, kdy tyto skupiny přebírají úlohu výchovného činitele. Jedinci vyhledávají sobě podobné osoby, které se nacházejí ve stejném věkovém období, což jim usnadňuje vytváření si své vlastní identity. Tímto způsobem dochází k vytváření skupin, které se řadí mezi subkultury mládeže. Funkcí subkultur mládeže je tento proces přechodu do dospělosti co nejvíce usnadnit a vypořádat se s ním v rámci skupiny s individuálními a sociálními rozdíly. Jednotlivými prvky při vytváření subkultur mládeže mohou být společné zájmy, aktivity, móda, hudba, ideály apod. „Vrstevnická skupina jedinci nejenom rozšiřuje pole příležitostí, ale stává se i skupinou referenční, působící na formování hodnotového systému.“¹⁰

Motivace jedince pro vstup do subkultury je značně rozdílná. Jedním z hlavních důvodů je schopnost subkultury poskytnout jedinci dočasný úkryt, který mu umožní získat dostatečné množství času na hledání své vnitřní identity. Prostřednictvím

---

⁹ SMOLÍK, J. Subkultury mládeže a sociálně patologické jevy. In *Trendy sociálně patologických jevů. Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS*. Praha: MČSS, 2008. s. 101–108. ISBN 978-80-903541-5-9. s. 104.

¹⁰ Tamtéž, s. 103.

subkultury je mu umožněno se jednoznačně vymezit proti okolnímu světu. Některé subkultury mládeže mají z důvodu sebeobrany a sebezáchovy sklon být i značně uzavřené. Dalším důležitým motivem pro vstup jedince do subkultury je možnost realizovat a vyzkoušet nové a dosud nevyzkoušené vzorce chování. V rámci subkultury jedinec získává nový status a roli, s čímž může být spojen i kariérní růst v rámci skupiny, který je odlišný od kariéry profesní. Tato „vedlejší“ kariéra získává na významu především u jedinců, kteří jsou neúspěšní ve škole či v zaměstnání, ovšem to nevylučuje, že i jedinci společensky úspěšní mohou v rámci subkultury dosáhnout vysokých statusů.

Ukončení členství v mládežnické subkultuře přichází mezi pětadvacátým a třicátým rokem života. Pokud tohoto věku dosáhne většina členů subkultury, dochází k jejímu pozvolnému rozpadu. Členy mládežnických subkultur mohou být i osoby starší třiceti let. Na druhé straně i subkultury, které nespádají do kategorie subkultur mládeže, se mohou vyznačovat určitými prvky charakteristickými pro mládežnickou subkulturu. Vymezení horní hranice věku pro označení mládeže nemůže být přesně stanoveno. „Mladí přebírají profesní, manželské, rodičovské a další role dospělých podle společností stanoveného ‚harmonogramu‘ (zákonné ukončení školní docházky, stanovení věku občanské dospělosti apod.). Samozřejmě existují individuální i skupinové odchylky (např. u vysokoškoláků mluvíme o ‚odložené dospělosti‘). Právě sociálně kontrolovaným přejímání určitých pozic (někdy ritualizovaných) se mladí začleňují do světa dospělých, který svým přínosem modifikují.“¹¹

Každou subkulturu mládeže lze zařadit pod určitou typologii. Pro toto rozdělení je možno použít mnohá kritéria. Přesná typizace je však velmi obtížná, neboť vývoj ve světě mládeže je velmi dynamický. Tímto se kategorizace mění spíše jen na aktuální charakteristiku sociální skutečnosti. Mezi ty nejvíce používaná kritéria patří rozšířenost subkultury, vztah k užívání drog, vztah k násilí. Dále je možné rozdělení z hlediska politické angažovanosti, na základě míry společenské přijatelnosti, z hlediska ústavního pořádku (subkultury extremistické, ne-extremistické) a z hlediska vzniku. Z hlediska vzniku se dělí na originální nebo

---

¹¹ HAVLÍK, R.; KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-327-7. s. 56.

přenesené. Přenesené subkultury mládeže mají své kořeny mimo území České republiky. Originální vznikly na území České republiky (resp. v ČSSR, ČSFR).¹²

Dalším kritériem, které lze pro typologii subkultur mládeže použít, je jednotnost či nejednotnost (existence více proudů v jedné subkultuře). K této nejednotnosti může dojít, pokud se určitá subkultura mládeže podvolí medializaci a komercializaci, přemění se v druh životního stylu a místo původního poslání vystupovat proti majoritní společnosti ji začne posilovat. Typickým příkladem takového rozdělení subkultury mládeže jsou hippies a jejich odnož yippies, punk a jeho odnož hard core či straight edge.¹³ Pro tento stav se používá termín antisystémový paradox.¹⁴

Rozšířenost a rozmanitost subkultur mládeže se může použít jako jedno z kritérií pro posouzení a znázornění míry demokracie a svobody ve společnosti.

Celkový počet subkultur mládeže je jen velmi těžko spočítatelný stejně jako celkový počet osob k nim se hlásících. Lze odhadovat, že s nějakou subkulturou mládeže se identifikuje pouze každý dvacátý mladý člověk.¹⁵ Je patrné, že pro určité jedince je příslušnost k subkultuře v období dospívání velmi významná, ale větší skupinu mládeže tvoří jedinci, kteří se neztotožňují a neidentifikují se žádnou subkulturou mládeže.

Při bližším zkoumání mládežnické subkulturní scény v rámci území České republiky zjistíme, že od devadesátých let zde postupně získaly zastoupení téměř veškeré ve světě známé subkultury a jejich jednotlivé proudy. V současné době je v České republice nejpočetněji zastoupená subkultura skinheads, ke které se přibližným odhadem hlásí kolem pěti až sedmi tisíc osob. Druhou největší je punk s přibližně pěti tisíci příznivci. Několik tisíc příznivců se hlásí k subkultuře graffiti. Další subkultury s velkým množstvím příznivců jsou subkultury spojené s taneční

---

¹² SMOLÍK, J. Extremismus subkultur mládeže? *REXTER* [online]. 2006, roč. 5, č. 1 [cit. 2010-19-01]. Dostupné z [www: < http://www.barrister.cz/strat/rexter/page.php?id=46 >](http://www.barrister.cz/strat/rexter/page.php?id=46).

¹³ Yippies jsou radikálnější odnož hippies angažujících se v politice, jejichž název je odvozen od YIP (Youth International Party). Hard core je o něco rychlejší než původní evropský punk a agresivnější. Texty kapel často reflektují sociální a politická témata (anarchismus, antifašismus). Příznivci straight edge odmítají jakékoliv drogy, ať už legální nebo ilegální, a často také volný sex. Jejich vznik byl inspirovaný punkovou hudební kapelou Minor Threat.

¹⁴ SMOLÍK, J. Subkultury mládeže a sociálně patologické jevy. In *Trendy sociálně patologických jevů. Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS*. Praha: MČSS, 2008. s. 101–108. ISBN 978-80-903541-5-9. s. 105.

¹⁵ SMOLÍK, J. Kontrakultura aneb svět subkultur mládeže. *Prevence*, 2008, roč. 5, č. 6, s. 6–8.

scénou – se styly house, trance, psytrance, drum&bass, techno, tekno, freetekno a dalšími.¹⁶

Každá subkultura má několik typů stoupců. Primárně je můžeme rozdělit na aktivní, pasivní a třetím typem jsou jedinci tzv. mimo scénu. Aktivní členové se podílejí na chodu subkultury. Jejich činnost spočívá v organizování koncertů, protestních akcí, ve vytváření tiskovin či v propagaci subkultury prostřednictvím různých médií. Další velkou skupinou jsou pasivní členové. Pro pasivní členy je subkultura velmi důležitá, ačkoli se na chodu subkultury podílejí pouze minimálně nebo vůbec. Posledním typem stoupců subkultury jsou jedinci označovaní termínem „mimo scénu“, kteří sledují subkulturu, řídí se módními trendy, ovšem nepřijímají nebo vůbec nevnímají její ideologii a nezaujímají vůči subkultuře vlastní postoj.

Příslušníky různých subkultur lze rozlišit dle charakteristických vnějších znaků. Tyto vnější znaky mají pro subkulturu velký význam. Celkově posilují pocit unikátnosti a skrze tuto image se vymezují vůči dominantní kultuře a společnosti dospělých. Na druhé straně také slouží k vyjádření příslušnosti a sounáležitosti k vybrané subkultuře. K obecným vnějším znakům příslušníků či sympatizantů jednotlivých subkultur mládeže patří především styl oblékání a vizáž. Například příznivci stylu emo nebo gothic rocku nosí tmavé oblečení, ve velké míře užívají make-up a velmi výrazně si malují oči černou konturou nebo stíny. Punkeři nosí kožené bundy, piercingy a zježené vlasy (tzv. číra). Skinheads se vyznačují oblékáním leteckých bund zvaných bomber, nošením bot značky Dr. Martens a vyholenou hlavou. Některé subkultury na své image velmi lpí a prostřednictvím ní jasně dávají najevo svému okolí příslušnost k určité komunitě a k její hodnotové orientaci. Oděv se tak stal specifickým prostředkem komunikace mezi mládeží.

Dalším výrazným znakem pro příslušníky mládežnických subkultur je hudba. Skrze tuto hudbu se snaží mládež sdělit svoje názory, hodnoty, pocity a zároveň je sdílet s ostatními. Týká se to především postsubkulturního období, ve kterém vzniklo velké množství hudebních proudů, které určují i celkový životní styl. Hudba se také začala používat jako prostředek tzv. rychlé diagnostiky postojů, názorů a

---

¹⁶ Tamtéž.

hodnot vrstevníků. Používá se úsloví „řekni mi, co posloucháš, a já budu vědět, kdo jsi.“¹⁷

Za další znak je možno označit specifický druh jazyka a symboliku, kterou subkultury mládeže obecně používají. Komunikace se často vyznačuje používáním slangových výrazů, které by měli znát všichni členové subkultury. Slangem popisují své zkušenosti a upevňují jim skupinové normy a hodnoty. Tento specifický jazyk je mnohdy nečlenům dané subkultury méně či více srozumitelný a vytváří hranice mezi subkulturou a majoritní kulturou či jinou subkulturou.

Velký vliv na subkultury mládeže získávají ve stále větší míře masmédiá. Na základě skutečností, které jsou prezentovány a propagovány médii, vznikají nové subkultury nebo naopak subkultury představují zdroje námětů, které následně masmédiá zpracovávají a předkládají veřejnosti. Velké množství masmédií zaujímá k subkulturám svůj specifický postoj. Tento postoj nemusí vždy odpovídat skutečné realitě a v mnoha případech dochází ke zkreslení informací. I na základě těchto skutečností zaujímají subkultury mládeže k médiím různé postoje. Část subkultur je k médiím vstřícná a usiluje o spolupráci s nimi. Druhá část je odmítá a uzavírá se do sebe. Subkultury s negativním postojem vůči médiím používají často vlastní způsoby, jak informovat o dění v subkultuře. Velmi populární je vydávání tzv. fanzinů (používá se i zkrácený výraz „ziny“).¹⁸ Tyto „fanziny“ jsou tištěné materiály, které vydávají přímo členové subkultury. Jejich hlavní funkcí je stmelit subkulturu a upozornit na její činnost. V některých případech se kolem fanzinu v rámci homogenní subkultury vytvořil samostatný proud. Fanziny nemají žádnou pevnou pravidelnost ve vydávání. Mohou vyjít i příležitostně, ale některé úspěšné fanziny se vydávají pravidelně již několik let. Ze zdařilých fanzinů se později vyvinuly „plnohodnotné“ časopisy.

V současné době subkultury zaměřují svou pozornost především na internet a ten postupně začíná upozadovat fanziny. Subkultury se v maximální možné míře snaží využít možností, které jim internet nově nabízí. Především jde o snadnější

---

¹⁷ MACEK, P. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7. s. 51–52.

¹⁸ Existuje velká řada různých typů fanzinů, které dle způsobu jejich vydávání přijímají specifický název. Například personalzin je fanzin psaný, rozmnožovaný a distribuovaný jediným člověkem. Prozine je nakladatelstvím profesionálně vydávaný fanzin. E-zine je elektronický fanzin, vydávaný na cd-romech či na internetu. Clubzine je fanzin vydávaný určitým klubem a určený k výměně za fanziny jiných klubů. Adzine je fanzin zaměřený výhradně na inzerci k výměně, prodeji a koupi knih, her, kazet atd.

komunikaci a propagaci pomocí webových stránek, blogů, chatroomů a diskuzních fór.

Média sehrávají velkou roli i ve vztahu široké veřejnosti k subkulturám mládeže. Nejlépe se tento vztah vystihuje na subkulturách mládeže spojovaných s kriminálními činy, jako jsou fotbaloví chuligáni, skinheads nebo punkeři. Stuart Hall přichází s teorií přímé souvislosti s informovaností o subkulturách mládeže a nárůstem opatření proti tomuto druhu násilí, které páchají.¹⁹ Hall tento stav pojmenovává termínem „amplifikační spirála“. Dochází k ní, pokud masmédia zveličí určité události ve snaze získat diváka a zaujmout jeho pozornost. Tyto události následně vyvolávají u veřejnosti jev, který se označuje jako morální panika.²⁰ K morální panice dochází, pokud veřejnost považuje určitý problém za větší, než ve skutečnosti je. Na základě této morální paniky jsou přijaty důkladnější kontrolní opatření. Opatření v praxi mohou způsobit nesouhlas a podnítit konfliktní situace, do kterých se zapojí více lidí. Následně se tento proces opakuje s vyšší intenzitou. Tato amplifikační spirála ve velkém rozsahu postihla takové subkultury, jakými jsou rockeři, skinheads a především subkulturu fotbalových chuligánů. Tyto subkultury se dopouštěly lokálních konfliktů a narušovaly veřejný pořádek. Média toto následně prezentovala jako zvyšující se kriminalitu spojenou s násilnými trestnými činy mládeže, a fotbal se tak nepřímo stal prostředkem k podpoře a propagaci násilí. Subkultury spojené s fotbalem se staly nežádoucími a někdy jsou označovány až za kontrakultury.

Vývoj a chování jednotlivých subkultur mládeže a jejich vztah k majoritní společnosti do značné míry ovlivňuje i trh. V padesátých letech sociolog M. Abrams postavil svou teorii subkultur na vzniku specifického trhu věnovaného výhradně mládeži. Od té doby se „trh teenagerů“ začal prudce rozvíjet. Přispěla k tomu i skutečnost, že mládež má k dispozici velké množství volného času a zároveň volné finanční prostředky. V současné době, kdy se stále ve větším rozsahu prosazuje tzv. masová kultura, výrobci dokáží okamžitě reagovat na nové trendy a potřeby a rychle zaplňují „bílá místa“ na trhu. V souvislosti s mládeží se jedná

---

¹⁹ SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže* [online]. c2009 [cit. 2010-19-01]. Dostupné z [www: <http://is.muni.cz/dok/rfmgr.pl?fakulta=1423;obdobi=4784;kod=BSS168;furl=%2F1423%2Fpodzim2009%2FBSS168%2Fum%2Finfo=.html>](http://is.muni.cz/dok/rfmgr.pl?fakulta=1423;obdobi=4784;kod=BSS168;furl=%2F1423%2Fpodzim2009%2FBSS168%2Fum%2Finfo=.html).

²⁰ Morální panika je reakce sociální skupiny založená na klamném nebo přehnaném zdání, že chování nějaké jiné skupiny, subkultury je deviantní a je hrozbou pro společnost. Tématem morální paniky se zabýval Stanley Cohen.

především o průmysl zábavní, oděvní a hudební, který vysokou měrou ovlivňuje současnou mládež.

Trh neovlivňuje jen mládež a subkultury, které vytváří, ale i vztah majoritní společnosti k nim. Pokud se výrobci inspirojí určitou subkulturou a její znaky převedou do určitého druhu zboží, které následně nabídnou široké veřejnosti, může dojít ke změně, při níž nastane posun ve veřejném mínění. Tento posun způsobí, že doposud nepřijatá a odsuzovaná subkultura se stane dostupnou, v některých případech až módní, a vytvoří „nový styl“. Právě proto je nutné striktně rozlišovat mezi stylem a subkulturou. Zábavní průmysl například produkuje komerční umělce, kteří se navenek hlásí k určité subkulturě, avšak jsou pouze nositeli a šířiteli určitého stylu snažícího se přilákat nové příznivce. Podobným vývojem prochází i oděvní průmysl. Ten ve snaze přijít s novými módními trendy, které osloví širokou veřejnost, hledá inspiraci v subkulturách. Vytvořený styl je však módní pouze určitou chvíli a brzy je nahrazen novým. Současná postsubkulturní teorie dokonce tvrdí, že trh prostřednictvím svých nástrojů, jako je marketing, reklama a masové módní trendy, vystrnadil spontánně vznikající subkultury a nahradil je uměle vzniklými subkulturami a životním stylem. „Pojem životní styl lze vymezit jako souhrn životních forem, které jedinec aktivně prosazuje.“²¹ Součástí životního stylu je i žebříček hodnot, který se projevuje právě chováním jedince a nejlépe se posuzuje dle způsobu trávení volného času.

1.3.1 Sociálně patologické jevy u subkultur mládeže

„Deviace je v obecném pojetí chápána jako jakákoli odchylka od normální struktury či funkce a může se vyskytovat u kteréhokoli jevu v přírodě nebo ve společnosti. Sociální deviace jsou ty, které mají význam v sociálních interakcích a vztazích.“²² Jako synonymum sociální deviace se používá výraz sociální patologie. Výskyt deviantního chování můžeme nalézt u mládežnických subkultur jakožto i u subkultur obecně. Laická veřejnost velmi často tyto sociálně patologické jevy bezprostředně spojuje se subkulturami mládeže. Některé subkultury se dokonce stávají symbolem násilí a užívání drog. V padesátých a šedesátých letech dvacátého

---

²¹ SMOLÍK, J. Kontrakultura aneb svět subkultur mládeže. *Prevence*, 2008, roč. 5, č. 6, s. 6–8. s. 6.

²² HRČKA, M. *Sociální deviace*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-85850-68-0. s. 11.

století bylo deviantní chování členů subkultur připisováno specifickému způsobu řešení problémů, které se objevily při adaptaci některých jedinců a skupin. „Jde o kolektivní, nikoli individuální adaptaci na strukturální zátěž: deviantní či delikventní subkultury představují protestní nebo obranné reakce proti dominantní kultuře.“²³ Při hledání příčin vzniku deviantních subkultur je nutné vždy přihlížet k příslušnosti²⁴ dané subkultury a z toho vycházejících konfliktů s jinou subkulturou či dominantní společností. Kulturní konflikty jsou v mnoha případech založeny na střetu dominantní kultury s kulturou střední a nižší třídy, popřípadě s kulturou rasových a etnických menšin.

Subkultura mládeže se snaží vyvíjet systematický tlak na jedince i na dominantní společnost. Subkultura přijme za své určité normy, pravidla, hodnoty, ideály, životní styl, který jedince donutí přijmout negativní postoj ke společnosti či jiným subkulturám. Tento negativní postoj může být radikální či extremistický, čímž dochází k přímé podpoře deviantního chování. Subkultura toto deviantní chování navíc podporuje zajištěním potřebných prostředků, organizací a koordinací aktivit, přiděluje role a poskytuje ochranu svým členům před policií, soudy apod. Často také dochází k potlačení individuální viny a výsledek jednání je přenesen na celou subkulturu.

Hlavní motivací jedince vstoupit do deviantní subkultury se stává vidina dosáhnout svého cíle, který je legitimní cestou pouze obtížně dosažitelný. Deviantní subkultura tak představuje snadno dostupný prostředek pro dosažení tohoto cíle. Pouze tím, že se jedinec obvykle snaží udržovat vazby k rodině a zaměstnání, nedochází k celkové integraci do subkultury. „Zde platí pravidlo: čím bližší je vztah jedince ke skupině, tím menší je jeho schopnost se od ní distancovat, hrozí riziko nesoudného přijetí mnohdy patologických norem, jedinec ztrácí svojí individualitu a ‚zdravý rozum‘.“²⁵

Subkultury mládeže jsou nejčastěji spojovány ze sociálními deviacemi, jako jsou kriminalita, narkomanie, politická ortodoxie, alkoholismus, sebepoškozování, promiskuitní sexuální chování, agresivita a vandalismus.²⁶

---

²³ Tamtéž, s. 195.

²⁴ Jedná se o příslušnost sociální, etnickou, rasovou, národnostní, náboženskou apod.

²⁵ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5. s. 72.

²⁶ Viz: příloha č. 1.

Do deviantního chování je zahrnováno i extremistické chování. Mezi projevy extremismu patří hlavně rasismus a jím motivované útoky a podpora totalitních ideologií. V rámci subkultur mládeže má zaujímání krajních stanovisek většinou přechodný charakter, který je spojen s obdobím přechodu do společnosti, a může být u některých osob značně neklidný.

Existuje i několik subkultur, které jsou označovány za přímé nositele a šířitele extremistických postojů, ovšem je nutné zdůraznit, že nelze automaticky označit celou subkulturu za extremistickou, neboť se v rámci těchto subkultur vyskytují i proudy, jejichž členové mají přesně opačný politicky vyhraněný názor. Představiteli pravicového extremismu jsou například některé skupiny ze subkultury skinheads.²⁷ Mezi představitele levicového extremismu patří část punkové subkultury, která je vnímána jako představitel anarchistického hnutí.²⁸ Politického násilí se ovšem nemusí dopouštět pouze čistě extremisticky zaměřené subkultury, ale i takové, které chtějí vyjádřit svou nespokojenost. Je nutné podotknout, že činnost těchto subkultur není výhradně zaměřena politicky.

Nabízí se otázka, jak se k subkulturám vyznačujícím se deviantním chováním postavit? Pokud jsou zavedena represivní opatření vůči celé subkultuře, v mnoha případech dochází uvnitř ní k větší radikalizaci a možnému veřejnému vystoupení za použití násilí, což vede k ještě větší izolovanosti od veřejného života. Je nutno podotknout, že subkultura není zcela homogenní celek a uvnitř ní se nachází mnoho skupin, gangů a part, proto nelze celou skupinu generalizovat a každého jejího člena označit za deviantního. Stejně těžké je bez výhrad celou subkulturu označit za deviantní.

1.4 Agrese

„Agrese je v sociologickém a sociálně psychologickém smyslu chování, které vědomě a záměrně poškozuje druhého, ubližuje mu, způsobuje mu utrpení, omezuje

---

²⁷ Příkladem rozdílně smýšlejícího proudu v rámci subkultury skinheads je skupina Red Skinheads, což je levicově orientovaný proud v rámci pravicově zaměřené subkultury skinheads a k ní se hlásí pouze svojí vizáží.

²⁸ Příkladem rozdílně smýšlejícího proudu v rámci subkultury punk je pravicově zaměřený proud Nazi Punks. Jeho přívrženci se důsledně vymezují proti anarchismu a komunismu.

ho a násilně mu brání ve výkonu činností, které chce vykonávat.“²⁹ Pojem agrese úzce souvisí s pojmem násilí, ale také s pojmy jako donucení a moc. Z pohledu sociální patologie se násilného chování dopouští osoba, která s různou četností porušuje sociální normy. Pokud se jedinec snaží vůči svému okolí prosadit tzv. zdravým způsobem, kterým zásadně neporušuje společenské normy, a jeho jednání je přijímáno jeho okolím, pak je toto chování označováno jako asertivní, nikoli agresivní. Dalším pojmem, který úzce souvisí s agresí, je hostilita. „Hostilita je obecný nepřátelský (negativní) postoj vůči lidem, který se nemusí projevit ubližováním jiné osobě.“³⁰

Pro vysvětlení původu agrese existují tři základní teorie. První je Freudova teorie vrozeného sklonu k agresí, označovaná též jako psychoanalytická koncepce. Tato teorie je založená na existenci dvou instinktů (Eros a Thanatos), které proti sobě stojí a navzájem spolu soupeří. Předpoklady k agresivitě má v sobě každý člověk. Záleží jen na konkrétním jedinci, zda tyto dispozice dokáže potlačit, nebo zda je nechá vyplynout napovrch. Pro Konrada Lorenze, který při svých studiích vycházel z etologie,³¹ je agrese také vrozená. Tato agrese se v jedinci postupně hromadí, dokud nedojde k jejímu uvolnění. Agrese dle něj vychází z instinktů bez potřeby vnějšího podnětu, je vnitrodruhová, přeměněná v rituál, kterým se agrese přeměruje na bezpečný cíl. Člověk ovšem nedokáže včas rozpoznat, kdy s touto agresí přestat.

„Druhá teorie, která nese název reaktivní, vysvětluje agresí jako odpověď na soubor vnějších nebo vnitřních (internalizovaných) podnětů.“³² K této teorii se řadí i teorie frustrace – agrese, jejímž autorem je americký sociolog John Dollard. V této teorii je agrese reakcí na frustraci. Frustrace je chápána jako pocit marnosti, kdy jedinec nemůže dosáhnout vytyčeného cíle či nemůže uspokojit svou potřebu. Dle této teorie frustrace vždy vede k agresí a agrese je vždy důsledkem frustrace. I když tato teorie byla v této radikální verzi odmítnuta, v umírněnější verzi je platná

---

²⁹ *Velký sociologický slovník*. I. díl, A–O. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1. s. 44.

³⁰ LOVAŠ, L. Agrese. In *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008. s. 267–280. ISBN 978-80-247-1428-8. s. 268.

³¹ Etologie je vědní obor, který se zabývá studiem chování živočichů, rozlišuje vrozené a naučené složky chování a studuje význam určitých vzorců chování pro přežívání daného druhu. Konrad Lorenz pozoroval divoké a sladkovodní ptáky, u kterých sledoval vrozené složky chování. Výsledky jeho zkoumání jsou využívány v humanitních vědách.

³² *Velký sociologický slovník*. I. díl, A–O. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1. s. 44.

dodnes. Agrese z frustrace nemusí být zaměřena na původ této frustrace, ale může být přesunuta na jiný objekt. Tento objekt se označuje termínem „obětní beránek“.³³ V některých případech může dojít až k tomu, že se agrese přesměruje přímo na samotného jedince. Intenzita agrese závisí na intenzitě potřeby dosáhnout cíle a počtu pokusů, které byly ve snaze tento cíl dosáhnout učiněny. Louis Berkowitz tuto teorii doplňuje o faktor typu osobnosti. Každý jedinec má individuální dispozice k agresivitě. Existují jedinci, jejichž osobnost má vysoký agresivní potenciál. Tito jedinci okamžitě s velkou silou reagují na podnět. Na druhé straně jsou osobnosti se slabým agresivním potenciálem, které nejsou schopny frustraci čelit silnou agresivitou. Zároveň Louis Berkowitz popisuje i typy osobností, které se projevují agresivním chováním, aniž by tato agrese byla prokazatelně vyvolána frustrací. Jedná se o tzv. nemotivované agresory, kteří v určitých situacích projeví vlastní agresi. Jako příklad uvádí Berkowitz boxera nebo vyhazovače, kteří se chovají agresivně, protože jsou za to placeni.³⁴

Třetí teorie pokládá agresi za formu sociálně naučeného chování. Tato teorie předpokládá, že agrese není vrozená, ale naučená. Agrese představuje naučený vzorec sociálního chování. Těmto vzorcům se lidé učí napodobováním³⁵ druhých a toto chování druhých pro ně představuje model pro vlastní chování. Kanadský sociolog Albert Bandura zdůrazňuje především tři faktory, jež působí na učení agresivních vzorců chování. Za prvé je to averzivní zkušenost, která není totožná s frustrací, ale vyvolává emoce způsobující napětí. Za druhé je to předvídaný užitek, kterého je možno dosáhnout prostřednictvím agresivního chování. Třetím faktorem je pozorování jiných osob, které se chovají agresivně. Teorie sociálně naučeného chování se zabývá i účinky prezentace násilí v masmédiích na vyvolávání agresivního chování. Násilí, které masmédiá různými způsoby prezentují, nemusí mít na jedince účinek okamžitě, ale může se u něj nečekaně dostavit i se značným časovým odstupem. Tato skutečnost byla prokázána na základě dlouholetých výzkumů především u dětí ve věku šest až osm let, u kterých vliv mediálního násilí přímo ovlivňuje utvářející se osobnost. U dospělých osob nabývá tento vliv spíše

---

³³ Pojmem „obětní beránek“ bývá označován konkrétní člověk nebo skupina osob, která je považována za viníka všech možných příčin našich obtíží, osobních chyb či kolektivních nedostatků.

³⁴ *Velký sociologický slovník*. I. díl, A–O. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1. s. 44.

³⁵ Termín nápodoba do sociologie zavedl G. Tarde v druhé polovině devatenáctého století. Nápodobu definoval na příkladu vynálezu, který lidé napodobují a šíří. Rozdělil jedince ve společnosti na vynálezce a napodobitele, čímž položil základ pro teorii elit.

krátkodobého charakteru, přičemž mediálně prezentované násilí nejčastěji ovlivňuje obzvláště chování nezralých, slabých, mravně a kulturně zanedbaných osobností.

Kromě zmíněných masmédií je agresivní chování podmiňováno řadou dalších faktorů, jako je pocit anonymity ve velkém městě, pocit absence kontroly nebo davové chování. Typickým příkladem tohoto chování jsou projevy vandalizmu na fotbalových stadionech, kdy jeden fanoušek projeví svou agresivitu vytrháváním plastových sedadel na stadionu. Chování toho jedince je zpozorováno jeho okolím, které ovlivněno pocitem anonymity a slabé kontroly začne napodobovat jeho chování.

V současné době se také prosazuje neoasocianistická kognitivní teorie, která upozorňuje na potřebu sledovat agresi v širším celku a poukazuje na její přímou provázanost s osobností jedince.³⁶ Dle této teorie agrese není pouze reaktivní, pouze vrozená či pouze naučená. Je nutné sledovat jedince, zkoumat jeho mravní a intelektuální vlastnosti, jeho sociální zázemí a interpersonální vztahy a vazby. Tendenci k agresi mají především ti jedinci, jejichž hodnotový žebříček obsahuje obecně nižší mravní a estetické hodnoty. Dále tato teorie poukazuje na tzv. dehumanizaci lidských vztahů, která se tak stává předpokladem pro zvyšující se míru agrese.

Rozčlenění agrese do různých klasifikací je velmi obtížné a je třeba přihlížet ke konkrétním případům. Jako prvotní je nezbytné rozlišovat, zda jde o agresi obranou, nebo útočnou. Dále je nutné specifikovat, z jakého úhlu je na agresi pohlíženo. Jiná klasifikace bude z pohledu medicíny, sociologie, kriminologie nebo psychologie.

Jako elementární rozdělení je možno použít dělení agresivity na predátorní a ideologickou. Nositeli predátorní agrese jsou profesionální vrazi a lupiči, kterým slouží agrese jako zdroj obživy nebo cesta k uspokojení svých potřeb (především u psychiatrických pacientů). Druhým druhem agresivity je ideologická. V tomto případě dochází k agresivnímu chování z důvodu zajištění pocitu bezpečí, jistoty nebo z touhy po seberealizaci, které není možno dosáhnout společensky přijatelnou formou. Příkladem této agrese je vraždění či čistky etnicky, rasově a nábožensky motivované, ale je možno sem začlenit i řádění fotbalových chuligánů.

Jako na zvláštní druh agrese je pohlíženo na agresi spáchanou pod vlivem psychotropních látek a na agresi, která je spáchána impulsivně bez předešlého

---

³⁶ Mezi představitelé neoasocianistické kognitivní teorie se řadí R. A. Baron, D. E. Byrne a další.

promyšlení a bez vidiny zisku. S tímto typem agrese se můžeme setkat u deviantních subkultur.

Agrese se také může dělit na zlostnou a instrumentální. Jednotlivé znaky těchto agresí se mohou různě překrývat, proto rozlišování mezi konkrétními druhy agrese není jednoduchou záležitostí a je velmi obtížné rozhodnout, o kterou agresi se jedná.

Agrese zlostná (afektivní) má reaktivní charakter a ve většině případů nemá konkrétní cíl. Jedná se o náhlé impulsivní jednání uskutečňované bez předešlého plánování. K projevům zlostné agrese patří nepřátelství a nenávisť. Zvláštním případem zlostné agrese je odplata, která je brána jako zvlášť společensky nebezpečná.

Agrese instrumentální je vyvíjena vždy za účelem dosažení konkrétního cíle. Někdy je označována za chladnou agresi v tom smyslu, že k ní dochází promyšleně a plánovitě. Instrumentální agrese nemusí být brána jako sociálně patologický jev v případech, kdy se jedná o odvrácení škody nebo hrozícího nebezpečí.

Nově se mezi druhy agrese zařazuje i třetí typ, který se vyznačuje delší dobu trvajícím opakovaným ubližováním. Charakteristickým znakem je nerovnost v síle agresora a jeho oběti, která se nedokáže bránit. Typickým příkladem je tyranizování, šikanování nebo obtěžování.

1.5 Násilí

„Násilí je specifická činnost, chování, které jsou nástrojem vynuceného splnění přání, rozkazů nebo zákonů vyjádřených nebo vyhlášených jedinci, reprezentanty zájmových skupin nebo vládou na jiných jedincích, skupinách či společnosti proti jejich vůli.“³⁷

„Z pohledu sociologie sportu vyjadřuje užití nepřiměřené fyzické síly, která může být možným zdrojem či příčinou ublížení na zdraví nebo ničení.“³⁸ Násilí je druhem agrese. Při bližším zkoumání můžeme říci, že každý akt násilí je projevem agrese, kdežto ne každá agrese je násilí. Násilí je často chápáno jako prostředek k

---

³⁷ *Velký sociologický slovník*. I. díl, A–O. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1. s. 670.

³⁸ SEKOT, A. *Sociologické problémy sportu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8. s. 122.

dosažení cíle, který vyvolává konflikty a dopomáhá k jejich řešení, ale může také posloužit jako pouhá ventilace frustrace. Jedním z jeho mnoha projevů je i chuligánství, kdy se násilí projevuje hlavně ničením a rabováním. K nenadálým projevům či růstu násilných jevů může dojít v situacích, jako je nedostatek základních potřeb, natěsnání mnoha osob v malém prostoru, populační exploze atd.

Dříve byl pojem násilí spojován pouze s vysoce společensky nepřijatelnými činy (vražda, loupež). „V novějším, modernějším pojetí se chápe obecněji, zejména v politologických teoriích se o násilí mluví jako o prostředku nebo způsobu, jak donutit jiného člověka nebo jinou sociální skupinu, aby činili něco, co sami činit nechtějí, anebo jim znemožnit vykonávat něco, co vykonávat chtějí.“³⁹ I z této citace vyplývá, že pojem násilí velmi úzce souvisí s pojmem moc. Existují dvě základní roviny, ze kterých lze na vztah násilí a moci pohlížet. V první rovině je moc svým způsobem totožná s násilím a v každé moci je zahrnut prvek násilí. V druhé rovině slouží moc jako prostředek k tomu, aby lidé spolu spolupracovali a dosáhli vytyčeného cíle.

Existují i případy, kdy je násilí označováno za pozitivní. Jozef Roháč⁴⁰ se domnívá, že hranici mezi pozitivním a negativním násilím určuje zákon, přičemž existují dva zákony. Jeden je dán státem. Druhý si určuje každý sám a formuje se na základě jeho zkušeností. „Spor mezi pozitivním a negativní násilím je věčným sporem dobra a zla.“⁴¹ Až při střetu obou se ukáže, co je co.“⁴²

Ve všeobecném mínění lidstva je násilí považováno za jev negativní, avšak existují i kultury, které zaujímají k násilí větší toleranci. Příkladem může být americká kultura, která toleruje nošení zbraní a také ve větší míře prezentuje násilí v médiích. Právě prezentace násilí v médiích je nejčastěji označována za původce rostoucího násilí ve společnosti. „Tento názor je natolik běžný, že se z něj stal sociální fakt, který hodnotově ovlivňuje život naší společnosti.“⁴³ Šoltys⁴⁴ ovšem

---

³⁹ ALAN, J.; PETRUSEK, M. O zlu, agresii a násilí. In *Násilí*. 1. vyd. Praha: Egem, 1994. s. 84–93. ISBN 80-85395-51-X. s. 85.

⁴⁰ ROHÁČ, J. Agresivita a násilie v mojom živote. In *Násilí*. 1. vyd. Praha: Egem, 1994. s. 8–13. ISBN 80-85395-51-X. s. 12.

⁴¹ Pojmy dobro a zlo jsou spíše filozofickou kategorií, jsou to pojmy teologické a metafyzické. Rozlišovat dobro a zlo je vrozená lidská dispozice, která je u každého člověka individuální a je těžké prokázat, které faktory se na této schopnosti podílejí.

⁴² ROHÁČ, J. Agresivita a násilie v mojom živote. In *Násilí*. 1. vyd. Praha: Egem, 1994. s. 8–13. ISBN 80-85395-51-X. s. 12.

⁴³ ŠOLTYS, O. Masmédia a násilí. In *Násilí*. 1. vyd. Praha: Egem, 1994. s. 63–75. ISBN 80-85395-51-X. s. 63.

⁴⁴ Tamtéž, s. 63–68.

tento veřejností přijímaný sociální fakt nepřijímá za platný. Dle něj by prezentace násilí v médiích nemohla být komerčně úspěšná, pokud by ze společnosti nepřicházela poptávka po násilí (společenská potřeba), kterou média úspěšně naplňují. Přestože se média snaží o co nejdokonalejší uspokojení potřeby přiblížit násilí lidem co nejautentičtěji, stále nabízejí jen fikci (znakové zpřítomnění násilí ve formě fotografie nebo televizní reportáže). Tímto způsobem se vytváří jakýsi celý nový fiktivní svět. Při sledování televize na vlastní kůži necítíme, jak bolí například zlomená noha nebo ztráta nějaké blízké osoby, proto je pro člověka střetnutí se s násilím v reálném životě zcela nová existenciální situace.

Násilí je u člověka vrozené a jen na něm záleží, jakou získá podobu a s jakou citlivostí je k němu přístupováno. Každá doba a kultura má svůj specifický vztah k násilí a vytváří si hranici tolerantnosti nebo naopak netolerantnosti k jeho projevům.

1.6 Kolektivní chování

Bylo prokazatelně dokázáno, že člověk se ve větším kolektivu chová jinak, než se chová individuálně. Odborně se pro tento stav používá označení kolektivní nebo též hromadné chování. „Pojem hromadné chování má odlišný význam než-li dav; neznamená v relativně malém prostoru se vytvářivší masu lidí (diváctvo, posluchačstvo), shluk, dav tvořený sročenými jedinci, kteří se sešli, nýbrž v prostoru rozptýlená individua reagující na nějakou událost.“⁴⁵ Kolektivní chování dokáže změnit chování řádně socializovaného člověka natolik, že je schopen dopustit se násilí v situacích, které by individuálně řešil naprosto jinak. Projevem takového násilí jsou například demonstrace, které přerostou v nepokoje nebo výtržnosti, ke kterým dojde mezi fanoušky v průběhu sportovního utkání na stadionu.

Ke vzniku kolektivního chování dochází při naplnění určitých podmínek. Dle M. Nakonečného⁴⁶ je nejdůležitější podmínkou vznik situace, která může kolektivní chování vyprovokovat. Druhou podmínkou je strukturální napětí, což znamená, že nastane problémová situace, která vyvolá nepříjemný psychologický stav. Třetí

---

⁴⁵ NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie* 1. vyd. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-06090-7. s. 245.

⁴⁶ Tamtéž, s. 245–249.

podmínkou jsou společně sdílené názory, které umožní společnou reakci na situaci. Další podmínkou je „spouštěč“, který musí zasáhnout většinu přítomných. Po něm následuje hromadná mobilizace k akci. Poslední podmínkou je pokles jak vnitřní, tak vnější sociální kontroly. Z historického hlediska bylo již zaznamenáno mnoho případů kolektivního chování a existují společenské situace, které více než jiné podporují vznik kolektivního chování nebo ho dokonce vyvolávají. M. Nakonečný pokládá za situace, které vyvolávají hromadné chování, zejména stavy nouze, společenské labilit, katastrofy a výjimečné expresivní situace.⁴⁷

Jednou z forem kolektivního chování je chování davové. Dav je možno definovat jako seskupení osob, které jsou v prostorové blízkosti a vznikne mezi nimi emoční zaměření zájmu k určité věci, problému, osobě nebo skupině. Jako první začal blíže tento jev zkoumat francouzský lékař a sociální psycholog Gustav Le Bon. Svou teorii davů publikoval v knize Psychologie davu. Při psaní této knihy vycházel především ze studia Velké francouzské revoluce. Pro Le Bona byl dav souborem individuí, která získávají nové vlastnosti. V davu se vytvoří tzv. kolektivní duše. Lidé v tomto anonymním prostředí ztrácí individualitu, racionalitu, sebekontrolu, smysl pro odpovědnost a realitu, do popředí se dostávají utlumené instinkty. Veškerá jejich pozornost a myšlenky jsou upřeny jedním směrem. Nevytváří si svůj vlastní názor, ale nekriticky přijímají názory zvnějšku a tyto vsugerované myšlenky touží přeměnit v činy, přičemž se zbavují pocitu mravní odpovědnosti.

Sociologové Josef Alan a Miloslav Petrušek⁴⁸ upozorňují na to, že při zkoumání davu musíme vycházet z toho, ve jménu jakých hodnot se lidé seskupují v dav, a na základě tohoto hodnotového žebříčku rozlišovat, zda jde o dav agresivní nebo neagresivní. U davů, jejichž hodnoty jsou vyšší, je výskyt agresivního chování nižší a naopak. Ovšem je nutné zdůraznit, že výskyt takovýchto davů je spíše výjimečný.⁴⁹

Dosud nejpoužívanější klasifikaci davu vytvořil R. W. Brown. Dav rozděluje na pasivní a aktivní. Jako pasivní dav označuje publikum (obecenstvo, posluchačstvo),

---

⁴⁷ Tamtéž, s. 250.

⁴⁸ ALAN, J.; PETRUSEK, M. O zlu, agresi a násilí. In *Násilí*. 1. vyd. Praha: Egem, 1994. s. 84–93. ISBN 80-85395-51-X. s. 88–89.

⁴⁹ Jako příklad neagresivního davu Josef Alan uvádí události ze 17. listopadu 1989, kdy v Praze na sto tisíc lidí vyšlo do ulic a formálně naplňovali veškeré základní pravidla pro označení dav, kromě projevů agresivního chování.

keré se sešlo záměrně, příležitostně, k rekreaci nebo k poučení. Aktivní davy mohou být útočné. Do útočných davů řadí dav lynčující, bourbonský,⁵⁰ terorizující nebo dav rebelující. Dalším aktivním davem je únikový, který vzniká panikou. Třetím aktivním davem je dav získávací a posledním čtvrtým je dav výrazový (expresivní).

V určitých případech se v dav mohou přeměnit i organizované skupiny. Jedním z nejlepších příkladů je ničivé chování příslušníků různých sportovních fanklubů na sportovních stadionech nebo i mimo ně.

1.7 Sociologie sportu

„Sociologie sportu je sociologická disciplína zabývající se z různých hledisek vztahem mezi sportem a společností.“⁵¹ Je empirickou i teoretickou vědou zaměřující se především na problematiku sociologie tělesné kultury a sociologie tělesné výchovy. Sociologie sportu má dlouhou tradici, ale první dílo H. Riesseho *Sociologie sportu*, které se jí konkrétně věnovalo, vzniklo až ve dvacátých letech dvacátého století. Dále se jí věnovali sociologové jako G. Simmel, H. Spencer nebo filosofové J. Ortega y Gasset a J. Huizinga.

Na sociologii sportu existují dva pohledy. V prvním přístupu sociologie sportu pohlíží na sport tak, aby skrze něj dokázala lépe chápat společnost. Pro tento přístup se používá anglický výraz „sociology of sport“. Druhý přístup, pro který se používá anglický výraz „sociology in sport“, je aplikovanou sociologickou disciplínou. Jejím cílem je na základě obecných i specifických poznatků řešit problémy, které se mohou vyskytnout při tréninku, v marketingu nebo při projektování sportovních institucí, organizací a soutěží. Dalším jejím důležitým úkolem je eliminace deviantních jevů ve sportu, výchova mládeže prostřednictvím sportu, rozpracování sportovních pravidel a norem. Zabývá se i sportovními diváky, životní stylem sportovců, sportem jakožto složkou masové kultury nebo akulturací prostřednictvím sportu a problematikou jeho sociálních funkcí.

---

⁵⁰ Lynčování Brown chápe jako projevy rasismu. Termínem bourbonských dav Brown označuje vědomě, předem připravené lynčování.

⁵¹ *Velký sociologický slovník*. II. díl, P–Ž. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1. s. 1150.

1.7.1 Sportovní diváctví

Návštěvníci sportovních událostí se dají souhrnně zařadit pod sociologický pojem publikum. „Jde o větší skupinu lidí, která se záměrně nebo i náhodně shromáždila ve stejném čase a na témže místě, aby vyslechla nebo viděla, co je pro ni určeno, jí směřováno.“⁵² Vzhledem k tomu, že při návštěvě sportovních utkání dochází k prezentaci informací, které jsou založeny na pohybu, je toto publikum označováno termínem diváci.

Sportovní diváctví má velmi dlouhou a bohatou historii, kterou je možno mapovat od samého vzniku sportu, neboť sport je orientován na diváky a diváci se naopak podílejí na podobě a vývoji sportu. „Původní hry se sportovním obsahem se měnily na jednotlivá sportovní odvětví a z diváků navštěvujících tyto sportovní akce se stávali ‚specialisté‘, sportovní diváci.“⁵³

Sportovní diváctví je společenským jevem, který lze analyzovat z mnoha hledisek. Především se zkoumá motivace k návštěvě sportovní události, prožitky a reakce, které sport u diváků vyvolá. Tyto divácké reakce přímo ovlivňují průběh hry, sportovce, trenéry, rozhodčí a jsou určujícím faktorem pro zájem médií. Reakce diváku jsou také předmětem výzkumů z důvodu prevence negativních diváckých jevů.

Hlavní důvodem, který vede jedince k návštěvě sportovního utkání, je zejména náklonnost k určitému sportovnímu odvětví nebo přímo k sportovnímu klubu. „Sport pro stále rostoucí masu lidí hraje významnou úlohu v utváření jejich sociální a kulturní identity.“⁵⁴ Na základě sportovního diváctví a fandovství jedinci vyjadřují pocit sounáležitosti a příslušnosti k místnímu společenství, skupině. Stejně tak může být pouze projevem určité módní vlny, která po určité době zase pomine a je nahrazena novou.

Sportovní diváci se dělí na dva základní typy. Prvním typem jsou tzv. přímí diváci, kteří osobně navštěvují sportovní utkání. Druhým typem jsou nepřímí diváci, kteří sledují sport prostřednictvím médií. Dále můžeme sportovní diváky dělit podle odvětví, o které se zajímají (hokej, fotbal, lyžování, plavání, atletika

---

⁵² Tamtéž, s. 899.

⁵³ SLEPIČKA, P. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1990. ISBN 80-7033-012-0. s. 20.

⁵⁴ SEKOT, A. *Sociologické problémy sportu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8. s. 150.

atd.). Každá sportovní disciplína má svá specifika a přitahuje určitou společenskou vrstvu. Například hokejoví diváci se ve velké míře rekrutují z nemanuálně lépe placených zaměstnanců. Naproti tomu fotbal spíše přitahuje manuálně pracující a mládež. Tenis či golf zase přitahují tzv. vyšší vrstvy.

V současné době sport, i díky mediálnímu zájmu, dostává stále více konzumní rozměr. Sport se stal zbožím, které je prodáváno, a ze sportovců jsou vytvářeny populární osobnosti. Tento nový rozměr sportu stále více ovlivňuje i sportovní diváctví, které nabývá nového konzumního významu. V současné době jsme svědky stále většího rozmachu multifunkčních sportovišť, ve kterých se nacházejí restaurace, zábavní koutky pro děti, informační stánky, stánky s občerstvením, se suvenýry atd.⁵⁵ Návštěvník sportovních klání již není čistě sportovní divák, ale stává se především spotřebitelem. Zároveň se utváří nová skupina sportovních diváků, kteří nenavštěvují sportoviště primárně kvůli zhlédnutí sportovních událostí, ale především kvůli doplňkovým zážitkům a možnostem, které jim nová sportoviště nabízejí.

1.7.2 Divácké násilí

Divácké násilí má svou velmi dlouhou a bohatou historii. Již v období let 491 až 532 byly v Konstantinopoli zaznamenány čtyři požáry, které zapříčinili diváci na hipodromu při sledování závodů vozatajů, a vzniklé nepokoje musela potlačit císařská garda. „Divácké násilí se nejčastěji vymezuje jako násilné nebo nebezpečné chování diváků v souvislosti se sportovními zápasy.“⁵⁶ Nabízí se otázka, proč některé sporty přitahují divácké násilí více než jiné? Pavel Slepíčka⁵⁷ poukazuje na to, že u diváků sledujících sporty s vyšším výskytem agrese (úpolové sporty, kopaná, hokej) se zvýšila úroveň hostility, k čemuž nedošlo u diváků sledujících „neagresivní“ sporty (plavání, gymnastika). Dále Slepíčka⁵⁸ upozorňuje

---

⁵⁵ Příkladem takovéto multifunkční arény na území České republiky je O2 arena (dříve Sazka arena), kde se nacházejí bary, stánky s občerstvením, zábavní koutky, dětský koutek atd. V současné době probíhá v těsné blízkosti této arény stavba nákupní galerie, při jejímž projektování se počítá s funkčním propojením s arenou. Návštěvníci sportovního utkání se zároveň stanou návštěvníky nákupní galerie.

⁵⁶ MACEK, P.; ZÁMEK, D. *Policie a hromadná narušení veřejného pořádku*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2007. ISBN 978-80-7251-264-5. s. 55.

⁵⁷ SLEPIČKA, P. *Psychologie sportu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1290-9. s. 166.

⁵⁸ Tamtéž, s. 23–24.

na to, že fandění se vztahuje spíše na sportovní činnost jako takovou než na jednotlivé závodníky. Je tedy patrné, že u individuálních sportů, jako je lyžování, atletika, kanoistika, střelba, se agrese u diváků téměř nevyskytuje. Divácké prostředí je komornější a nepřeje negativním projevům z hlediště. „Povaha sportovní činnosti a odborné nároky kladené na diváky vedou i k tomu, že divácká obec je mnohem užší a uzavřenější.“⁵⁹

Je nutné také poukázat na fakt, že každé sportovní odvětví má svou vlastní míru tolerance k projevům diváků. Příkladem může být tenis, kde se vyžaduje absolutní disciplína ze strany diváků a naprosto tiché prostředí nutné především pro soustředění hráčů. Jakékoli porušení těchto pravidel je přísně posuzováno a divák může být dokonce ze sportoviště vyveden. Stejně je tomu tak i při střelbě, skocích do vody apod. U některých sportovních disciplín je pro posouzení předvedeného výkonu sportovce nutné, aby divák provedl i racionální a emotivní hodnocení (krasobruslení, gymnastika, tanec apod.).

Oproti tomu kolektivní sporty přitahují zcela odlišný typ diváků. Proti sobě stojí dva týmy a tedy i dvě rozdílné skupiny soupeřících fanoušků. Právě tyto kolektivní sporty, kde je lehce identifikovatelný soupeř, ke kterému směřuje veškerá divácká pozornost, se v současné době nejčastěji potýkají s projevy agrese mezi jednotlivými diváky a diváckými skupinami.

Příčiny diváckého násilí jsou obvykle povahy psychologické, ale podstatný vliv mají i faktory společenského prostředí. Dle Pavla Slepíčky⁶⁰ lze příčiny psychologické a sociologické povahy rozčlenit za prvé na příčiny mající vztah ke společenskému prostředí a sociálnímu začlenění diváka. Za druhé ke specifickému prostředí sportu. Za třetí k situačním podmínkám v hledišti a na hřišti. Za čtvrté k úloze sdělovacích prostředků.

„Ze společenského prostředí má na možnost výskytu agresivních reakcí diváků vliv především sociální deprivace rezultující z absence přiměřených sociálních vztahů (rodinných či vrstevnických), ekonomické problémy (například nezaměstnanost), a s tím mnohdy souvisící pocit ztráty životních perspektiv, svoji roli hraje i přílišná individualizace spojená s upřednostňováním osobního úspěchu za každou cenu, krize morálních hodnot, rozpad sociálních norem v procesu rozsáhlých celospolečenských změn, opakovaně mediálně předkládané násilné formy chování a

---

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ SLEPIČKA, P. *Psychologie sportu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1290-9. s. 166.

normy maskulinity, které ve sportovním publiku, kde převládají muži, naleznou svou odezvu.⁶¹

---

⁶¹ Tamtéž, s. 166.

2 Subkultura fotbalových chuligánů

2.1 Rozdělení osob přítomných na fotbalových stadionech

Fotbal jako hra má po celém světě velkou řadu příznivců. Jejich postoje k fotbalu se různí na základě konkrétních individuálních dispozic a specifických sociálních okolností. „Z tohoto pohledu bude zřejmě užitečné nahlížet na kategorii sportovních fanoušků nikoli jako na monolitní diváckou masu identické hodnotové zakotvenosti, nýbrž jako na vnitřně strukturovanou volně rozptýlenou skupinu pevně provázanou s reálným světem každodenního života.“⁶²

Často je také zmiňován tzv. kariérní růst návštěvníků fotbalových utkání, kdy počáteční nadšení může přerůst až k velké míře angažovanosti. Všeobecně se přijímá rozdělení osob, které navštěvují fotbalová utkání do, tří základních skupin (fotbalový divák, fotbalový fanoušek, fotbalový chuligán).⁶³ Toto rozdělení je velice podstatné, neboť dochází k častému zaměňování jednotlivých skupin, a to především posledních dvou zmiňovaných. Laická veřejnost dospívá k této záměně zejména z důvodu značně těžké identifikace opravdových fotbalových chuligánů mezi fotbalovými fanoušky. Zároveň i pro odbornou veřejnost je role jednotlivých skupin při vzniku a v průběhu konfliktů, které na stadionu vznikají, velmi obtížně určitelná a je předmětem dlouhodobých odborných výzkumů.

Fotbalový divák je pouze pasivním pozorovatelem hry. Na utkání pohlíží zcela neutrálně. Výkony hráčů hodnotí objektivně a nehlásí se k žádné klubové příslušnosti. Obvykle fotbal není jediný sport, o který se zajímá. Tato skupina je značně rozsáhlá a silně propustná. Má nízkou kohezi. Nevyskytují se u ní žádné projevy nacionalismu, xenofobie a rasismu. Neexistuje zde žádná skupinová ideologie. V rámci této skupiny nedochází k žádnému násilnému chování.

Fotbalový fanoušek je na rozdíl od diváka spjat s konkrétním fotbalovým klubem. Náklonnost k tomuto klubu vyjadřuje nošením klubových symbolů (repliky dresů, šály, kšiltovky, trička, vlajky, odznaky atd.). Někdy je fanoušek zaměřen i na

---

⁶² SEKOT, A. *Sociologické problémy sportu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8. s. 149.

⁶³ Viz: příloha č. 2.

konkrétního hráče klubu. Pohled na hru je vysoce subjektivní – vždy ve prospěch oblíbeného klubu. Pro rozlišování používá slovo „my“ jako fanoušci klubu a „oni“ pro označení fanoušků jiného klubu.⁶⁴ Fotbal je pro fanouška často sportem číslo jedna. Skupiny fanoušků patří mezi středně veliké, homogenní, vysoce stabilní skupiny se střední mírou koheze. Projevují se nacionalismem, ale k projevům xenofobie a rasismu dochází jen výjimečně, stejně jako k násilnému chování.

Poslední skupinou jsou fotbaloví chuligáni. Můžeme říci, že vystupují z domnělé monolitní fotbalové kultury a snaží se kulturně, politicky a sociálně odlišit. Pojem fotbaloví chuligáni se poprvé objevuje v sociologické literatuře v sedmdesátých letech dvacátého století. „Představuje výraz pro mužský dělnický odpor vůči byrokratizaci a komercializaci britského fotbalu.“⁶⁵

V dnešní době platí pro tuto třetí (velikostně nejmenší skupinu), že se v ní sdružují většinou mladí militantně orientovaní příznivci. Jejich hlavním cílem není sledování a fanouškovská podpora fotbalu, ale především snaha vyvolat na stadionu konflikt či bitku s jinými skupinami, zejména pak se stejně laděnými skupinami hlásícími se k soupeřovému týmu. Častý je i jev, kdy se chuligánské skupiny ani neidentifikují s fotbalovým klubem, ale pouze se svojí skupinou, čímž se výrazně odlišují od fanoušků. Velmi častý je také jev, kdy fotbaloví chuligáni na stadion vůbec nedorazí a dopředu se domluví se zneprátenou skupinou na místě, na kterém dojde k bitce. Tyto bitky pro ně představují vlastní „fotbalové utkání“. Tyto skupiny jsou velmi dobře organizovány a motivy k násilnému jednání nepramení čistě jen z rivality k fanouškům jiného klubu, ale jsou často i politické, náboženské, národnostní, rasové nebo sociální. Navenek svou příslušnost ke skupině prezentují oblečením určitých značek a dalšími doplňky, časopisy nebo webovými stránkami. Mají své specifické rituály. Skupiny chuligánů se od ostatních stejně laděných skupin snaží odlišit názvy, ve kterých se vyskytují slova jako gang, parta, banda, tlupa, komando, klan, divize. Těmito názvy se také odlišují od neorganizovaných skupin.

Bezpečnostní složky při fotbalových utkáních používají své speciální rozdělení osob přítomných na stadionu. Toto rozdělení odpovídá obecně používanému dělení,

---

⁶⁴ MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903333-0-3. s. 12.

⁶⁵ SEKOT, A. *Sociologické problémy sportu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8. s. 148.

keré jsem již zmínila výše, pouze se liší používanou terminologií. Jedná se o tři kategorie, které byly přijaty Policií České republiky, pomocí nichž se vyhodnocuje rizikovost konkrétních fotbalových utkání. Do kategorie A patří nerizikovní návštěvníci. Tato kategorie odpovídá skupině fotbalových diváků. V kategorii B jsou zahrnutí méně rizikovní návštěvníci. Tato kategorie odpovídá skupině fotbalových fanoušků. Poslední kategorie C zahrnuje velmi rizikové návštěvníky, tedy fotbalové chuligány.

2.2 Fotbalové chuligány jako subkultura

Jak jsem již v kapitole 1.1 uvedla, pojmem subkultura se označuje menšinová kultura, která se vyskytuje v rámci kultury většinové. Často se též můžeme setkat s označením minoritní kultura. Subkultura uspokojuje touhu jedince někam „patřit“, neboť v jednotlivých subkulturách je často tolerováno něco, co je majoritní skupinou označováno za jiné, odlišné až deviantní či je dle platných zákonů skutečně deviantní. To je také jeden z hlavních důvodů, proč se vztah mezi minoritní a majoritní kulturou může vyznačovat vzájemným napětím, které se někdy vyvine až v konflikt. Samostatnou subkulturu vytvořili i fotbalové chuligány. Jejich hodnoty, postoje, normy a přesvědčení se stalo natolik odlišné od ostatních skupin fanoušků, že postupně začali být označováni za samostatnou subkulturu. Stejně jako ostatní subkultury ani tato není zcela homogenní a v rámci ní najdeme různé proudy, které se ovšem řídí stejnými pravidly a normami.

Pro označení subkultury fotbalových chuligánů se též velmi často používá anglický výraz hooligans.⁶⁶ Pro vysvětlení původu tohoto označení existují dvě teorie. První možností je, že slovo vzniklo z irského slova hooley, což znamená divokost ve spojení s pouličními gangy. Druhou možností, ke které se přiklání většina autorů publikací zabývajících se touto tematikou, je, že toto označení je odvozeno od příjmení rodiny Hooliganů či Hoolihanů, která v devatenáctém století proslula terorem londýnských občanů.⁶⁷ Zprvu toto slovo sloužilo jako označení pro

---

⁶⁶ Lze se rovněž setkat s pojmem rowdies (rváči, neurvalci), který je považován za synonymum k pojmu hooligans.

⁶⁷ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství: historie, teorie, a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008. ISBN 978-80-903556-3-7. s. 15.

všeobecný popis různého kriminálního či výtržnického chování, ale později se vžilo čistě pro označení subkultury fotbalových chuligánů.

Subkultura fotbalových chuligánů se řídí pevným závazným řádem, na jehož základě se vytváří struktura, organizace skupiny a její normy. Členové skupiny používají specifickou komunikaci, vzorce jednání, chování i vnímání svého okolí. Kromě konkurenčních skupin není jejich chování ovlivňováno vnějšími vlivy. Jejich zájmy a činnost se přímo vážou k fotbalu, ovšem jejich promyšlené akce se ve většině případů přímo k fotbalu nevztahují. Cílem těchto jednání je snaha vymezit se vůči soupeřící skupině, která má stejné zájmy vztahující se pouze k jinému fotbalovému týmu, a snaha být „lepší“⁶⁸ než ona. Skupina fotbalových chuligánů ke své existenci nutně potřebuje soupeřící skupinu.

Subkultura fotbalových chuligánů je na základě některých svých skutků označována za kontrakulturu. „Necílí totiž k čestnému soutěžení na základě principů fair play, nýbrž k produkci chování, které lze ze společenského hlediska označit jako deviantní, směřující proti běžně uznávaným společenským hodnotám a normám.“⁶⁹

V rámci subkultury fotbalových chuligánů byla zaznamenána tzv. nadstavba této subkultury. Tato „nadstavba“ představuje propojení fotbalového chuligánství s organizovaným zločinem. Byly zaznamenány mnohé případy, kdy jednotlivé skupiny chuligánů při cestě na zápasy do zahraničí pašovaly drogy nebo tyto skupiny vyvíjely jinou nelegální činnost.⁷⁰ Někdy jsou fotbaloví chuligáni napojeni na větší zločinecké spolky a obstarávají si touto cestou potřebné finanční prostředky pro svoje aktivity. Je ovšem nutné zdůraznit, že zmíněné formy zločinného jednání nejsou běžným jednáním a jedná se spíše o výjimky. Nutné je také zdůraznit, že do této „nadstavby“ nepatří individuálně spáchané trestné činy bez vazby na fotbalové prostředí.

---

⁶⁸ Slovo „lepší“ můžeme specifikovat jako mít více členů, lepší organizovanost, komunikaci. Zahrnuje i skupinové pokřiky, symboly, gestikulaci, použití předmětů (dýmovnice, konfety, pyrotechnika).

⁶⁹ SEKOT, A. *Sociologické problémy sportu*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8. s. 159.

⁷⁰ Příkladem propojování fotbalového chuligánství a kriminální oblasti může být odhalení a odsouzení spartánských příznivců z řad Ultras Sparta, kteří se zapojili do výroby a distribuce falešných vstupenek na kulturní akce (např. koncert Madonny v Sazka areně).

2.2.1 Historie a příčiny vzniku subkultury fotbalových chuligánů

Historie fotbalu jako hry se dá počítat na stovky let.⁷¹ Stejně tomu je i u fotbalového diváctví. Konkrétní psaná pravidla získal fotbal v Anglii v polovině devatenáctého století.⁷² Z počátku tato hra byla zábavou pro vyšší a střední třídy, nazývala se tzv. gentlemanskou hrou, a prosazovala se především na středních školách. Jak se začal fotbal stále více rozšiřovat a dostávat do povědomí lidu, nastala změna a noví fanoušci přicházeli především z řad nižší třídy.⁷³ Je nutné zdůraznit, že do roku 1960 převážná část fotbalových diváků patřila k vyšší vrstvě dělnické třídy, do které se zahrnují osoby, které vykonávají kvalifikovanou manuální práci. Již v této době jsou zaznamenány incidenty, které souvisely s fotbalovým utkáním, ale do roku 1960 nebyly organizované. Skupiny vznikaly spontánně a po skončení zápasu opět zanikaly.⁷⁴

Po roce 1960 se skladba diváků změnila. Zápasů začala navštěvovat především mládež pocházející z nižší dělnické třídy, která byla často nezaměstnaná nebo vykonávala nekvalifikovanou práci. Nepodléhala přísnému dohledu rodičů a svůj volný čas trávila na ulicích. Některé teorie vycházejí z toho, že právě tato komunita si vytvořila vlastní hodnoty a normy, které tolerují vyšší míru agresivity.⁷⁵ Tato změna sebou přinesla vznik organizovaných skupin. Jednotlivé party se začaly pravidelně scházet, přiřadily si k sobě osobité pojmenování a navštěvovaly fotbalová utkání s primárním cílem vyvolat konflikt či bitku s podobnou skupinou.

Jako všeobecná je v současné době přijímána také teorie, podle níž se spouštěčem agresivního chování diváků stala komercializace fotbalu, kdy jednotlivé fotbalové kluby začaly upřednostňovat diváky ze sociálně silnějších vrstev. „Násilí se tedy stalo jakousi svébytnou reakcí nižších tříd na odcizení svých

---

⁷¹ Míčové hry jsou doloženy již v loveckých kulturách a v ranných pasteveckých a zemědělských kulturách. K rozvoji míčových her dochází především v období starověkého Říma. Ve 12. století je „fotbal“ zaznamenán ve Francii a Anglii.

⁷² Anglie je označována za kolébku fotbalu. Oficiální založení Anglické fotbalové asociace se uskutečnilo v roce 1863.

⁷³ Již v roce 1885 zhlédlo finále anglického fotbalového poháru mezi Aston Villou a Prestonem 27 000 diváků. Rok od roku se tento počet zvedal, až se průměrná návštěva pohybovala okolo 85 000 diváků.

⁷⁴ I ve dvacátých a třicátých letech dvacátého století jsou zaznamenány případy konfliktů mezi diváky, při nichž bylo použito nožů, skleněných lahví a železných tyčí.

⁷⁵ JUNGGER-TAS, J. Nature and evolution of the criminality of young adults. In *Tenth Criminological Colloquium: young adult offenders and crime policy*. Strasbourg: Council of Europe, 1991. s. 2–35.

tradičních hodnot a institucí, které probíhalo také v širším společenském, a ne pouze fotbalovém kontextu.⁷⁶ I tato teorie ovšem narazila na své hranice, neboť se na základě výzkumů a nových faktů zjistilo, že se do násilností spáchaných v souvislosti s fotbalovým zápasem zapojují i osoby z jiné než nižší dělnické třídy. Stále častěji jsou po celém světě zaznamenávány případy, kdy se do těchto násilností zapojují nebo jsou přímo jejich organizátory osoby ze středních, ale i vyšších tříd.⁷⁷

V současné době nelze určit jednoznačnou příčinu vzniku subkultury fotbalových chuligánů. V popředí zájmu stále zůstávají především teorie opírající se o sociální původ chuligánů.

2.2.2 Interakce fotbalových chuligánů s jinými subkulturami

V průběhu své historie prošla subkultura fotbalových chuligánů zřejmým vývojem. V rámci tohoto vývoje byla ovlivněna i jinými subkulturami. Největší vliv na ni měly subkultury mods (především hard mods), boot boys a skinheads.

Subkultura mods vznikla ve Velké Británii koncem padesátých let. Charakteristickým prvkem pro ni byl styl hudby, módní oblečení a zejména specifický způsob dopravy pomocí skútrů.

V šedesátých letech mods zasáhl nově vznikající proud hippies. Část mods tento proud odmítla a došlo k jejich rozštěpení. Nově vytvoření hard mods vyměnili módní oblečení za oděv pracující třídy tvořený džínami, kostkovanými košilemi a pracovními botami. Hard mods byli také ve styku s partami fotbalových fanoušků, kterým se kvůli vysokým botám říkalo boot boys. Boot boys se nezdálo, že se dostali do střetu s policií.

Další velkou subkulturou podílející se na vzniku fotbalových chuligánů byli skinheads. Skinheads se vytvořili z hard mods. Mezi jejich poznávací znaky patří jednoznačně vyholené hlavy, které se dají vysvětlit dvěma způsoby. Za prvé jako projev nenávisť k hnutí hippies. Za druhé to bylo praktičtější v bitkách, protože je

---

⁷⁶ BEYER, D. *Fotbalové násilí*. Brno, Masarykova univerzita. 2002. s. 24.

⁷⁷ Nejnovější případ byl zaznamenán 22. října 2009 ve Skotsku na utkání Evropské fotbalové ligy Glasgow proti Celticu. Za útok na policisty byl zatčen člen chuligánské skupiny hlásící se k Hamburku SV. Tento muž byl identifikován jako třicetiletý vrcholný finanční expert s platem přes 100 000 liber ročně (tedy asi 2,9 milionu korun za rok), který pracuje pro nadnárodní poradenskou společnost.

útočník nemohl chytit za vlasy. Dalším znakem je nošení oděvních značek Fred Perry, Lonsdale, Ben Sherman, boty Dr. Marten's, bundy bomber nebo harrington, šle. Skinheads si libovali v tvrdé muzice a pití piva.

Na konci sedmdesátých let se zformovaly první větší skupiny skinheads, hard mods a boot boys, které se začaly sdružovat kolem konkrétních fotbalových týmů a daly vzniknout fenoménu fotbalových chuligánů. Je tedy patrné, že subkultura skinheads a subkultura fotbalových chuligánů je vzájemně propojená, avšak během jejich vývoje se vytvořilo mnoho odlišných prvků, na základě kterých se vytvořily dvě zcela samostatné subkultury.

V současné době našli fotbaloví chuligáni inspiraci v subkultuře graffiti a vytvářejí velké obrazce vztahující se k fotbalovým klubům nebo vylepují samolepky s těmito motivy.

Při výzkumu z roku 1991 se dále zjistilo, že z osob navštěvujících sektor vyhrazený pro vlajkonoše se 16,9 % hlásí k satanistům, 12,3 % k příslušníkům hnutí skinheads a 7,4 % k subkultuře punk.⁷⁸

2.2.3 Struktura skupiny fotbalových chuligánů

I subkultura fotbalových chuligánů je vnitřně diferencovaná a nachází se zde různé dílčí rozdíly, na jejichž základě se tvoří samostatné skupiny a podskupiny chuligánů. Kritérií, která při dělení můžeme použít, je hned několik, ale mezi ty nejzásadnější patří bezesporu politická orientace. Na jejím základě můžeme chuligány rozdělit na apolitické, kteří se vědomě nehlásí k žádnému politickému názoru, ovšem často se svým jednáním, jako jsou rasistické projevy nebo jejich odmítání, nevědomě politicky projevují. Další skupiny tvoří ultrapravicoví, ultralevicoví, etnicko-regionalističtí a náboženští chuligáni.⁷⁹

Dále můžeme subkulturu fotbalových chuligánů vnitřně diferencovat na základě specifických sociálních rolí, které jednotliví členové v rámci subkultury přijímají. Tuto typologii sestavili Marsh, Rosser a Herrer⁸⁰ dle pozorování fanoušků

---

⁷⁸ VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonošů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 21.

⁷⁹ MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903333-0-3. s. 19–20.

⁸⁰ Tamtéž s. 16–17.

oxfordského fotbalového klubu. Na základě tohoto výzkumu sestavili typologii sedmi různých sociálních rolí, které se vyskytují v sektoru domácích, který je určen pro skalní fanoušky a často se také pro něj používá označení „kotel“.⁸¹

Jako první Marsh, Rosser a Herrer uvádějí roli, která nese pojmenování chant leader (caller). Je to kreativní složka této subkultury. Má na starosti vytváření sestav, chorálů, pokřiků, zajištění potřebných materiálů a dohlíží na celkovou choreografii. Často je také prvním iniciátorem zahájení nacvičených prvků. Přípravou choreografie se zabývají i skupiny nesoucí označení ultras. Skupiny ultras se většinou distancují od násilností spojených s fotbalovým fanděním. Ovšem vzájemný vztah a propojenost se skupinou fotbalových chuligánů je velmi často nejasná. V některých případech se tyto dvě skupiny snaží od sebe distancovat, někdy spolu naopak spolupracují. V České republice se můžeme často setkat s tím, že některé skupiny fotbalových chuligánů používají slovo ultras ve svém názvu⁸² a i samotní fotbaloví chuligáni používají označení ultras jako synonymum ke slovu hooligans. Na stěžejním webu českých fotbalových chuligánů⁸³ se vyskytuje například i tento popis ultras: „Ultrasák nemá jméno, jen dobří přátelé ho znají. Ultrasák nemá obličej, většinu času jeho hlavu kryje kapuce a šála jeho tvář. Ultrasák se neoblíká jako ostatní a nenásleduje poslední trendy. Když jde ulicí, i když nemá znaky skupiny, je rozpoznatelný. Ultrasák útočí, když je napaden a pomáhá, když je to potřeba, nikdy nepřestává být ultrasákem ani poté, co odloží svou šálu a vrátí se domů, bojuje sedm dní v týdnu.“⁸⁴

Příprava choreografie je pro fanouškovský „kotel“ velmi důležitá hned z několika důvodů. Mezi ty nejdůležitější patří sebeprezentace příznivců klubu, prezentace klubu, vymezení se proti soupeřovým fanouškům a jejich zastrašení či naopak vyprovokování. Celková choreografie slouží jako pasivní boj na dálku se soupeřovými skalními fanoušky. Jednotlivé fancluby se předbíhají, který z nich bude mít náročnější, originálnější a lépe sestavenou choreografii. Tyto přípravy jsou často nákladné jak po finanční, tak i po časové stránce, proto kluby vytvářejí tzv.

---

⁸¹ Kotel je místo na fotbalovém stadionu, kde se scházejí radikálnější příznivci klubu. Kotel je od ostatní míst na stadionu odlišen dynamikou skandování, vyvěšováním vlajek a oblékáním klubového oblečení. V kotli je obvykle velmi bouřlivá atmosféra.

⁸² Jako příklad můžeme uvést skupiny: Ultras Brno (zanikla 8. 2. 2002), Supras Unisono (liberecká skupina fanoušků, ve které jsou zahrnuti jak skupiny fotbalových chuligánů, tak i ultras).

⁸³ Hooligans [online]. 2009 [cit. 2009-12-03]. Dostupný z [www: <http://hooligans.cz/index.php>](http://hooligans.cz/index.php).

⁸⁴ DANYSSIMO. *Hooligans.cz* [online]. c2008, poslední revize 15. 10. 2008 [cit. 2009-11-13]. Dostupné z: <http://forum.hooligans.cz/messages.php?folder=4709&lang=cze>.

choreofond, z kterého jsou tyto aktivity financovány. Choreofond se skládá z finančních příspěvků, které věnují fanoušci klubu, nebo ze zisku z prodaných předmětů s klubovou tematikou. Tyto příspěvky jsou následně investovány na nákup potřebného materiálu (role papíru, kreslicí potřeby, izolepy, ozvučení atd.).

Druhou sociální rolí je aggro leader (útočník). Na pomyslné špici hierarchie stojí nejvýše. Má na starosti velení při bitkách a sám se jich účastní v prvních řadách. Často na zápasy chodí ozbrojen. Pokud se někdo z útočníků proslaví v bitvě nebo se již účastnil mnoha bitek, může ho skupina označit za tzv. bullshittera.⁸⁵ Třetí rolí je nutter neboli šašek. Jeho hlavním cílem je bavit ostatní. Je nejvíce vidět a slyšet. Často se ujímá megafonu a stará se o zábavu. Čtvrtou rolí je hooligan, čemuž odpovídá počeštěný výraz chuligán. Toto označení náleží někomu, kdo si svými činy získal respekt u ostatních.⁸⁶ Pátou rolí je organizátor, jehož hlavním úkolem je organizace bitek na stadionu i mimo něj. Především bitky mimo stadion jsou dopředu organizovány a řídí se přísnými pravidly, které by měly soupeřící strany dodržovat.⁸⁷ Další rolí je fighter neboli bojovník, rváč. Aktivně se zapojuje do bitek. Podněcuje k nim ostatní fanoušky, ale vždy je v hierarchii pod aggro leaderem. Poslední rolí je heavy drinker neboli opilec. Alkohol hraje důležitou roli v životě chuligánů a návštěvy hospod patří k jejich rituálům před i po fotbalovém zápase. Heavy drinker se proslavil tím, že dokáže vypít velké množství alkoholu a pod jeho vlivem navštěvuje i fotbalová utkání, z kterých je poté velmi často za opilecké výtržnosti vyveden policií. „Souvislost mezi vlivem alkoholu a agresivitou byla léta zkoumána experimentálně. Ukázalo se, že alkohol zvyšuje agresivní jednání zvláště v situacích, kdy se osoba pod jeho vlivem cítí ohrožována nebo provokována. Vliv mají také očekávání spojená s vlivem alkoholu a to, že někteří lidé požívají alkohol záměrně k tomu, aby oslabili zábrany.“⁸⁸

Z uvedeného rozdělení sociálních rolí v subkultuře chuligánů jasně vyplynulo, že jejich individuální podíl na vyprovokování násilností se značně liší. Jedinci, kteří se na nich přímo podílí, tvoří relativně velmi malou skupinu označovanou výrazem

---

⁸⁵ Českým ekvivalentem pro slovo „bullshitter“ je výraz „vejtaha“.

⁸⁶ Největší respekt získávají ti, jejichž čin byl zveřejněn v médiích.

⁸⁷ Více je o těchto bitkách zmíněno v kapitole 2.3.

⁸⁸ NEŠPOR, K. *Alkohol, násilí a agrese* [online]. c2006, poslední revize 25.09.2006 [cit. 2010-12-4]. Dostupné z: <http://www.drogy.net/portal/alkohol/vyzkumy-3/alkohol-nasili-a-agrese_2006_09_25.html>.

„tvrdé jádro“.⁸⁹ Toto tvrdé jádro je obklopováno umírněnými jedinci, kteří jsou početnější než tvrdé jádro a poskytují mu podporu.

Struktura jednotlivých skupin fotbalových chuligánů se velmi podobá struktuře pouličních gangů. Skupina si udržuje silné interpersonální vztahy, proto stát se členem skupiny je velmi obtížné a obvykle je to otázka delší doby. Jednotliví členové skupiny mezi sebou udržují pevné vztahy podepřené dlouholetým přátelstvím.

Ve vedení skupiny stojí zakládající členové. Obvykle jsou to nejstarší osoby ze skupiny. Ty jsou doplněny ověřenými lidmi, kteří tvoří již výše zmiňované „tvrdé jádro“. Dále je skupina doplňována o nové zájemce, kteří jsou označováni jako novicové. Pokud některý člen opustí skupinu, je jeho místo nahrazeno novým členem. Funguje zde kariéerní růst pracující na hierarchickém principu a každá skupina si určuje své vlastní přijímací rituály.

K jednomu fotbalovému klubu se může hlásit i více skupin fotbalových chuligánů. Tyto kluby fungují odděleně z důvodu různých názorových odlišností, ale ve většině případů spolu spolupracují a vystupují jako jeden celek.⁹⁰

Skupina se identifikuje také navenek. Vytváří si svou vlastní image. „Tato skupinová image může vést často až k deindividuaci, pro kterou je charakteristické vnímání a chování jedince dle skupiny.“⁹¹ K této image patří znalost rituálů a symbolů dané skupiny. Dále se sem řadí preferované značky streetwearového oblečení. Velmi oblíbené jsou značky Lonsdale, Umbro, Everlast, Thor Steinar, Troublemaker, Hooligan, Resistance atd.

Skupina se může rozpadnout v případě neaktivního vedení, kdy řadoví aktivní členové přestoupí do jiné spřátelené skupiny. Dalším příkladem ukončení fungování chuligánské skupiny je prokazatelné selhání jedince.⁹² Následná ztráta důvěryhodnosti může postihnout celou skupinu a přivodit její zánik.⁹³

---

⁸⁹ Používá se i anglický výraz „hard core“.

⁹⁰ Jako příklad mohou být uvedeny skupiny výtržníků Rafani, Falanga, Prague boys, City boys, kteří se hlásí k fotbalovému klubu Sparta Praha a společně vystupují jako kolektiv Sparta Hooligans.

⁹¹ SMOLÍK, J. Preventivní aktivity oblasti fotbalového fandovství. In *Mládež a sociální patologie. Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS. Bystřice pod Hostýnem 5. – 7. dubna 2006*. Praha: Masarykova česká sociologická společnost, 2006. s. 213 – 222. s. 215.

⁹² Například spoluprací s Policií ČR.

⁹³ Tamtéž. s. 217.

Přestože je fotbalové chuligánství považováno za doménu mužů, jsou v této subkultuře zastoupeny i ženy.⁹⁴ Výzkumem žen v této subkultuře se zabýval Günther Pilz.⁹⁵ Ten definoval čtyři typy žen podle rolí, které hrají v chuligánských skupinách (dle jejich vztahu k násilí). Prvním typem je žena, která hraje aktivní roli. Často jsou i oběťmi násilí. Nejsou přijímány mužskou částí subkultury, která jejich přítomnost na stadionu a v „kotli“ vnímá jako rušivou a nežádoucí. Druhým typem žen jsou ženy v pasivní roli, které přihlížejí násilí, tolerují ho a nevyvíjejí žádnou činnost, která by vedla k jeho zastavení. Třetím typem jsou ženy, které toto násilné chování u mužů obdivují a snaží se vyhledávat jejich společnost. Uplatňuje se u nich tradiční role pohlaví. Většinou se do násilných akcí sami nezapojují, ale účastní se jich v roli dokumentaristek. „Důvodem k takovému jednání může být jak vlastní fascinace násilím, tak i fascinace sportovní mužností chuligánů.“⁹⁶ Posledním čtvrtým typem jsou ženy, které se aktivně podílejí na realizaci násilné činnosti. Zajímavé je, že nevyhledávají ve střetech ženské soupeřky, ale mnohdy se nebojí postavit přímo mužům.

2.2.4 Složení subkultury fotbalových chuligánů

Subkultura fotbalových chuligánů se vyznačuje také tím, že ji lze pokládat za subkulturu mládeže, popřípadě mladých dospělých. Dle průzkumu z roku 1991 uskutečněným Institutem pro kriminologii a sociální prevenci průměrný věk návštěvníků sektoru určeného pro fanoušky označeného klubovými barvami (kotel), který je místem, kde nejčastěji dochází k projevům chuligánství a výtržnictví, se pohybuje kolem osmnácti let. Z toho 90,2 % členů se pohybuje ve věkovém rozpětí mezi patnáctým až pětadvacátým rokem života, mladistvých je 35,2 % a mladých dospělých do jednadvaceti let je 46,1 %.⁹⁷ Novější údaje potvrzují neměnnost

---

⁹⁴ Dle VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonošů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 11, jsou ženy v subkultuře fotbalových chuligánů zastoupeny z 9,00 %.

⁹⁵ MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903333-0-3. s. 18–19.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonošů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 11.

tohoto stavu.⁹⁸ Procentuální zastoupení osob mladších dvaceti let je 35,7 %, věková skupina dvacet až devětadvacet let je zastoupena z 51,3 %.⁹⁹ Z těchto výzkumů je patrné, že důchodci se v této subkultuře téměř nevyskytují a silně ubývají také zástupci věkové kategorie nad třicet let, kteří dávají přednost profesní kariéře před fotbalovými stadiony či přešli k jiné formě trávení volného času.¹⁰⁰ Pokud se ptáme po příčinách, proč zrovna fotbalové chuligánství přitahuje právě mládež, tak je nejvíce zaznívajícím názorem, že je to výsledek problematizovaných vztahů mezi lidmi na jedné straně a stávajícími sociálními institucemi na straně druhé.¹⁰¹

Dle průzkumu bylo také prokázáno, že bohaté kluby vykazují velmi mladou fanouškovskou základnu a naopak kluby, které se potýkají s existenčními potížemi, mají ve srovnání s ligovým průměrem extrémně nízké procento mladistvých fanoušků.¹⁰²

Důležitým poznatkem je, že sektor domácích, který je označen klubovými barvami, nemá homogenní složení. Obecně lze říci, že jej navštěvují tři základní skupiny, do kterých se návštěvníci tohoto sektoru řadí. Jsou to ultras, fanoušci a třetí skupinou jsou fotbaloví chuligáni. Jejich procentuální zastoupení se vždy liší zápas od zápasu, a proto zobecnění je velmi obtížné. Pokud použijeme procentuální vyjádření z výzkumu z roku 2007, tak se 38,5 % respondentů hlásí k ultras, 25,9 % k fanouškům a 19,3 % se identifikuje s fotbalovými chuligány. Zbylá procenta návštěvníků tohoto sektoru se nezařadila do žádné ze tří nabízených skupin a řadí se do subkultury skinheads, punk, neonacista atd.¹⁰³

---

⁹⁸ KOTLÍK, K. *Psychosociální determinanty chování fotbalových diváků* [online]. c1997[cit. 2009-11-20]. Dostupné z: <http://oic.ftvs.cuni.cz/doktorske_sk/obhaj/Kotlik.doc>.

⁹⁹ BEYER, D.; SMOLÍK, J. Výsledky dotazníkového šetření mezi fotbalovými fanoušky v rámci projektu Profotbalfans. *Aktuální otázky sociologie sportu*. [CD-ROM]. Praha: UK FTVS, 2007 [cit. 2009-11-15].

¹⁰⁰ KOTLÍK, K. *Psychosociální determinanty chování fotbalových diváků* [online]. c1997[cit. 2009-11-20]. Dostupné z: <http://oic.ftvs.cuni.cz/doktorske_sk/obhaj/Kotlik.doc>.

¹⁰¹ SLEPIČKA, P. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1990. ISBN 80-7033-012-0. s. 165.

¹⁰² KOTLÍK, K. *Psychosociální determinanty chování fotbalových diváků* [online]. c1997[cit. 2009-11-20]. Dostupné z: <http://oic.ftvs.cuni.cz/doktorske_sk/obhaj/Kotlik.doc>.

¹⁰³ BEYER, D.; SMOLÍK, J. Výsledky dotazníkového šetření mezi fotbalovými fanoušky v rámci projektu Profotbalfans. *Aktuální otázky sociologie sportu*. [CD-ROM]. Praha: UK FTVS, 2007 [cit. 2009-11-15].

Fotbalové chuligánství je doménou mužů (91 %).¹⁰⁴ Ovšem i ženy se stále častěji objevují v ochozech fotbalových stadionu, a to nejen v rolích fanoušků, ale i chuligánů.¹⁰⁵

Při zkoumání rodinného zázemí bylo zjištěno, že převažují svobodní jedinci nad ženatými a to v poměru 87 % ku 7 %, ale vzhledem k věku respondentů byl tento výsledek pochopitelný.¹⁰⁶ Ve 26,8 % jsou rodiče dotazovaných rozvedeni. Ze zkoumání vzdělání otců vyplynulo, že u 39,1 % dotázaných má otec pouze nižší vzdělání (základní vzdělání nebo je vyučen). 32,0 % otců dosáhlo středního vzdělání (maturita nebo vyučení s maturitou) a 19,7 % vysokoškolského vzdělání.¹⁰⁷ Je otázkou, jestli má rodinné zázemí vliv na „kariéru“ fotbalového chuligána, ale kloním se k názoru, že tato čísla tomu nijak nenapovídají a výrazně nevybočují ze všeobecných statistik.¹⁰⁸

Z hlediska socioekonomického je 40,5 % zaměstnáno, 26,8 % navštěvuje učňovský obor bez maturity, 3,9 % učňovský obor s maturitou. Na střední školu dochází 11,6 % a na vysokou školu 5,3 % dotázaných.¹⁰⁹ Průzkum z roku 2007 dokládá jistou změnu v dosaženém vzdělání. Osoby s dokončeným středoškolským vzděláním s maturitou jsou v „kotlích“ zastoupení ze 42,4 %. Co se dosaženého vzdělání týče, je z výzkumu z roku 2007 patrný jasný posun. Usuzuji, že to vyplývá z trendu celkového zvyšování úrovně vzdělanosti v České republice.¹¹⁰ Poměr mezi nezaměstnanými zůstává zachován, a to v poměru 39,7 % zaměstnaných ku 7,3 % nezaměstnaným.¹¹¹

---

¹⁰⁴ VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonošů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 11.

¹⁰⁵ Viz: kapitola 2.2.3.

¹⁰⁶ VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonošů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 12.

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ Český statistický úřad [online]. 2009 [cit. 2009-12-04]. Dostupný z www: < <http://www.czso.cz> >.

¹⁰⁹ VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonošů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 12.

¹¹⁰ Viz: příloha č. 3.

¹¹¹ BEYER, D.; SMOLÍK, J. Výsledky dotazníkového šetření mezi fotbalovými fanoušky v rámci projektu Profotbalfans. *Aktuální otázky sociologie sportu*. [CD-ROM]. Praha: UK FTVS, 2007 [cit. 2009-11-15].

2.2.5 Motivace k návštěvě fotbalového utkání

Motivace k návštěvě fotbalového utkání je velice důležitým aspektem při zkoumání fotbalového chuligánství. Motivace je u diváka, fanouška i fotbalového chuligána velice různá a mění se se vzrůstající mírou vázanosti na fotbalový klub.

Při sledování motivace k návštěvě utkání je velmi podstatné také hledisko věku. Věkové rozpětí příslušníků subkultury zde hraje významnou roli, neboť dle průzkumu¹¹² se ukázalo, že tuto subkulturu můžeme rozlišit dle věku do tří základních skupin na mladistvé, mladé dospělé (osoby ve věkovém rozpětí osmnáct až jednadvacet let) a fanoušky dospělé (starší jednadvaceti let). Motivace těchto skupin fanoušků k návštěvě a jednání při a po skončení fotbalového utkání má svá specifika právě dle tohoto věkového rozvrstvení.

Hlavní motivací k návštěvě utkání je pro mladistvé potřeba vybit se v relativně anonymním prostředí, což jim poskytuje volnost v jejich jednání. Pro mladé dospělé představuje fotbalové utkání možnost setkání se svojí partou. Místem jejich setkání před zápasem je vybraná hospoda. Poté následuje hromadný přesun na zápas a po jeho skončení opět následuje přesun zpět do hospody.¹¹³

Pokud odhlédneme od věkových specifíků, obecně nejvíce přijímanou motivací k návštěvě utkání je emotivně kladný vztah k vlastnímu klubu (z 87 %). Fotbal jako hra, která je baví všeobecně, je motivací pro 73,9 %. Celkem 48,6 % dotázaných věří, že svou přítomností na stadionu dopomůže svému klubu k vítězství. Pro 41,5 % je motivací možnost setkat se zde s přáteli nebo známými. 32,7 % dotázaných uvádí jako motivaci možnost vymezit se proti svým soupeřům (z řad fanoušků soupeřícího klubu) a zastrašit je. S potřebou „vyřadit“ se přichází na stadion 26,4 % a vidina možnosti poprat se motivuje 16,5% dotázaných. 21,1 % respondentů si na stadion chodí odpočinout od školy či od zaměstnání. Další motivy se objevovaly již jen v malé míře. Jen 2,5 % uvádí, že na stadion chodí kvůli partnerovi. Tito respondenti se rekrutovali především z řad žen. 11,6 % osob dochází na fotbalové

---

¹¹² VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonošů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 14.

¹¹³ Tamtéž.

stadiony, aby mohlo pozorovat ostatní lidi a 15,5 % z důvodu dodržování rodinné tradice.¹¹⁴

Nově provedený výzkum ukazuje na posun v motivaci k návštěvě fotbalového utkání. Vždy kolem 80 % dotazovaných uvedlo jako motivaci prožitek ze sportovního utkání, povzbuzování týmu a možnost popovídat si s přáteli. 50 % dotazovaných, ale počítá s možností, že dojde ke konfliktu s fanoušky soupeře. Snaží se je provokovat a uskutečnit střet. Jedna třetina dotázaných vyvolává konflikty s policií a ochrankou.¹¹⁵

2.2.6 Fotbaloví chuligáni a média

V současné době média sehrávají podstatnou úlohu při formování obecných názorů široké veřejnosti. Tuto úlohu naplnila i při prezentování problematiky fotbalového chuligánství a výraznou měrou ovlivňují i samotné chování fanoušků nebo chuligánů.

První zmínky o fotbalovém chuligánství se objevovaly pouze jako strohá sdělení v rámci reportáží mapujících průběh fotbalového utkání. Zvyšující se zájem médií o výtržnosti spojené s fotbalovým zápasem se datují do poloviny padesátých let dvacátého století. V tomto období začaly vznikat články věnující se pouze případům násilí na stadionech a jednotlivým skupinám fotbalových chuligánů. Četnost těchto článků stále narůstala, až nastal stav, který Hall pojmenovává termínem „amplifikační spirála“.¹¹⁶ Následně média za svou činnost sklidila velmi ostrou kritiku a Evropský parlament vydal všeobecné doporučení žurnalistům, aby jejich reportáže byly objektivní a vyhnuli se v nich zveličování tohoto problému.

Problematika objektivního informování o fotbalovém chuligánství je aktuální i v České republice. Média často poskytují neúplné, zkreslené články o násilnostech ve spojení s fotbalem. Mezi nejčastější prohřešky, které lze novinářům vytknout,

---

¹¹⁴ VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonosů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 12–13.

¹¹⁵ BEYER, D.; SMOLÍK, J. Výsledky dotazníkového šetření mezi fotbalovými fanoušky v rámci projektu Profotbalfans. *Aktuální otázky sociologie sportu*. [CD-ROM]. Praha: UK FTVS, 2007 [cit. 2009 -11-15].

¹¹⁶ Viz: kapitola 1.3.

patří dle J. Smolíka¹¹⁷ přehánění některých skutečností. Především se jedná o zdůrazňování negativních jevů nevhodnými emociálně zabarvenými výrazy, kterými se snaží zaujmout pozornost čtenáře nebo diváka. Mezi tyto výrazy se nejčastěji řadí slova jako válka, teror, běsnící dav apod. Dalším pochybením je úmyslné či neúmyslné uvádění nepravd a nepřesností v informování o násilnostech nebo jejich přípravách.¹¹⁸ Třetí výtkou jsou omyly, kterých se novináři dopouštějí při popisu jednotlivých chuligánských skupin. Čtvrtá výtka směřuje na umělé vytváření nepřátelské atmosféry mezi návštěvníky fotbalových utkání.¹¹⁹ Poslední kritika pak směřuje na vytváření tzv. mediálních fám.

2.3 Formy a příčiny násilí spojené s fotbalovým utkáním

Jak již bylo výše zmíněno, divácké násilí se vymezuje jako násilné nebo nebezpečné chování diváků v souvislosti se sportovními zápasy.¹²⁰ Divácké násilí se vztahuje i na projevy násilí, které se neuskuteční přímo na fotbalovém stadionu, ale v jeho okolí či na trase přesunu na fotbalový zápas. V takovém případě se často může odehrávat i mimo státní území. Toto jednání je domluveno dopředu, tzn. je plánované, opakované, realizované úzkou skupinou fotbalových chuligánů. V současné době můžeme sledovat vzrůstající počet těchto násilných projevů a zároveň i vzrůstající míru použité agrese. Množí se i případy násilných incidentů, které jsou považovány za velmi nepřiměřené, mnohdy až nelidské.

Vznik agrese u fotbalových chuligánů lze interpretovat dle tří základních teorií vzniku agrese. Dle instinktivistické teorie jsou agresivní instinkty aktivovány sledováním agresivních sportů. Reaktivní teorie vysvětluje vznik agrese u diváků z frustrace z neúspěchu vlastního mužstva a z pocitu bezmocnosti tento stav nějak zvrátit. Třetí teorie sociálně naučeného chování zastává názor, že agrese u diváků vzniká napodobováním agresivního chování sportovců.

---

¹¹⁷ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství: historie, teorie, a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008. ISBN 978-80-903556-3-7.

¹¹⁸ Například jeden z nejznámějších případů o mylném informování se stal v září 2009, kdy média informovala na základě nepotvrzených údajů o bitce mezi fanoušky FC Brna a Sparty Praha blízko vesnice Lesní Hluboká, která se ovšem nikdy neodehrála.

¹¹⁹ Především se jedná o nedodržování základního dělení na diváky, fanoušky a chuligány.

¹²⁰ MACEK, P.; ZÁMEK, D. *Policejní akademie České republiky v Praze, 2007. ISBN 978-80-7251-264-5. s. 55.*

Dle Pavla Mühlpachra lze agresi mezi sportovními chuligány rozdělit na tři druhy.¹²¹ Za prvé je to agrese obranná, kdy atak přichází zvenku. Druhou je agrese instrumentální, při níž se realizují praktické a ideologické cíle skupiny. Třetí je agrese pro zpříjemnění, při které dochází k útokům na konkurenční skupinu fanoušků.

Je patrné, že fotbalové prostředí skýtá ideální prostor pro vybití agrese. Díky tomu, že diváci chodí na fotbalová utkání označeni symboly jejich klubu, lze lehce a jednoznačně definovat, kdo jsme „my“ a kdo jsou „oni“.¹²² Příznivec soupeřícího klubu je jednoduše identifikovatelný. Jedním gestem či pokřikem je možné tohoto fanouška jiného týmu rozčítit a urazit. Dochází k rozdělení na dva tábory, které stojí proti sobě, a právě tato skutečnost výrazně zvyšuje riziko jejich možného střetu. „Pokud fotbalové mužstvo prohraje, je vztek a zuřivost směřována ne na mužstvo, ale na soupeřovy fanoušky a ti se stávají objektem útoku.“¹²³ S přihlédnutím k velkému množství lidí přítomných na stadionu a absenci kamerového systému (či jiného monitorovacího zařízení) je zaručena vysoká míra anonymity, která vede k násilnému chování jednotlivců, skupin a může dojít až k projevům davového chování.

Pokud bychom chtěli hledat hlubší příčiny tohoto chování, musely by se brát v úvahu i další sociální jevy, především jde o hledisko diferenciací sociální, národnostní, náboženské, lokální, které v souvislosti s rozdělením fotbalových příznivců dle klubové příslušnosti vede k tomu, že do hlediště přichází dvě skupiny diváků s odlišnými zájmy. Nejčastějším spouštěčem agrese je činnost soupeřící skupiny chuligánů nebo přítomnost policejních složek zajišťujících bezpečnost na stadionu. Zvláštní jednotky policistů používají speciální ochranné vybavení vyvolávající ve skupinách emocionální napětí, které vyústí v agresivní reakci. Pavel Mühlpachr je přirovnává k šikující se armádě, manifestující svoje silové postavení spojené s výrazem vypracované postavy gladiátorů.¹²⁴

---

¹²¹ MÜHLPACHR, P. Fotbalové chuligánství – několik poznámek k zamyšlení. *Éthum: bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci*. 2004, roč. 12, č. 4, s. 7. – 15. s. 9.

¹²² MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903333-0-3. s. 12.

¹²³ GIRTLE, R. *Okrajové sociální kultury*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2001. ISBN 80-210-2728-2. s. 176.

¹²⁴ MÜHLPACHR, P. Fotbalové chuligánství – několik poznámek k zamyšlení. *Éthum: bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci*. 2004, roč. 12, č. 4, s. 7–15. s. 13.

Teorií, které se snaží vysvětlit příčiny fenoménu fotbalových chuligánů, existuje hned několik. Pro příklad můžeme uvést myšlenky řeckého sociologa Eugena Trivizase¹²⁵, který se pokusil tyto teorie rozdělit do čtyř skupin. Žádná z teorií nevysvětluje projevy fotbalových chuligánů v celé šíři, ale spíše poukazuje na osvětlení příčin jednotlivých typů konfliktů. V první skupině jsou teorie, které vysvětlují chování fotbalových chuligánů jako konflikt dvou subkultur. Uplatňují se při výkladu konfliktů, kdy proti sobě stojí dva davy s rozličnými zájmy. V druhé skupině jsou teorie, které interpretují násilné chování jako výsledek snahy určité subkultury projevit se a prosadit se za každou cenu a slouží především k vysvětlení konfliktu davu proti veřejnosti. Třetí skupina obsahuje teorie, dle kterých chování chuligánů je důsledkem přerušení „rituálu“ v hledišti stadionu, k čemuž dochází při zásahu policie či pořadatelů. Ve čtvrté skupině se nacházejí teorie, které zastávají názor, že projevy chuligánů jsou výrazem odporu proti komercializaci a odcizení hry, fotbalu jako takového. Chuligáni se zde bouří především proti klubu jako takovému.

Z psychologického hlediska se agresivní prvky v chování zpravidla vyskytují jako následek nezvládané emocionality a očekávání. Může to být i následek interpersonálních konfliktů a frustrace. Frustrace, kterou zmiňuje i reaktivistická teorie vzniku agrese, je jednou z podmínek ke vzniku agrese. U sportovních fanoušků může být podnětem k jejímu vzniku například neúspěch mužstva, s kterým sympatizují. Reakcí je následný vztek, který přispívá ke zvýšení agresivity.

Zvláštním druhem agrese, která se vyskytuje u fotbalových chuligánů, je tzv. odložená agrese. Tato odložená agrese znamená, že samotné agresivní chování je odloženo na pozdější dobu. Nejčastějším důvodem pro odklad agrese je nedostupnost objektu agrese nebo přímá hrozba postihu za takovéto chování. Když je tato agrese v aktuálním okamžiku potlačena, nezaniká a projeví se až později při vhodné příležitosti. Příkladem odložené agrese u fotbalových chuligánů je napadení autobusu vezoucího hráče ze zápasu, napadení rozhodčího či soupeřových fanoušků po skončení fotbalového utkání.

---

¹²⁵ VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonošů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 6.

Mezi divácké násilí patří projevy agrese skupiny, davu nebo člena skupiny či davu, při nichž dochází k jevům, jako je vniknutí na hrací plochu, házení předmětů na plochu, potyčky s policií nebo pořadatelskou službou, vandalismus (projevuje se například vytrháváním sedaček a ničením příslušenství stadionu), konflikty s fanoušky soupeřova týmu, rozhodčími, pořadateli, policií a negativní projevy vůči hráčům soupeřova nebo vlastního mužstva. Při těchto konfliktech je použito verbální a mnohdy i fyzické násilí. Jak jsem již dříve zmínila, tyto projevy se nemusí nutně uskutečňovat pouze na stadionech, ale i mimo ně například při přesunu diváků na fotbalové utkání či po jeho skončení. V těchto případech dochází k rušení veřejného pořádku, k ničení veřejného majetku, k poškozování dopravních prostředků atd. V nejzávažnějších případech může dojít až ke ztrátám na lidských životech.¹²⁶

Pokud se zaměříme na konflikty, které se uskutečňují přímo na fotbalovém stadion, při nichž došlo k fyzickému násilí, dospíváme k tomu, že nadpoloviční většina osob (60 %), které sledují fotbalové utkání v sektoru určeném pro domácí, má aktivní zkušenost s rvačkami s fanoušky soupeřícího klubu. Z těchto 60 % se velmi často rve jen 11,3 % a neepizodickou zkušenost s rvačkou či více rvačkami má dalších 29,2 % dotázaných.¹²⁷ Z těchto čísel jasně vyplývá, že do skupiny fotbalových chuligánů můžeme zařadit pouze malé procento návštěvníků sektoru označovaného jako „kotel“. Je také patrné, že výše zmíněné procento osob nechodí na zápas s úmyslem vyvolat konflikt či se vzniklého konfliktu aktivně účastnit, ale mohou být v jeho průběhu do něho vtaženi. Uvedené údaje ukazují, jak jsem již výše zmínila, že pro laickou i odbornou veřejnost je mnohdy značně složité správně identifikovat role jednotlivých účastníků bitek.

Vzhledem k tomu, že sektory na stadionu určené pro skalní fanoušky fotbalových klubů jsou většinou ve velké vzdálenosti od sektoru nepřátelských fanoušků a jsou ostře hlídány pořadatelskou službou nebo přivolanou policií, dochází k přímým konfliktům mezi soupeřícími fanoušky velmi málo a hlavní problémy spočívají především v projevech vandalismu.

---

¹²⁶ Jedna z nejtragičtějších událostí se odehrála 29. 5. 1985 v Bruselu na Heyselově stadionu při finále Poháru mistrů evropských zemí mezi Juventusem Turín a FC Liverpool. Během zápasu došlo k bitce a následné panice mezi diváky. Výsledkem bylo 39 mrtvých a 454 zraněných.

¹²⁷ VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonosů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 15.

Členové skupin fotbalových chuligánů se především identifikují se svojí vlastní skupinou. Příslušnost k fotbalovému klubu je tak upozadřována. Výzkumy prokázaly, že jen necelá polovina respondentů (49,3 %) ¹²⁸ dochází pravidelně na zápasy svého klubu a projevy fotbalového chuligánství jsou tak přenášeny mimo prostory stadionu.

Hlavní střety mezi fotbalovými chuligány se tedy odehrávají mimo prostory stadionu na předem určeném místě. Tyto bitky jsou domlouvány dopředu většinou prostřednictvím telefonu. Nejde tedy o spontánní akce. Řídí se přesnými pravidly, která musí dodržet obě strany. Nejdůležitější je místo, čas, počet osob na každé straně a pravidla. Samozřejmě dochází i ke střetům, které jsou spontánní a nekoordinované. Právě při těchto náhodných potyčkách dochází k největším škodám na majetku, ale i na zdraví. Navíc jsou ohroženi náhodní kolemjdoucí. Tyto střety vznikají, pokud se soupeřící skupiny neočekávaně setkají nebo dojde ke spontánní reakci na nějaký podnět.

Při výběru místa je brán zřetel na to, aby se zde nacházelo co nejméně nezainteresovaných osob, ale i aut či jiných objektů. Nejvhodnější jsou volná prostranství, jako jsou parkoviště a parky, které poskytující velkou míru soukromí (nalézají se na okrajích měst nebo zcela mimo město). Někdy může dojít k útokům na hospody, bary či kluby, kde se schází konkurenční skupina chuligánů. Zájmem fotbalových chuligánů není způsobit škody na majetku či zranit cizí osobu. Hlavním cílem jsou pouze členové soupeřící skupiny.

Čas, kdy má k bitce dojít, není důležitý. Nijak nerozhoduje, jestli bude noc nebo den. Velmi důležitý je však počet osob, které proti sobě budou stát, což se odvíjí od velikosti jednotlivých chuligánských skupin, ale vždy je uplatňována jednoduchá zásada o vyrovnaném počtu osob na každé straně. Jednotlivé skupiny mohou také využívat tzv. družeb. Družba znamená, že jednotlivé skupiny chuligánů se spojí a vzájemně si vypomáhají při rvačkách, ačkoli jsou příznivci zcela jiného klubu. Nutné je ovšem podotknout, že družby se navazují i mezi skupinami ultras a

---

¹²⁸ VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonošů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 15.

fanoušky.¹²⁹ Družby mohou být i mezinárodní. V Českém prostředí probíhají tyto družby nejčastěji s fotbalovými chuligány se Slovenska a Polska.¹³⁰

Dalším důležitým bodem, který se domlouvá před samotným střetem, jsou zbraně, které je možno použít. Mezi nejčastěji používané zbraně se řadí boxery, nože, klacky a různé hole. V současné době jsou mezi skupinami chuligánů oblíbené bitky, při kterých jedinými povolenými zbraněmi jsou vlastní ruce a nohy. Vše ostatní je zakázáno.

Samotný střet soupeřících skupin proběhne většinou velmi rychle. Obvykle se jedná o pár minut, avšak můžou to být pouze sekundy. Na začátku střetu stojí tyto dvě skupiny ve větší vzdálenosti naproti sobě. Poté se k sobě pomalu začínají přibližovat. Při tom jsou zpívány pokřiky a je odpalována pyrotechnika. Následuje střet, který probíhá bojem jednoho proti jednomu. Souboj mezi nimi je ukončen v případě, že jeden z nich již nemůže v boji pokračovat z důvodu zranění nebo může soupeři oznámit, že již v boji nebude pokračovat.¹³¹ Předem domluvená pravidla také určují, zda se mohou atakovat osoby ležící na zemi nebo ne. Jedná se o tzv. pravidlo o dokopávání. Jako vítězná kořist slouží znaky soupeřící skupiny, mezi které se řadí šály či čepice. V případě, že bitka překračuje obvyklou délku trvání a ani jedna ze soupeřících skupin nezíská jasnou převahu, je bitka ukončena a je vyhlášena remíza. Důvod proč jsou tyto bitky ukončovány, i když ještě není znám vítěz, je velmi jednoduchý. Obě strany se řídí pravidlem, že bitka a následné opuštění místa jejího konání musí proběhnout do příjezdu policie. V ideálním případě policie tuto událost vůbec nezaznamená. Definitivně je bitka ukončena vzájemným pozdravem skupin, který může být vyjádřen například zatleskáním.

Jednotlivé skupiny fotbalových chuligánů berou tyto střety jako sport, který má svá pravidla, která se musejí dodržovat. Jejich komunita je velmi malá a uzavřená, a pokud někdo tyto pravidla poruší, další skupiny se s ním odmítnou nadále střetávat. I tato skupina má své hodnoty a jednou z těch nejvyšších je čestný boj a úcta k soupeři, kterou vyjadřují vzájemným zatleskáním na konci střetu a poděkováním, které napíší do tzv. reportáže z průběhu bitky, kterou zveřejňují na webových stránkách věnovaných tématice fotbalových chuligánů.

---

¹²⁹ Jako příklad může sloužit družba mezi Slavií Praha a polským Górnikiem Walbrzych, kde kromě družby čistě chuligánské funguje také družba na úrovni skupiny ultras a fanoušků.

¹³⁰ Mezi nejznámější družby v České republice patří družba mezi hooligans Baníku Ostrava a polskými GKS Katowice.

¹³¹ Používá se slangový výraz „má již dost“.

2.4 Subkultura fotbalových chuligánů v České republice

Z Anglie, která je považována nejen za kolébku fotbalu, ale i fotbalového chuligánství, se tento fenomén rozšířil do dalších evropských zemí. Zasáhl i Českou republiku, kde se také postupně vytvořila subkultura fotbalových chuligánů. Ve vývoji fotbalového chuligánství na českém území můžeme rozeznávat dvě základní vývojové etapy.¹³²

První etapu Mareš, Smolík a Suchánek označují za pre-chuligánskou. Tato etapa se vyznačuje celkovou neorganizovaností fotbalového násilí a dalších jevů s tím spojených. Tato etapa pokrývá období od přelomu devatenáctého a dvacátého století až do poloviny devadesátých let dvacátého století s tím, že hlavní těžiště této etapy se datuje od osmdesátých let. V průběhu těchto let byly jednotlivé incidenty nahodilé, páchané jednotlivci nebo náhodně vzniklými skupinami. Tyto střety mezi diváky byly výsledkem projevů emocí a nebyly nijak závažné. Jejich členové se rekrutovali z řad mládeže, která se řadila k dělnické třídě. U této mládeže došlo k dílčí emancipaci, která se projevovala v částečné imunitě vůči režimu, avšak sama v sobě nenacházela odvahu k větším akcím a projevům vzdoru. Takto nahromaděnou frustraci následně mládež vybíjela na fotbalových zápasech.¹³³ Ačkoliv proti těmto incidentům bezpečnostní orgány tvrdě zasahovaly, média o nich kvůli existující cenzuře neinformovala.¹³⁴

Změna režimu, která nastala v listopadu 1989, přinesla fotbalovým chuligánům nové možnosti. Značně se usnadnil nábor nových členů především mezi dospívající mládeží. Zvýšil se i nárůst agresivity projevované na stadionech. Začalo docházet k velkým násilným střetům, ovšem jednotlivé skupiny stále ještě nebyly zcela ucelené a stabilní. Potlačení řádění chuligánů se ukázalo být velkým problémem. Chyběly

---

¹³² MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903333-0-3. s. 129–146.

¹³³ Jeden z prvních zaznamenaných incidentů, který vykazuje všechny znaky fotbalového chuligánství, se stal v roce 1985. Příznivci spartánské fotbalového klubu při návratu z utkání, které se konalo v Bánské Bystrici, zdemolovali rychlík, a způsobili tak několikasettisícovou škodu. Na základě této události byl režisérem Karlem Smyczkem natočen film *Proč?*, díky kterému se fenomén fotbalového chuligánství dostal do podvědomí široké veřejnosti.

¹³⁴ MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903333-0-3. s. 131.

speciální policejní jednotky a na řešení jednotlivých střetů se podílely pouze nově vznikající bezpečnostní agentury, které neměly potřebné zkušenosti.

Na přelomu osmdesátých a devadesátých let začali navštěvovat fotbalové stadiony i příslušníci subkultury skinheads, kteří na stadiony přinesli nové negativní prvky, jako je provolávání rasistických hesel a nadávek. Na oblečení a transparentech se objevovaly zakázané symboly, a mnohdy dokonce docházelo i k hajlování. Postupné propojení skinheadské a chuligánské subkultury vedlo k politizaci chuligánství.¹³⁵ Jedinci, kteří sledovali fotbalová utkání v „kotli“, se začali organizovat do menších stabilnějších skupin. Zvýšil se i počet incidentů spáchaných mimo fotbalové stadiony.

Druhá etapa se datuje od druhé poloviny devadesátých let a je označována jako etapa moderního fotbalového chuligánství. Základním znakem této etapy jsou stále a stabilní chuligánské skupiny, které se vyznačují vysokou mírou koheze a jejich členové se již vědomě hlásí k subkultuře fotbalových chuligánů. Skupiny si stanovily název, kterým se vymezují proti podobným chuligánským skupinám, ale i proti fanouškům. Členové těchto skupin, po vzoru anglických chuligánů, se začali pravidelně zúčastňovat fotbalových zápasů a vyvolávat bitky.¹³⁶ Tato etapa se také vyznačuje mnohem výraznější politizací, a to především orientací směrem k extremistickým skupinám. Největší část chuligánských skupin se hlásí k ultrapravicí, ale existují i levicově orientované gangy nebo i zcela apolitické.¹³⁷

Největšího rozmachu dosáhlo chuligánství na přelomu dvacátého a jednadvacátého století, kdy byl počet chuligánských skupin a jejich členská základna nejrozsáhlejší. Vůči těmto skupinám byly nasazeny speciální protixtremistické složky Police ČR, kterým se podařilo v průběhu čtyř let řadu osob od násilné činnosti odradit. Přes velkou snahu policie se však nepodařilo fenomén fotbalového chuligánství z českých stadionů zcela vymýtit. Chuligánské skupiny jsou stále činné při všech prvoligových a druholigových fotbalových

---

¹³⁵ I skinheadská scéna nacházela inspiraci ve fotbalovém chuligánství. Týkalo se to především skinheadských hudebních kapel. Jednou z nejznámějších je kapela Orlík a její píseň Viktoria Žižkov, kterou vydala v roce 1991 na svém albu Oi!. Tato píseň je inspirovaná právě tematikou fotbalového chuligánství. Z dalších kapel je to například Protest, 3:2 pro HM, S. A. D. apod. Viz: příloha č. 5.

¹³⁶ První pevné uskupení fotbalových chuligánů, které si stanovilo své pojmenování je Brigáda Drábek z Lasičky a vytvořilo se při klubu Sparta Praha. V současné době je tato skupina již téměř nefunkční.

¹³⁷ Příkladem ultrapravicového uskupení je brněnský Johnny Kentus Gang. Příkladem levicově orientovaného chuligánského gangu je skupina s názvem Berserk hlásící se ke klubu Bohemians 1905. Příkladem apolitického chuligánského gangu jsou Pilsen Bois z Plzně.

klubech nebo ve větších městech. V současnosti v České republice aktivně funguje asi třicet chuligánských skupin.¹³⁸ Co se početnosti týče, můžeme najít skupiny, které tvoří pouze několik jednotlivců, ale jsou i větší skupiny, které mají až několik desítek členů.¹³⁹

2.5 Protichuligánská politika

Chuligánské násilí a především projevy rasismu, které se vyskytují ve spojitosti s fotbalem, jsou předmětem mnoha diskuzí a objevuje se také mnoho rozmanitých názorů na řešení dané problematiky. Výsledkem četných jednání, která pořádají vládní i nevládní subjekty, je velké množství různých právních předpisů, dokumentů a kampaní směřujících k potlačení negativních projevů fotbalových chuligánů.

Při uplatňování protichuligánské politiky je nutno na tuto problematiku pohlížet ve třech základních rovinách. První rovina je označována jako lokální a skládá se z lokálních bezpečnostních složek, pořadatelské služby a místních fotbalových organizací zabývajících se danou problematikou. Druhou je rovina celostátní, která se skládá především z ministerstev, státních bezpečnostních složek a fotbalového svazu. Třetí je rovina evropská, která je zaštiťovaná předně Evropskou unií, Radou Evropy, fotbalovou organizací UEFA.¹⁴⁰ V širším měřítku je možno uvést i rovinu čtvrtou, tzv. globální.¹⁴¹ Globální rovina je zastoupená především činností fotbalové organizace FIFA.¹⁴²

Mezi nejvýznamnější subjekty, které se aktivně podílejí na utváření protichuligánské politiky patří především Rada Evropy. Rada Evropy je mezivládní evropská organizace, která se kromě jiného zabývá i problematikou fotbalového chuligánství. V rámci této protichuligánské politiky byla v roce 1985 vydána Evropská úmluva k diváckému násilí a nevhodnému chování při sportovních

---

¹³⁸ SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství: historie, teorie, a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008. ISBN 978-80-903556-3-7. s. 137.

¹³⁹ Viz: příloha č. 4.

¹⁴⁰ UEFA neboli Unie evropských fotbalových asociací (Union of European Football Associations) je hlavní řídicí organizací evropského fotbalu. Reprezentuje národní asociace evropských států.

¹⁴¹ Fenomén fotbalového chuligánství se z Anglie rozšířil nejen do evropských zemí, ale zasáhl především Latinskou Ameriku a částečně i Asii a Afriku. Fotbalové násilí v těchto zemích je především spojeno s davovými projevy.

¹⁴² FIFA, v celém znění Fédération Internationale de Football Association, je fotbalovou organizací sdružující 208 fotbalových asociací světa.

utkáních, zvláště při fotbalových zápasech.¹⁴³ Tato úmluva se stala nejvýznamnějším dokumentem, jímž jsou vázány všechny členské země Rady Evropy a vychází z ní národní programy zabývající se diváckým násilím.¹⁴⁴ Tato úmluva byla dále doplňována o nová ustanovení, která se týkají především témat, jako je prodej a konzumace alkoholu na stadionu, spolupráce s bezpečnostními složkami jednotlivých států, identifikace delikventů a nakládání s nimi, pravidla prodeje lístků na utkání apod. Zvláště se Rada Evropy věnuje projevům rasismu, xenofobie a intolerance na fotbalových stadionech. V souvislosti se zvyšující se četností těchto projevů byla při Radě Evropy jako poradní orgán zřízena Evropská komise proti rasismu a intoleranci.

Členové Evropské unie¹⁴⁵ jsou zároveň i členy Rady Evropy, a proto protichuligánská politika vychází především z Evropské úmluvy o diváckém násilí. EU vydává hlavně doporučení, která se týkají mezivládní politiky v oblasti policejní a soudní součinnosti ve věcech trestních. Z vydávaných příruček zmíním především ty nejnovější. V roce 2001 vyšla Příručka s doporučeními pro mezinárodní policejní spolupráci a opatření k předcházení a kontrole násilností a výtržností v souvislosti s fotbalovými zápasy mezinárodního rozměru, kterých se účastní alespoň jeden členský stát. V roce 2002 bylo přijato rozhodnutí Rady ministrů o bezpečnosti při fotbalových utkáních mezinárodního významu. Obě tato doporučení kladou důraz především na vzájemnou informovanost, spolupráci a kvalitní přípravu pořadatelských sborů a speciálně vyškolených složek policie s cílem zamezit výtržnostem fotbalových chuligánů na mezinárodní úrovni.

Problematikou fotbalového chuligánství se samozřejmě zabývají i mezinárodní fotbalové asociace FIFA a UEFA. Tyto organizace se zaměřují především na přímou spolupráci s fotbalovými svazy jednotlivých členských zemí. Organizace se zaměřují na konkrétní případy projevů fotbalového chuligánství. Následně zavádějí různá kontrolní opatření a udělují sankce na základě závažnosti prohřešku. Mezi nejčastěji zaváděná kontrolní opatření patří zákaz účasti diváků na utkání nebo přeložení zápasu na jiný stadion. V nejzávažnějších případech hrozí až uzavření celého stadionu. Ze sankcí se nejčastěji uděluje peněžitý trest, anulace výsledku

---

¹⁴³ Dále jen úmluva.

¹⁴⁴ Česká republika k této úmluvě přistoupila dne 11. ledna 1995 a na jejím základě byla zřízena Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních. Viz: kapitola 2.5.5.

¹⁴⁵ Dále jen EU.

nebo odebrání bodů. UEFA se také věnuje podpoře fanoušků, kteří se angažují v organizaci aktivit směřujících proti projevům násilí a rasismu během fotbalových utkání.

Organizace UEFA a FIFA společně založily Nadaci Daniela Nivelu, která se zabývá vědeckým zkoumáním fenoménu fotbalového násilí a organizuje sbírky na podporu obětí tohoto násilí.¹⁴⁶ Nadace pořádá odborné semináře a také vydala několik sborníků z těchto seminářů.

Ačkoli se tématem fotbalových chuligánů zabývá mnoho vládních i nevládních organizací po celém světě, nejvíce jsou s tímto fenoménem konfrontováni přímo návštěvníci fotbalových utkání (fotbaloví diváci a fanoušci). Snad i právě proto fotbaloví fanoušci, kteří odmítají násilí a projevy rasismu na stadionu, aktivně vystupují proti těmto jevům. Většina těchto fanouškovských uskupení funguje neformálně, ale na národních úrovních se vytvořily oficiální organizace, jejichž hlavní činnost směřuje především proti projevům rasismu a xenofobie na stadionech.¹⁴⁷ Nejdůležitější celoevropskou organizací je Football Against Racism in Europe (FARE).¹⁴⁸ Její činnost se zaměřuje na vytváření protirasistických kampaní, fanouškovských projektů a fanklubů. FARE při propagování a prosazování svých aktivit úzce spolupracuje s organizacemi pro etnické menšiny, profesionálními kluby, hráčskými odbory a s řídicími fotbalovými organizacemi UEFA a FIFA. Z této spolupráce vzešel například desetibodový protirasistický plán pro fotbalové kluby.¹⁴⁹

2.6 Protichuligánská politika v České republice

Problematikou diváckého násilí na území České republiky se v rámci Odboru bezpečnostní politiky zabývá vládní orgán nesoucí označení Koordinační komise k problematice diváckého násilí a nevhodného chování při sportovních utkáních.¹⁵⁰

---

¹⁴⁶ Nadace Daniela Nivelu byla založena v roce 1999 ve Švýcarsku z podnětu Německého fotbalového svazu. Byla pojmenována po Danielu Nivelovi, francouzském četníkovi, který byl v roce 1998 brutálně napaden fotbalovými chuligány během mistrovství světa ve fotbale.

¹⁴⁷ V Anglii proběhla kampaň „Let’s Kick Racism Out of Football“, v Polsku „Wykopmy rasizm ze stadionów“, v Nizozemí „When Racism Wins, the Sport Loses“.

¹⁴⁸ Organizace Football Against Racism (dále jen FARE) in Europe byla založena 12. 2. 1999. V současné době je tvořena více než čtyřiceti organizacemi ze třinácti evropských zemí.

¹⁴⁹ Viz: příloha č. 6.

¹⁵⁰ Koordinační komise byla zřízena v roce 1996 na základě usnesení vlády ČR č. 27 ze dne 11. 1. 1995.

I když se tato komise zabývá diváckým násilím všeobecně, její hlavní zaměření směřuje k prevenci násilí na fotbalových stadionech. Na chodu Koordinační komise se podílejí zástupci Ministerstva vnitra ČR, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR, Policie ČR, Svazu měst a obcí, Českomoravského fotbalového svazu a Českého svazu ledního hokeje. Hlavní činnost této komise směřuje ke zlepšení spolupráce a informovanosti mezi policií a sportovními kluby při realizaci bezpečnostních opatření. Dále pracuje na zavedení nových směrnic, rozhodnutí a doporučení Rady Evropy a Evropské unie, které se týkají problematiky diváckého násilí.

V rámci protichuligánské politiky je kladen důraz i na prevenci. V roce 2004 Ministerstvo vnitra České republiky¹⁵¹ schválilo preventivní program zaměřený na mládež ve věku od desíti do dvacíti let, který nese název Pozitivní fandovství. Cílem programu je zamezit vstupu mládeže do chuligánských gangů. V roce 2006 MVČR také vydalo dva informační materiály s názvem Prevence diváckého násilí při sportovních utkáních a Role místních orgánů veřejné správy v prevenci násilí při sportovních utkáních. Tyto materiály obsahují doporučení vydané Radou Evropy k odstranění projevů diváckého násilí při sportovních utkáních.

V roce 2008 MVČR vyhlásilo program zaměřený proti extremismu a diváckému násilí na stadionech. Hlavním výsledkem tohoto programu je přenesení odpovědnosti za dění na stadionu na pořadatelskou službu. Policie ČR byla zbavena povinnosti dohledu a kontroly nad děním na stadionu a zasahuje pouze v případě závažného porušení veřejného pořádku či na žádost vedení jednotlivých fotbalových klubů. Dalším výsledkem tohoto nového programu je vydání manuálu s názvem Bezpečí na sportovních utkáních: manuál pro fotbalové kluby.¹⁵² Tento manuál obsahuje shrnutí práv a povinností pořadatelské služby týkající se především problémových diváků. Obsahuje také přehled platné legislativy, přehled strategií při boji s fotbalovými chuligány, uvádí souhrn základních bezpečnostních standardů infrastruktury fotbalových stadionů a v neposlední řadě zmiňuje doporučení v oblasti preventivních aktivit.

Hlavní těžiště nového programu MVČR pro boj s fotbalovým chuligánstvím leží, jak jsem již zmínila, především na vedeních jednotlivých fotbalových klubů a hlavně na pořadatelské službě. Každý klub by měl každý rok aktualizovat svůj

---

¹⁵¹ Dále jen MVČR.

¹⁵² Tento manuál je volně k stažení na webových stránkách MVČR.

návštěvní řád stadionu, kde by měly být zmíněny všechny druhy nevhodného chování a seznam předmětů, které je zakázáno nosit na stadion. Na základě tohoto řádu má pořadatelská služba právo na další postup vůči problémovým fanouškům. Velký důraz by kluby měly klást na to, že vstup na stadion je vstupem do soukromého prostoru (majitel objektu určuje, kdo na stadion může a kdo nesmí). Pořadatelé mají tedy možnost diváky před vstupem do prostor stadionu legitimovat a prohledávat.¹⁵³ Při porušení řádu má pořadatelská služba právo výtržníka vyvést ze stadionu. Další konkrétní doporučení plynoucí z manuálu se týkají zavedení kamerového systému, který slouží k lepší kontrole pořádku a zároveň narušuje pocit anonymity u chuligánů, který má, jak jsem již zmínila, značný vliv na jejich chování. Klub by měl následně získaná data zpracovat a vytvořit seznam osob, jejichž přítomnost na stadionu je nežádoucí, a spolupracovat při sdílení těchto dat s ostatními kluby a Policií ČR.¹⁵⁴ Diváci by měli být o těchto skutečnostech informováni.¹⁵⁵

Pro samotnou bezpečnost diváku na stadionu a zamezení diváckého násilí je důležité dodržovat minimální bezpečnostní standardy.¹⁵⁶ V současné době mnohé kluby, především z finančních důvodů, nejsou schopny tyto standardy v potřebné míře zajistit, proto byl také nastartován program na modernizaci fotbalových stadionů v České republice.

Do oblasti protichuligánské politiky spadá i prevence diváckého násilí. Program MVČR dbá na cílenou práci s fanoušky a doporučuje vytvořit v rámci vedení fotbalového klubu pozici funkcionáře, který by se zabýval vztahy s fanoušky. Kluby by se měly zaměřit na podporu projektů tzv. pozitivního fandovství a fan-ambasád.¹⁵⁷ Při jednání s problémovými fanoušky by se měly využívat

---

¹⁵³ Pokud se osoba již nachází v prostoru stadionu, pořadatelská služba ztrácí právo na zjišťování totožnosti.

¹⁵⁴ Všechny kluby se musí řídit zákonem. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

¹⁵⁵ V praxi jsou diváci na stadionu informováni cedulemi obsahující nápisy jako „Objekt je sledován kamerovým systémem“ nebo „Pořadatel/Provozovatel si za účelem zajištění bezpečnosti osob a majetku na stadionu vymáhá právo zpracovávat osobní údaje diváků včetně možnosti jejich uchování a předání pořadatelům/provozovatelům jiných sportovních utkání/zařízení za stejným účelem“.

¹⁵⁶ Viz: příloha č. 7.

¹⁵⁷ Fan-ambasáda byla poprvé zřízena při fotbalovém mistrovství Evropy 2000 v Belgii a Holandsku. Fan-ambasáda se skládá z týmu pracovníků, kteří ve městech a na stadionech pracují s fanoušky. Mezi její základní úkoly patří mediace, zprostředkování pomoci, předcházení konfliktům a spolupráce s domácími pořadateli, policií a tiskem.

antikonfliktní týmy Policie ČR a tyto složky policie by se také měly podílet na tvorbě vzdělávacích kurzů pro členy pořadatelské služby.

V souvislosti s projevy chuligánů na stadionech došlo ke změnám i v české legislativě. Novela trestního zákoníku,¹⁵⁸ která je v platnosti od 1. 1. 2010, zavedla tresty pro výtržníky nejen na sportovních utkáních, ale i na společenských akcích, jakou jsou například taneční zábavy nebo koncerty.¹⁵⁹ Cílem trestu je eliminovat násilné a vandalské projevy chování na sportovních a kulturních akcích. Novela zákona vychází ze vzorů zákonů, které byly zavedeny ve Velké Británii a úspěšně zde vešly v platnost. „Soud může uložit trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce až na deset let, dopustil-li se pachatel úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou takové akce.“¹⁶⁰ Rozsudek bude přesně uvádět, jestli dotyčná osoba nesmí na domácí nebo venkovní zápasy konkrétního klubu, nebo na všechna fotbalová utkání na území jednoho města. Předpokládá se, že alespoň zpočátku budou soudy ukládat spíše nižší tresty (zákazy na kratší dobu) zkombinované s udělením pokuty nebo udělením podmínky tak, aby první tresty působily zprvu preventivně a až později v případě opakovaného porušení represivně.

Velkým krokem vpřed je především skutečnost, že tresty se budou týkat také mladistvých, kterým bude moci soud pro mládež zakázat vstup na rozsudkem přesně stanovené akce a kromě toho i výchovná opatření, jako je například dohled probačního úředníka.

Hlavní úlohu v potírání výtržností na fotbalovém stadionu bude mít především pořadatelská služba, jejímž úkolem bude ve spolupráci s Policií ČR předložit důkazy proti fotbalovému chuligánovi. Při shromažďování důkazů by jí měl sloužit například kamerový systém.

Dohled nad dodržováním stanoveného rozsudku bude mít v kompetenci Probační a mediační služba ČR¹⁶¹ spadající pod Ministerstvo spravedlnosti ČR, a to ve spolupráci s Policií ČR a organizátory akce, na kterou má odsouzený zakázán

---

¹⁵⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, účinný od 1. 1. 2010

¹⁵⁹ Přesné znění trestu je zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Zákon č. 40/2009 Sb., § 77.

¹⁶⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

¹⁶¹ Probační a mediační služba spadá pod Ministerstvo spravedlnosti ČR. Je zastoupena v každém okrese minimálně dvěma lidmi. Tato služba v České republice působí již deset let. Jejím úkolem je urovnávat vztahy mezi poškozeným a pachatelem, dohlíží na chování pachatele, pomáhá s jeho resocializací a kontroluje výkon trestů nespojených s odnětím svobody včetně uložených povinností a omezení.

vstup. Tato služba bude sestavovat tzv. plán hlášení. Plán hlášení bude spočívat v tom, že ve stejné době, kdy se bude konat akce, na kterou byl odsouzenému zakázán vstup, se bude muset přihlásit na konkrétním policejním útvaru a také bude předem stanovena doba, po kterou bude muset na dané služebně policie setrvat.¹⁶² Kromě toho, že odsouzený bude povinen spolupracovat s probačním úředníkem, bude muset v rámci svého trestu absolvovat i stanovené programy sociálního výcviku a převýchovy a programy psychologického poradenství.

2.6.1 Názory návštěvníků sektorů označených klubovými vlajkami na navrhovaná protichuligánská opatření

Subkultura fotbalových chuligánů vnímá velmi intenzivně dění kolem sebe a zaujímá na opatření proti sobě určitá stanoviska. K navrhovanému opatření, které se týká zavření míst určených pro stání si tři čtvrtiny dotázaných (79,6 %) přeje, aby tato místa zůstala zachována, a kloní se ze 73,9 % k tomu, aby tato místa byla lépe upravena. Pokud by došlo k uzavření těchto míst, pouze 2,5 % respondentů by přestala fotbalové zápasy navštěvovat. Omezit pohyb na stadionu si respondenti také nepřejí a 65,1 % je toho názoru, že pohyb na stadionu by měl být zcela volný. Proti zákazu konzumace piva v prostorách stadionu se vyslovalo 79,6 % dotázaných. Vybraní respondenti by naopak uvítali zavedení zábavných programů pro fanoušky, jako je například slosování lístků o ceny (77,1 %), vydávání kvalitnějších programů pro návštěvníky (79,6 %) nebo pořádání besed s hráči (79,6 %).¹⁶³

Jako preventivní opatření navrhují zlevnění lístků pro místa na sezení, která by se tak stala dostupnějšími i širšímu okruhu návštěvníků. Tento názor zastává 63 % respondentů. Velký důraz návštěvníci „kotle“ kladnou na zlepšení hlasatelské služby, a to z 68,3 %. Překvapivě vyšel výsledek průzkumu v otázce policejního dohledu, když si pouze necelá polovina dotázaných (46,8 %) přeje omezení policejního dohledu.¹⁶⁴ Z tohoto překvapivého údaje je velmi těžké bez bližších

---

¹⁶² Aby nedošlo k porušení základních lidských práv, bude místnost, kde bude muset odsouzený setrvat po dobu konání jemu zakázané akce, veřejně přístupná.

¹⁶³ VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonošů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 17.

¹⁶⁴ Tamtéž.

informací vyvozovat závěry. Dle mého názoru návštěvníci „kotle“, mezi kterými tento výzkum probíhal, se ne všichni hlásí k nějaké skupině fotbalových chuligánů, a cítí tak potřebu být chráněni v situacích, které se mohou vymknout kontrole a ohrožovat jejich zdraví.

Výzkum se též pokusil zjistit názor návštěvníků sektoru označeného vlajkami na represivní opatření proti chuligánům, kteří se podílejí na nepokojích v hledišti. Výsledky tohoto šetření opět vyšly bez většího překvapení. Návštěvníci „kotle“ odmítají zavádění jakýchkoliv represivních opatření. Nejkladněji bylo hodnoceno opatření, které jako jediné dosáhlo nadpoloviční většiny souhlasných odpovědí (64,8 %), což byla povinnost uhradit klubu škodu, která mu byla způsobena například nuceným uzavřením nebo poškozením stadionu, udělením pokuty od Českomoravského fotbalového svazu atd. Druhým nejkladněji přijímaným opatřením bylo zavedení kamerového systému na stadionech, s kterým souhlasilo 40,1 % dotazovaných. S povinností odpracovat veřejně prospěšné práce souhlasilo 39,8 % dotazovaných a pro zákaz vstupu chuligánů na stadion se vyslovilo 33,5 % dotázaných. S nesouhlasem se setkalo především opatření týkající se nuceného pobytu na policejní stanici v průběhu fotbalového utkání, s kterým souhlasilo pouze 15,1 % dotázaných. S informováním zaměstnavatele nebo školy o spáchaných skutcích souhlasilo jen 13,4 % a pro postih rodičů mladistvých fotbalových chuligánů se vyjádřilo jen 8,5 % respondentů.¹⁶⁵

Dle průzkumu, který byl mezi vybranými respondenty z řad návštěvníků „kotle“ proveden, vyplývá, že stav, který v současné době panuje, jim vyhovuje a jen velmi neradi přistupují na nová opatření. Avšak některé výsledky výzkumu, dle mého názoru, přeci jen překvapivě dopadly. Především se to týká policejního dozoru či zavedení povinnosti úhrady způsobené škody. Z výzkumu také vyplývá, že návštěvníci zmiňovaného sektoru dávají přednost preventivním opatřením před represivními opatřeními a sami by uvítali například zpestření zábavného programu, který by jim nabídl alternativní způsob vyžití.

---

¹⁶⁵ VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonošů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992. s. 18.

3 Výzkumná sonda

3.1 Kvalitativní výzkum

„Termínem kvalitativní výzkum se rozumí jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.“¹⁶⁶ Je to tedy nenumerický výzkum, který spočívá na interpretaci sociální reality. Kvalitativní výzkumy se nejčastěji týkají lidských příběhu, chování, chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů. Kvalitativní metody jsou ve výzkumech používány tehdy, pokud chceme porozumět tomu, co je podstatou jevů, o kterých toho ještě není mnoho známo. Druhá možnost, kdy lze použít kvalitativní výzkum, je v případech jevů, o nichž již něco víme, ale chceme získat nové názory na tento jev. Kvalitativní výzkumy pomáhají získat detailní informace, které by šlo v případě použití kvantitativních metod jen velmi těžko podchytit nebo by je nešlo zjistit vůbec. „Cílem kvalitativního výzkumu je vytváření nových hypotéz, nového porozumění, vytváření teorie.“¹⁶⁷

Kvalitativní výzkum se skládá ze tří základních složek. První složkou jsou údaje, které získáme na základě rozhovorů nebo pozorování. Druhou složkou jsou analytické nebo interpretační postupy. Výzkumník musí pátrat po pravidelnostech, které se v získaných datech vyskytují. Musí odhalit význam těchto dat, na základě kterých následně formuluje závěry. Výstupem je nově vytvořená hypotéza nebo teorie. Kvalitativní výzkum tedy používá induktivní logiku. Poslední třetí složkou jsou písemné a ústní výzkumné zprávy. Tyto výzkumné zprávy jsou určeny především k publikování v časopisech nebo při konferencích. Konkrétní forma a obsah prezentace kvalitativního výzkumu již závisí čistě na jejím autorovi. Je možno souhrnně vyložit závěr nebo naopak celý detailní rozbor jednotlivých částí výzkumu.

---

¹⁶⁶ STRAUSS, A.; CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X. s. 10.

¹⁶⁷ DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-141-2. s. 286.

3.2 Cíle

V praktické části své diplomové práce jsem se zaměřila na členy subkultury fotbalových chuligánů. Cílem praktické části diplomové práce bylo zjistit na vybraném vzorku členů subkultury fotbalových chuligánů, kdo jsou opravdu fotbaloví chuligáni, jaké mají vzdělání, zaměstnání, hobby, proč se stali členy této subkultury a co jim to osobně přináší.

Dalším cílem mé praktické části bylo popsat typy diváckého násilí, jeho průběh a především motivy, které vedly k jeho spáchání. Zkoumala jsem i pocity, které při tom fotbaloví chuligáni prožívají, a zda je jejich chování ovlivněno působením alkoholu či jiných omamných látek. V případě, že tyto činy pro ně měly nějaké následky, pokusit se zjistit, jaký vliv měly na jejich členství v subkultuře či na jejich život mimo subkulturu.

3.3 Metoda

Pro výzkum byla zvolena metoda zakotvené teorie kvalitativního výzkumu. Tuto metodu jsem si vybrala, protože jsem pracovala s menším počtem respondentů, kdy mým zájmem bylo získat data na základě interpretace skutečných lidských příběhů. Tato metoda mi umožnila získat velmi detailní a osobní informace, které by při použití jiné metody byly obtížněji zjistitelné.

Data byla získána z rozhovorů s fotbalovými chuligány, které jsem následně přepsala a zpracovala dle vybrané metody otevřeného kódování. Rozhovor má polostrukturovanou formu. Respondentům bylo položeno následujících čtrnáct základních okruhů otázek, které následně dle průběhu rozhovoru byly doplňovány a dále rozváděny.¹⁶⁸

Kolik je Vám let?

Jakého jste dosáhl vzdělání?

Z jakého důvodu navštěvujete fotbalové stadiony?

Kdy a s kým jste šel poprvé na fotbalový zápas?

---

¹⁶⁸ Viz: příloha č. 8.

Jste členem chuligánské skupiny?

Co Vám členství v ní přináší?

Co pro Vás znamená klub, kterému fandíte?

Co při fandění prožíváte?

Účastníte se výtržností na stadionu? Jakých?

Jaké je Vaše motivace účastnit se těchto výtržností?

Co při těchto výtržnostech prožíváte?

Má na Vaše jednání na stadionu vliv alkohol?

Měl jste někdy v souvislosti s fotbalem problémy se zákonem? Pokud ano – mělo to pro vás nějaké důsledky?

Jak trávíte volný čas?

3.4 Výzkumný vzorek

Při výběru vhodných respondentů výzkumné sondy jsem spolupracovala s Pavlem Hoftychem, v současné době trenérem prvoligového fotbalového klubu Bohemians 1905, který se dlouhodobě pohybuje ve fotbalovém prostředí a jako trenér spolupracuje s fanoušky týmu a je s nimi v úzkém kontaktu. Takto mi pomohl vyhledat vhodné respondenty z řad zkoumané subkultury. Jako respondenti byli vybráni aktivně působící členové chuligánských skupin hlásící se k fotbalovým klubům Bohemians 1905 a Tescoma Zlín, kteří byli ochotni spolupracovat. Dále byli jednotliví respondenti vybíráni tak, aby splňovali kritérium věku, které odpovídá věkové kategorii mládeže, avšak v jednom případě byl vybrán respondent starší čtyřiceti let, který stále aktivně působí ve skupině chuligánů působících při klubu Tescoma Zlín a má i zkušenosti a styky s pražskými skupinami, především hlásících se ke klubu Sparta Praha.

Údaje pro výzkumnou sondu byly získány z rozhovorů, které probíhaly na předem smluveném místě (vždy v restauračních zařízeních). V zájmu dotyčných osob a na jejich přání byly vybrané údaje, na základě kterých by bylo možné dotazované osoby identifikovat, záměrně pozměněny nebo nebyly uvedeny zcela úplně.

3.4.1 Vybraní respondenti

Respondent č. 1 – Petr I.

Petrovi je čerstvě osmnáct let. Je ve třetím ročníku na středním odborném učilišti a nemá již v úmyslu v dalším studiu pokračovat. Ve škole dosahuje průměrných výsledků. Na fotbal ho poprvé vzal kamarád z učiliště. Je příznivcem klubu Bohemians 1905 a je členem nejmenované chuligánské skupiny, která se k tomuto klubu hlásí. Členem této chuligánské skupiny se stal z důvodu, že zde našel kamarády. Velmi důležitá je pro něj i příslušnost k týmu Bohemians 1905. Kamarádi jsou i hlavním důvodem, proč chodí na zápasy. Sám by na fotbal nešel. Navštěvuje pouze domácí zápasy Bohemians 1905 a nepravidelně i venkovní. Do výtržností na stadionu se zapojuje. Nejčastěji se jedná o fyzické potyčky a dopouští se vandalismu. Tohoto jednání se dopouští především z frustrace například z rozhodnutí rozhodčího. Jako další motiv uvádí, že to pro něj představuje zdroj zábavy. Jeho jednání není plánované a svého jednání nelituje. V souvislosti s návštěvou fotbalového utkání přiznal konzumaci alkoholu. Hromadných bitek mimo stadion se nikdy neúčastnil. V souvislosti s fotbalem nebyl nikdy trestán. Ve svém volném čase chodí hrát fotbal a rád pracuje s počítačem.

Respondent č. 2 – Petr II.

Petrovi je třidvacet let. Školní docházku má již ukončenou. Vystudoval střední průmyslovou školu a studium na ní zakončil maturitní zkouškou. V současné době je zaměstnán. Poprvé šel na fotbal s kamarádem. Na fotbal chodí pravidelně, protože fandí Bohemians 1905. Na tento klub je hrdý a je pro něj hlavním důvodem, proč navštěvuje fotbalové zápasy. Dalším důvodem je atmosféra, která zde panuje, a pocit napětí při očekávání, co se bude dít. Pravidelně navštěvuje všechna domácí utkání a nepravidelně jezdí i na venkovní. Na stadion chodí většinou s kamarády. Sám se řadí spíše k ultras. Se členy jednotlivých chuligánských skupin hlásících k Bohemians 1905 udržuje přátelské styky. Na stadionu se dopustil vandalismu a byl vtažen do fyzických potyček. Dopředu to neplánoval a dává to za vinu

podlehnutí atmosféře a hromadnému chování. Jemu samotnému to přineslo pocit odreagování. V souvislosti s návštěvou fotbalového utkání přiznal konzumaci alkoholu. Za své jednání nebyl trestán. Hromadných bitek se nikdy neúčastnil. Svůj volný čas v současné době tráví s přítelkyní a také sleduje jiné sporty.

Respondent č. 3 – Ondra

Odrovi je sedmnáct let. Je studentem střední odborné školy. Hodlá ve studiu pokračovat na vysoké škole. Poprvé šel na fotbal s otcem. Pravidelně však začal chodit až s kamarády. Hlavní motivace k návštěvě fotbalového utkání je klub Bohemians 1905, kterému fandí. Na zápasy chodí pravidelně. K chuligánům se řadí a je členem nejmenované chuligánské skupiny, která se hlásí k Bohemians 1905. Na utkání dochází s kamarády a kamarádství bylo také hlavním motivem, proč se stal chuligánem. Členství mu přináší kamarády a nové zkušenosti. Na téma alkohol se respondent odmítl bavit. Z vážnějších výtržností se dopustil vandalismu a zapojil se do fyzických potyček. Výtržnosti nevyvolává, a když se jich dopustil, tak se vždy k někomu přidal (nápodoba, kolektivní chování). Předměty na plochu hází, když je frustrovaný například neúspěchem týmu. Toto jednání mu přináší pocit úlevy a radosti. Svých činů nelituje. Hromadných bitek mimo stadion se neúčastnil. Dosud nebyl nikdy trestán. Ve svém volném čase se věnuje škole, kamarádům a fotbalu.

Respondent č. 4 – Bif

Čtvrtý respondent se představil jako Bif. Je mu třicet pět let. Je vyučen jako kuchař a v současné době je nezaměstnaný. Je fanouškem klubu Tescoma Zlín. Na fotbal chodí pravidelně a stejně pravidelně vyjíždí i na venkovní zápasy. Někdy jezdí i na zápasy jiných týmů (např. Sparta Praha, Bohemians 1905). Na fotbal chodil už jako dítě s otcem a v současné době na fotbal chodí, protože ním žije. Fotbal mu poskytuje životní uspokojení. Na zápasy chodí s kamarády, ale nemá problém jít i sám. K subkultuře hooligans se řadí. Je členem hned několika chuligánských skupin. V minulosti jezdil i se skupinou Sparta Hooligans. To, že se mezi ně dostal, bere jako svůj velký životní úspěch. Členem těchto skupin se stal z důvodu uspokojení svých potřeb – kamarádi, zábava. Fotbalové chuligánství se

stalo jeho koníčkem. Pravidelně se zapojuje do výtržností a účastnil se i předem plánovaných bitek mimo stadion. Toto téma ovšem nechtěl více rozebírat. V souvislosti s fotbalovým utkáním přiznal konzumaci alkoholu. K výtržnostem ho vede frustrace například z rozhodnutí rozhodčího. Několikrát byl zadržen policií, ale nikdy mu z toho nevypluly žádné důsledky. Svých činů nelituje.

Respondent č. 5. – Lukáš

Lukášovi je osmnáct let. Je studentem střední odborné školy. Hodlá ve studiu pokračovat na vysoké škole. Poprvé šel na fotbal s kamarádem. Na fotbalová utkání chodí pravidelně, pokud se domluví s kamarády, vyjíždějí i na venkovní zápasy. Je fanouškem fotbalového klubu Tescoma Zlín, při kterém si spolu s kamarády vytvořil malou chuligánskou skupinku, ale její činnost spíše směřuje k aktivitám ultras. Při předem dohodnutých akcích spolupracují i s jinými skupinami. Tescomě Zlín fandí, protože je ze Zlína. Hlavním důvodem, proč navštěvuje fotbalové zápasy, je předně možnost setkat se zde s kamarády a možnost podpořit svůj oblíbený tým. Dalším důvodem je dostatek volného času. Na skupině oceňuje především to, že ho spojuje s kamarády a umožní mu prožít nečekané situace. Již se dopustil výtržností, jako vhazování předmětů na plochu a poškozování vybavení stadionu. Tohoto jednání se dopustil z důvodu frustrace. Fyzických potyček se také účastní, ačkoli je sám nevyvolává. Připouští, že na stadionu konzumuje alkohol a že se pod jeho vlivem dopustil výtržností, avšak nepřipouští, že by vliv alkoholu byl rozhodujícím faktorem jeho jednání. Volný čas tráví sportem a přivydělává si na brigádách.

3.5 Výsledky analýzy výzkumné sondy

3.5.1 Věk

Na vybraném vzorku se potvrdilo, že subkultura fotbalových chuligánů se řadí k subkulturám mládeže. Čtyři z pěti účastníků výzkumné sondy byli velice mladí. Nejmladšímu bylo sedmnáct let. Pouze jeden respondent byl výrazně věkově starší, a jakožto nejstaršímu z respondentů mu bylo třicet pět let. Avšak musím zdůraznit,

že výzkumná sonda zde byla ovlivněna cíleným výběrem osob mladší věkové kategorie.

...je mi osmnáct. (Lukáš)

...sedmnáct. (Ondra)

3.5.2 Vzdělání

V provedené sondě bylo zjištěno, že všichni zúčastnění respondenti úspěšně ukončili základní vzdělání a absolvovali, nebo jsou studenty střední školy, avšak způsob ukončení se liší. Dva z respondentů mají ambice pokračovat ve studiu na vysoké škole. Fotbalové chuligánství tedy není jen doménou osob s nízkým vzděláním.

Na střední odbornou, za dva roky bych měl maturovat... Chtěl bych jít na vysokou, jestli to vyjde. (Ondra)

Mám maturitu. (Petr II.)

Chodím na střední. Určitě to zkusím, ale ještě si nejsem jistý, na kterou (VŠ). (Lukáš)

3.5.3 Motivace k návštěvě fotbalového zápasu

Na fotbalový stadion respondenty poprvé přivedl otec nebo kamarádi. Postupně na fotbalové stadiony začali chodit pouze s kamarády. Právě kamarádství se v největším procentu případů vykazuje jako hlavní motivace pro návštěvu fotbalového utkání. S kamarády se také nejčastěji dopouštějí projevů diváckého násilí. Na zápasech se všichni respondenti cítí velmi dobře. Začlenění se do party a společně fandí svému oblíbenému fotbalovému klubu. To vše vytváří atmosféru, kterou považují respondenti za zábavu, při které se odreagují.

Důležitým motivem se ukázala také příslušnost k fotbalovému klubu. Velmi často se můžeme dočíst, že fotbaloví chuligáni se o fotbal jakožto o sport nezajímají. Respondenti této sondy ve všech případech uvedli, že na fotbal chodí hlavně, aby fandili svému oblíbenému fotbalovému klubu. Většina dotázaných chodí na zápasy pravidelně a někteří jezdí i na venkovní zápasy. Jeden respondent uvedl, že fotbal bere jako svůj životní styl.

Našel jsem tam, přesně to, co jsem hledal. Fandit fotbalu, zapojit se, užít si zábavu, být s kamarády. (Bif)

Chodím tam hlavně s kámošem ... S kamarádama povzbuzujeme, abychom vyhráli. (Lukáš)

3.5.4 Motivace ke vstupu do skupiny fotbalových chuligánů

Všichni respondenti se sami označili za chuligány a všichni jsou členy některé chuligánské skupiny. Dva z respondentů se řadí spíše k umírněným chuligánům (ultras), jejichž hlavní činnost spočívá ve vymýšlení a přípravě různorodých choreografií. Každému z nich členství v takovéto skupině přináší něco jiného. Jako hlavní motiv převažuje vhodný způsob trávení volného času s kamarády a podpora svého oblíbeného fotbalového klubu. Jeden z respondentů uvedl, že členství ve skupině mu umožňuje zažít něco vzrušujícího. Jeden z respondentů uvedl, že ho to naplňuje.

Máme takovou naši malou partu... Máme to s kamarádama jako zábavu... Je to adrenalin. (Lukáš)

Kamarády, zábavu. To musíš zkusit, aby si to pochopila. (Petr I.)

3.5.5 Motivace k výtržnostem, prožitek a následky

Některého z projevů diváckého násilí se na stadionu dopustil každý z respondentů. Nejčastěji jde o projevy vandalismu (ničení vybavení stadionu, házení předmětů na hrací plochu) a o fyzické potyčky s jinými osobami. Pokud jde o házení předmětů na plochu stadionu, jde o předem domluvenou akci, neboť je nutné si potřebné propriety na stadion přinést. Fyzické potyčky či jiné projevy vandalismu nejsou dopředu plánovány. Většina těchto výtržností vznikne v důsledku frustrace, například když nesouhlasí s rozhodnutím rozhodčích. Objevuje se také podlehnutí chování svého okolí v podobě nápodoby agresivního chování. Až na jednoho respondenta, který o tom odmítl blíže mluvit, se žádný neúčastnil dopředu domluvených bitek mimo prostory stadionu.

Pokud se někdy respondenti zapojili do výtržností, nejčastěji cítili pocit úlevy a uvolnění. Dále zmiňovali kladné pocity jako radost a hrdost.

Čtyři z respondentů uvedli, že před návštěvou stadionu nebo přímo na stadionu konzumují alkohol a pod jeho vlivem se zapojili do výtržností. Jeden z respondentů odmítl na tuto otázku odpovědět.

Tři z respondentů uvedli, že již měli problémy s policií, avšak nikdy nebyli z ničeho obviněni a nemělo to pro ně žádné významnější následky pro další život. Žádný z respondentů neprojevil lítost nad spáchanými skutky.

Jednou jsem i vytrhl sedačku. Jo, a taky plot to jednou odnesl. Ani nevím jak, nějak jsem podlehl atmosféře. Dělali to všichni, tak jsem se přidal. A několikrát jsem se porval, ale to jsem se bránil... Je tam atmosféra, je to zábava, vzrušení... Uvolnění. Člověk má pak čistou hlavu... snažím se to mít pod kontrolou a nepřidávat se... Pivo si dám...(Petr II.)

Tak máme připravené takové malé choreo, takže sem tam hodíme třeba dýmovníci nebo nějaké papíry na hřiště. Jednou jsem se spíš nechtěně, připojil k jedné větší potyčce, kdy se zdemolovalo nějaké zařízení. Byla to blbost. Snažím se už takovým situacím spíš vyhýbat... reaguju na to, co se děje na hřišti... Tak pivo jsem třeba měl. (Lukáš)

Prostě to vyplyne ze situace. A pak máš potřebu něco udělat. Třeba se porvat, dostat se na plochu a ukázat rozhodčímu, kdo má pravdu. (Bif)

3.5.6 Volný čas

Fotbaloví chuligáni jsou pasivní sportovci a fanouškové fotbalu, kteří v jistých situacích překročí hranici a vyvolají výtržnost nebo se dopustí nevhodného skandování. Dle provedené sondy se ukázalo, že jedinou jejich aktivnější činností je občasné hraní fotbalu s kamarády. Další jejich aktivity jsou v jednom případě škola, přítelkyně a chození na brigády. V jednom případě hraní počítačových her. Jeden respondent přímo uvedl, že fotbalovému chuligánství se věnuje, protože na to má čas.

Na základě provedené sondy, je patrné, že řádění na stadionech je téměř jedinou volnočasovou aktivitou respondentů a představuje pro ně vhodný způsob, jak mohou strávit svůj volný čas, z čehož vyplývá, že výtržností se dopouštějí, protože nemají žádnou vhodnější alternativu pro využití svého volného času.

Škole, kamarádům a fotbalu.. (Ondra)

Jdu na fotbal a na pivo. (úsměv) (Bif)

3.6 Závěr výzkumné sondy

Subkultura fotbalových chuligánů je především subkulturou mládežnickou. Její členové dosáhli středoškolského vzdělání zakončeného maturitou nebo získáním výučního listu. Z toho vyplývá, že chuligánství není doménou pouze osob s nízkým vzděláním.

Hlavním důvodem návštěvy fotbalových zápasů jsou kamarádi, s kterými se zde setkávají a společně fandí svému oblíbenému fotbalovému týmu, kvůli kterému také zápasy navštěvují. Chuligánství pro ně celkově představuje vhodný způsob trávení volného času, ke kterému nemají vhodnější alternativu.

Nejčastějším spouštěčem agrese na stadionu je pocit frustrace z dění na hřišti a nápodoba chování svého okolí. Tímto způsobem se dopouštějí i takových skutků,

kterých by se za normálních okolností nedopustili. Svůj podíl na tom má i konzumace alkoholu, která je nedílnou součástí každé návštěvy fotbalového utkání a uvolňuje jedincovy zábrany. Přestože již byli někteří chuligáni za své činy zadrženi policií, nebyli nikdy potrestáni a nemělo to pro ně žádné důsledky. I tato skutečnost přispívá k tomu, že svých činů nelitují.

Závěr

Hlavním cílem této práce je komplexní charakteristika subkultur mládeže se zaměřením na subkulturu fotbalových chuligánů. Subkultury zaujímají v životě lidí významnou úlohu. Naše společnost je značně diferencovaná a subkultury pomáhají lidem lépe se vyrovnat s těmito rozdíly a najít si své místo ve společnosti.

Zvláštní postavení zaujímají subkultury mládeže. Tyto subkultury se ukázaly jako nepostradatelné pro značnou část mládeže, která se díky nim vyrovnává s procesem dospívání. Tento proces s sebou přináší velké množství kolizních problémů, kterým musí dospívající mládež čelit. Možnou alternativou pro vypořádání se s těmito problémy představují pro mládež právě subkultury.

První intenzivnější studium subkultur bylo zaznamenáno v padesátých letech dvacátého století. Od té doby mládežnické subkultury prošly značným vývojem. V současné době dospěl tento vývoj subkultur do stádia, ve kterém subkultury mládeže začaly být ve velké míře ovlivňovány masmédií a trhem, proto je nutné rozlišovat mezi subkulturou, životním stylem nebo pouze módní vlnou.

Součástí mládežnické subkulturní scény jsou i deviantní subkultury. Tyto subkultury se dostávají do konfliktních situací a majoritní společnost se pro nim snaží vystupovat a eliminovat jejich činnost. Mezi tyto subkultury se řadí i subkultura fotbalových chuligánů.

Subkultura fotbalových chuligánů se zrodila na britských ostrovech a postupně se rozšířila do celé Evropy. Ve své práci jsem se zaměřila na obecnou deskripci této subkultury ve všech jejích aspektech. Důležité je rozlišovat mezi slovy subkultura a skupina, neboť fotbaloví chuligáni vystupují společně jako homogenní celek (subkultura), ale jejich aktivity jsou spjaty s konkrétní skupinou, která se hlásí a podporuje vybraný fotbalový klub. Tyto skupiny mají svou pevnou strukturu a pravidla. Jednotlivým členům jsou přiřazovány specifické role. Fotbalový chuligán si zde vytváří svoji vlastní „profesní“ kariéru. Jejich hlavní činnost nesměruje k fotbalu jako hře, ale k vyvolávání tzv. diváckého násilí (vniknutí na hrací plochu, házení předmětů na plochu, potyčky s policií, vandalismus, konflikty s fanoušky soupeřova týmu atd.). Základními pojmy spjatými se subkulturou fotbalových chuligánů, na základě kterých lze toto divácké násilí analyzovat, jsou především agrese a kolektivní chování. Jednotlivé teorie příčin agresivního chování je možno

aplikovat i na chování fotbalových chuligánů. I na základě mnou provedené sondy mezi příslušníky této subkultury se ukázalo, že nejčastějším spouštěčem agresivního chování, na jehož základě následně dochází k projevům diváckého násilí, je především frustrace z dění na hřišti, nebo nápodoba chování okolo stojících jedinců.

V každém jednotlivém státě se subkultura fotbalových chuligánů vyznačuje svými specifickými vlastnostmi. Není tomu jinak ani v České republice. I když zde fotbalové chuligánství dosáhlo svého vrcholu především v druhé polovině devadesátých let, ani dnes není na ústupu. Do tzv. protichuligánské politiky se zapojuje mnoho subjektů. Většina z nich se nezaměřuje na subkulturu fotbalových chuligánů jako celek, ale na jednotlivé projevy diváckého násilí. Souhrnně lze říci, že převažují represivní opatření nad preventivními. Vzhledem k tomu, že členové této subkultury se rekrutují především z řad mládeže, je nebezpečnost tohoto jevu značná a následky mohou mít pro další život jedince zásadní význam, proto snaha eliminovat či zcela potlačit tento fenomén je správnou volbou. V současné době se jako nejúčinnější model protichuligánské politiky osvědčuje ten, který byl zaveden ve Velké Británii. Tento model je od začátku roku 2010 uplatňován i na území České republiky, avšak kvůli krátké době jeho účinnosti ještě není možné jej analyzovat.

Součástí diplomové práce je i sonda zpracovaná metodou zakotvené teorie kvalitativního výzkumu. Sonda byla zaměřena na členy subkultury fotbalových chuligánů. Mezi nejdůležitější zjištění řadím především důležitost příslušnosti k určitému fotbalovému klubu, která představuje hlavní důvod návštěvy fotbalového zápasu. Druhým podstatným zjištěním byla skutečnost, že fotbalové chuligánství představuje předně zajímavý způsob trávení volného času, pro nějž nemají členové subkultury žádnou vhodnou alternativu. Fotbalové chuligánství nabízí možnost účelně strávit tento čas s kamarády. Podstatné je také zjištění míry vlivu alkoholu na spáchané skutky. Vliv alkoholu či jiných omamných látek je v odborné literatuře velmi často opomíjen. Obecně lze však říci, že se potvrdily teorie a hypotézy autorů, z jejichž děl jsem při psaní diplomové práce vycházela.

Resumé

Diplomová práce se zabývá tématem subkultury fotbalových chuligánů. Tato subkultura se stejně jako ostatní mládežnické subkultury vyznačuje přijímáním určitých hodnot, norem a vzorců chování, které jsou jí vlastní. Tyto hodnoty, normy a vzorce chování jsou velmi často v rozporu s hodnotami, normami a vzorci chování majoritní společnosti, proto je tato subkultura označována za deviantní, a mnohdy až za kontrakulturu. Jejím hlavním znakem je vyvolávání diváckého násilí, jehož následkem jsou škody na majetku, ale mnohdy i škody na lidském zdraví. Z těchto důvodů jsou proti ní přijímána opatření směřující k eliminaci tohoto pro společnost nebezpečného fenoménu.

Teoretická část práce byla sepsána na základě odborných monografií, článků a výzkumů, které pojednávají o této subkultuře. Tuto část následně doplňuje výzkumná sonda, která byla uskutečněna mezi členy subkultury fotbalových chuligánů. Sonda byla provedena metodou zakotvené teorie kvalitativního výzkumu. Sonda potvrdila teorie a hypotézy autorů uvedené v teoretické části.

Summary

The thesis deals with the subculture of football hooligans. This subculture is characterized by the intake of specific own qualities, norms and patterns, as well as other youth subcultures. These qualities, norms and patterns are often against the qualities, norms and patterns of the majority of society; therefore this subculture is classified as deviant or a contra culture. Its main characteristic is evoking of violence by the audience that leads to property damage, even to the damage to health. These reasons bring the society to accept the steps to eliminate this dangerous phenomenon.

The theoretical part of the paper was based on the secondary literature, the articles and the researches dealing with this subculture. This part is followed by a research realized among the members of the subculture of the football hooligans. The probe was realized by the method of qualitative research. The probe acknowledged the theory and hypotheses of the authors presented in the theoretical part.

Použitá literatura

ALAN, J.; PETRUSEK, M. O zlu, agresi a násilí. In *Násilí*. 1. vyd. Praha: Egem, 1994. ISBN 80-85395-51-X.

BEYER, D. *Fotbalové násilí*. Brno, Masarykova univerzita. 2002.

Bezpečí na sportovních utkáních: manuál pro fotbalové kluby. Praha: Odbor bezpečnostní politiky MVČR, 2008.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-141-2.

DUFKOVÁ, I.; ZLÁMAL, J.; UHL, P. *Policie a sociální radikalismus*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, 2005.

FISCHER, S.; ŠKODA, J. *Sociální patologie: analýza příčin a možností ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

GIRTLER, R. *Okrajové sociální kultury*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2001. ISBN 80-210-2728-2.

HAVLÍK, R.; KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-327-7.

HAJDUK, M. *Fandím, teda som chuligán?: sonda do problematiky správania sa a prežívania futbalových fanúšikov na Slovensku*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislavě. Filozofická fakulta. Katedra psychologie, 2008. 43 s., 8 s. příloh. Vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Mária Bratská, CSc.

HRČKA, M. *Sociální deviace*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-85850-68-0.

LOVAŠ, L. Agrese. In *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

MACEK, P. *Adolescence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-747-7.

MACEK, P.; ZÁMEK, D. *Policie a hromadná narušení veřejného pořádku*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2007. ISBN 978-80-7251-264-5.

MAREŠ, M.; SMOLÍK, J.; SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903333-0-3.

MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2310-5.

NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-06090-7.

OLIVOVÁ, V. *Lidé a hry: historická geneze sportu*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1979.

REICHEL, J. *Kapitoly systematické sociologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2594-9.

ROHÁČ, J. Agresivita a násilie v mojom živote. In *Násilí*. 1. vyd. Praha: Egem, 1994. ISBN 80-85395-51-X.

SEKOT, A. *Sociologické problémy sportu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8.

SEKOT, A. Násilí ve sportu: fotbaloví chuligáni. In *Násilí z pohledu společenských věd. Sborník příspěvků z mezinárodní konference 20. září 2007*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2007. ISBN 978-80-7251-253-9. s. 157 – 165.

SLEPIČKA, P. *Psychologie sportu*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1290-9.

SLEPIČKA, P. *Spectator reflection of sport performance*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1991. ISBN 80-7066-415-0.

SLEPIČKA, P. *Sportovní diváctví*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1990. ISBN 80-7033-012-0.

SMOLÍK, J. *Fotbalové chuligánství: historie, teorie, a politizace fenoménu*. 1. vyd. Karlovy Vary: Zdeněk Plachý, 2008. ISBN 978-80-903556-3-7.

SMOLÍK, J. Preventivní aktivity oblasti fotbalového fandovství. In *Mládež a sociální patologie. Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS. Bystřice pod Hostýnem 5. – 7. dubna 2006*. Praha: Masarykova česká sociologická společnost, 2006. s. 213 – 222.

SMOLÍK, J. Subkultury mládeže a sociálně patologické jevy. In *Trendy sociálně patologických jevů. Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS*. Praha: MČSS, 2008. s. 101-108. ISBN 978-80-903541-5-9.

STRAUSS, A.; CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.

ŠOLTYS, O. Masmédia a násilí. In *Násilí*. 1. vyd. Praha: Egem, 1994. ISBN 80-85395-51-X.

TILLY, CH. *Politika kolektivního násilí*. 1.vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. ISBN 80-86429-60-1.

VEČERKA, K.; SCHEINOST, M.; ŠTĚCHOVÁ, M.; NOVÁK, K.; NEUMANN, J. *Jak na fotbalové výtržníky: Zpráva z průzkumu negativních projevů vlajkonošů a možnosti jejich prevence*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1992.

Velký sociologický slovník. I. díl, A–O. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.

Velký sociologický slovník. II. díl, P–Ž. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Zahraniční publikace:

HEBDIGE, D. *Subculture: the meaning of style*. 2. vyd. London: Routledge, 2006. ISBN 0-415-03949-5.

JUNGER-TAS, J. Nature and evolution of the criminality of young adults. In *Tenth Criminological Colloquium: young adult offenders and crime policy*. Strasbourg: Council of Europe, 1991. s. 2 – 35.

Tištěné seriálové publikace:

BEDNÁŘOVÁ, A. Trestná činnost a prevence spojená s diváckým násilím *Éthum: bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci*. 2004, roč. 12, č. 4, s. 29–33.

BUREŠ, R. Úloha Rady Evropy v prevenci a potlačování diváckého násilí. *Éthum: bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci*. 2004, roč. 12, č. 4, s. 50–54.

LÍNEK, J. Subkulturní životní styl v rámci sociálních souvislostí. *Éthum: bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci*. 1997, roč. 7, č. 15, s. 10–11.

MÚHLPACHR, P. Fotbalové chuligánství – několik poznámek k zamyšlení. *Éthum: bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci*. 2004, roč. 12, č. 4, s. 7–15.

SMOLÍK, J. Divácké násilí: metodologické ukotvení výzkumu. *Éthum: bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci*. 2004, roč. 12, č. 4, s. 7–10.

SMOLÍK, J. Fotbal a násilí. *Éthum: bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci*. 2004, roč. 12, č. 4, s. 37–41.

SMOLÍK, J. Fotbalové chuligánství jako způsob trávení volného času. *Éthum: bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci*. 2004, roč. 12, č. 4, s. 16–21.

SMOLÍK, J. Kontrakultura aneb svět subkultur mládeže. *Prevence*, 2008, roč. 5, č. 6, s. 6–8.

SUCHÁNEK, M. Aktivity státních institucí v ČR v problematice diváckého násilí. *Éthum: bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci*. 2004, roč. 12, č. 4, s. 42–47.

SVEŘEPA, M. Hooligans a sociální prevence. *Éthum: bulletin pro sociální prevenci, pomoc a intervenci*. 2004, roč. 12, č. 4, s. 22–28.

Elektronické seriálové publikace:

BARTOSZ, J. Nové tresty pro chuligány: deset let bez fotbalu, místo Řepky strážmistr. *Idnes.cz*[online]. 2010. [cit. 2010-03-1]. Dostupné z www: <http://zpravy.idnes.cz/nove-tresty-pro-chuligany-deset-let-bez-fotbalu-misto-repky-strazmistr-1a6-/krimi.asp?c=A100224_150129_krimi_jba>.

EICHLER, P. Chuligáni vypustili zprávu o velké bitce. Večer přiznali, že šlo o „žert“. *Idnes.cz* [online]. 2009. [cit. 2010-02-16]. Dostupné z www: <http://brno.idnes.cz/brno-zpravy.asp?c=A090923_123608_brno_dmk>.

Exploze fotbalového chuligánství, nebo mediální hysterie? *Analýzy & studie* [online]. 2003, roč. 5. [cit. 2010-02-24]. Dostupné z www: <<http://www.barrister.cz/strat/bulletin/page.php?id=48>>.

MOŠNA, D. Přehled fotbalové legislativy z hlediska anglického a českého práva. *Kriminalistika* [online]. 2004, č. 3 [cit. 2010-03-05]. Dostupné z www:

<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2004/0403/mosna_info.html>.

SMOLÍK, J. Extremismus subkultur mládeže? *REXTER* [online]. 2006, roč. 5, č. 1 [cit. 2010-19-01]. Dostupné z www:

<<http://www.barrister.cz/strat/rexter/page.php?id=46>>.

Elektronické publikace:

BEYER, D.; SMOLÍK, J. Výsledky dotazníkového šetření mezi fotbalovými fanoušky v rámci projektu Profotbalfans. *Aktuální otázky sociologie sportu* [CD-ROM]. Praha: UK FTVS, 2007 [cit. 2009 -11-15].

KOTLÍK, K. Psychosociální determinanty chování fotbalových diváků [online].

c1997[cit. 2009-11-20]. Dostupné z www:

<http://oic.ftvs.cuni.cz/doktorske_sk/obhaj/Kotlik.doc>.

NEŠPOR, K. *Alkohol, násilí a agrese* [online]. c2006, poslední revize 25. 09. 2006 [cit. 2010-12-4]. Dostupné z www: <http://www.drogy.net/portal/alkohol/vyzkumy-3/alkohol-nasili-a-agrese_2006_09_25.html>.

PEARSON, G. *Fig fact-sheet four: hooliganism* [online]. c2007, poslední revize 2. 12. 2007 [cit.2010-12-01]. Dostupné z www:

<<http://www.liv.ac.uk/footballindustry/hooligan.html>>.

SMOLÍK, J. *Subkultury mládeže* [online]. c2009 [cit. 2010-19-01]. Dostupné z www:<<http://is.muni.cz/dok/rfmgr.pl?fakulta=1423;obdobi=4784;kod=BSS168;furl=%2Ffe1%2F1423%2Fpodzim2009%2FBSS168%2Fum%2F;info=.html>>.

GAAS. Hooligans: bitka jako sport [online]. 12. 2. 2006 [cit. 2009-11-15].

Dostupné z www: <http://web.libimseti.cz/Gaas//hooligans-bitka-jako-sport_95543.html>.

DANYSSIMO. Hooligans.cz [online]. c2008, poslední revize 15.10.2008 [cit. 2009-11-13]. Dostupné z www: <<http://forum.hooligans.cz/messages.php?folder=4709&lang=cze>>.

Ostatní elektronické zdroje:

Český statistický úřad [online]. 2009 [cit. 2009-12-04]. Dostupné z www: <<http://www.czso.cz>>.

FC Bohemians 1905 [online]. 2009 [cit. 2009-11-10]. Dostupné z www: <<http://www.bohemians1905.cz/default.aspx>>.

Football Against Racism in Europe [online]. 2010 [cit. 2010-02-12]. Dostupné z www: <<http://www.farenet.org/default.asp?intPageID=2>>.

Hooligans [online]. 2009 [cit. 2009-12-03]. Dostupné z www: <<http://hooligans.cz/index.php>>.

Punk [online]. 2009 [cit. 2009-11-11]. Dostupné z www: <<http://www.punk.cz/index.asp?menu=3&record=6858>>.

Skinheads.name [online]. 2009 [cit. 2009-11-11]. Dostupné z www: <<http://skinhead.name/skinheads/odnoze/>>.

Skinheadrevolt [online]. 2009 [cit. 2009-12-03]. Dostupné z www: <<http://www.skinheadrevolt.com/content/info/history.html>>.

Obrazové materiály:

Football hooligans Devils Band [online]. 2009 [shlédnuto 2009-11-13]. Dostupné z www: <<http://www.youtube.com/watch?v=EJf19-1Uha0>>.

Street fight Hooligans [online]. 2009 [shlédnuto 2009-11-13]. Dostupné z www: <<http://www.youtube.com/watch?v=9e68QwZ-YmI&NR=1&feature=fvwp>>.

Fight Sparta x Baník [online]. 2009 [shlédnuto 2009-11-13]. Dostupné z www: <<http://www.youtube.com/watch?v=aIzjhtm6zGE>>.

Hooligans Slovan & Brno vs. Trnava, Baník , Cheb[online]. 2009 [shlédnuto 2009-11-13]. Dostupné z www: <<http://www.youtube.com/watch?v=QcuioauPkwo>>.

Slavie - Sparta hooligans [online]. 2008 [shlédnuto 2009-11-13]. Dostupné z www: <http://www.youtube.com/watch?v=K6TMw_N1E6s>.

Opravdoví fanoušci [online]. 2009 [shlédnuto 2009-11-13]. Dostupné z www: <<http://www.youtube.com/watch?v=ULOcxs19mB0&NR=1>>.

Rowdies změnili Prahu v bitevní pole [online]. 2009 [shlédnuto 2009-11-13]. Dostupné z www: <http://www.youtube.com/watch?v=JV7GIG_XcCA>.

Pořadatelé test nezvládli, chuligány zvládla až policie [online]. 2010 [shlédnuto 2010-12-01]. Dostupné z www: <<http://www.youtube.com/watch?v=BLvozFPMuUU>>.

Brno - Baník, předzápasová party [online]. 2009 [shlédnuto 2009-11-13]. Dostupné z www: <<http://www.youtube.com/watch?v=AnmSUno7Q8k>>.

Fanoušci Baníku řádili cestou. V Praze se chovali klidně [online]. 2010 [shlédnuto 2010-12-01]. Dostupné z www: <<http://www.youtube.com/watch?v=phchTud8Ohs&NR=1>>.

Přílohy

Příloha č. 1 – Vybrané subkultury mládeže v ČR a sociálně patologické jevy

Subkultura mládeže	Počet/rozšířenost	Projevy násilí	Politická ortodoxie	Užívání drog	Vandalismus
Neonacističtí skinheads	velká	velké	velká	malé	střední
SHARP skinheads	střední	střední	malá	malé	malý
RASH skinheads	malá	velké	velká	střední	malý
Punk	velká	střední	střední	střední	střední
Hard core	střední	střední	velká	malé	malý
Graffiti	velká	malé	malá	střední	velký
Fotbaloví chuligáni	malá	velké	střední	malé	střední
Techno, taneční scéna	velká	malé	malá	velké	střední

Zdroj: SMOLÍK, J. Subkultury mládeže a sociálně patologické jevy. In *Trendy sociálně patologických jevů. Sborník příspěvků ze semináře sekce sociální patologie MČSS*. Praha: MČSS, 2008. s. 101-108. ISBN 978-80-903541-5-9.

Příloha č. 2 – Rozlišení fotbalových diváků, fanoušků a fotbalových chuligánů

Kritérium	sportovní diváci	sportovní fanoušci	Sportovní chuligáni
Stabilita skupiny	nízká	vysoká	vysoká
Integrace skupiny	nízká	vysoká	vysoká
Koheze	nízká	střední	vysoká
Atraktivnost skupiny	nižší	vysoká	vysoká
Stálost skupiny	nízká	střední	vysoká
Autonomie skupiny	nízká	střední	vysoká
Velikost skupiny	velká	střední	malá
Míra intimity skupiny	nízká	střední	vysoká
Propustnost skupiny	vysoká	střední	nízká
Homogenita/heterogenita	heterogenní	homogenní	homogenní
Orientace skupiny	nízká	střední	vysoká
Hodnotová orientace	nízká	střední	vysoká
Míra uspokojení	nízká	střední	vysoká
Stupeň libosti	nízký	střední	vysoký
Míra kontroly	nízká	střední	vysoká
Násilné chování	nízké	nízké	vysoké
Projevy nacionalismu	nízké	vysoké	vysoké
Projevy xenofobie a rasismu	neexistence	výjimečně	časté
Stupeň ideologie skupiny	neexistence	neexistence	vysoký
Hodnocení zápasů	objektivní	subjektivní	subjektivní
Klubismus	nízký	vysoký	nízký

Zdroj: MAREŠ, M., SMOLÍK, J., SUCHÁNEK, M. *Fotbaloví chuligáni: evropská dimenze subkultury*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2004. ISBN 80-903333-0-3

Příloha č. 3 – Věková struktura obyvatelstva ve věku 15 let a více dle nejvyššího dosaženého vzdělání (2002-2008) – celkem v tisících

Stupeň vzdělání ISCED, Věkové skupiny	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Základní vzdělání - ISCED 1,2							
Úhrnem	1898,8	1831,8	1797,6	1733,5	1685,9	1675	1662,3
15 až 29 let	685,5	683,3	690,7	684,2	666,9	664	663,1
30 až 44 let	153,6	146,2	138	135,2	134,7	139	140,5
45 až 59 let	349,2	325	308,2	274,3	272,6	272	258
60 a více let	710,4	677,3	660,7	639,8	611,6	600	600,7
Střední bez maturity - ISCED 3c							
Úhrnem	3216,9	3299,2	3319,5	3283,1	3264,1	3245	3197,8
15 až 29 let	699,6	674,8	627,5	575,5	535,4	491	449
30 až 44 let	887,4	911,7	934,8	952,4	970,5	985	987,8
45 až 59 let	994,8	1028,9	1026,2	1008,1	987,4	961	926,6
60 a více let	635,1	683,8	730,9	747,2	770,8	809	834,5
Střední s maturitou - ISCED 3a, b, 4							
Úhrnem	2646,2	2650,6	2679,1	2779,6	2855,8	2936	3019,8
15 až 29 let	824,3	827,2	811,7	806,6	808,9	823	818,9
30 až 44 let	728,9	728,2	776,4	814,2	851,8	895	929
45 až 59 let	670,9	668,7	660,3	686,3	687,6	665	682,7
60 a více let	422,1	426,5	430,6	472,6	507,5	553	589,2
Vysokoškolské - ISCED 5, 6							
Úhrnem	813,7	831,7	862,2	907,1	954,6	975	1050
15 až 29 let	139	132,7	149,1	162,2	176,8	175	202,9
30 až 44 let	276,9	289	286,5	303	319,5	326	356,6
45 až 59 let	250,8	247,7	260,3	268,5	264,5	277	287,5
60 a více let	147	162,3	166,4	173,4	193,8	197	202,9
Zdroj: ČSÚ, Výběrové šetření pracovních sil							

Příloha č. 4 – Přehled chuligánských skupin a skupin ultras hlásících se k jednotlivým fotbalovým klubům

Název fotbalového klubu	Chuligánské skupiny	Skupiny Ultras
SK Slavia Praha	Brigade 97 Red white supporters Youngsters	Gang Of Slavia Ultras Ultras Slavia
SK Sigma Olomouc	Hooligans hovada zubr N. S. Commando 88	Second wave
AC Sparta Praha	City boys Falanga Prague boys Rafani Sparta Hooligans	
1. FC Brno	Division s Johny Kentus Gang Kohoutky gang Orthodox Fans Brno Torcida	Ultras Brno
FC Baník Ostrava	Apple Commando Barabi Silesian Hunters Ultramaniacs	
FC Bohemians 1905	Banditos Berserk Calveras P-side Razors edge Tornado Boys	
FC Slovan Liberec	Death Boys Slovan	Supras Core
FK Teplice	Division Nord North Warriors	Gauner
Slezský FC Opava	Santa fe Opavští chalupáři	
Zdroj: http://www.hooligans.cz/showpage.php?name=scena		

Příloha č. 5 – Vybrané texty písní s chuligánskou tematikou

Fotbal od skupiny 3:2 pro MH

Fotbalovej den právě začíná
Leštíš botky, bereš šálu. Ty víš, co to
znamená.

Tvůj klub je tvoje rodina, za to život
položíš,

Když seš hrdina.

R. Snad nezradíš mě kamaráde,

a budeš za mnou stát,

pak se tomu v hospodě

už budem jenom smát.

Nepřátelská bojůvka, už jde proti
nám.

Ukaž, co v tobě je, teď seš za sebe
sám.

Vždyť je jedno, čemu fandíš, každej
co má rád.

Ale jednou proti sobě v kotli budem
stát.

R. Snad nezradíš mě kamaráde,

Proto, co máš rád,

Doufám, že za to

Budu vždycky stát.

Viktoria Žižkov od skupiny Orlík

V neděli berou lidi děti svý

Na chaty kde to už znaj

Nechápou že taky vostatní

Jiný koníčky maj

Viktorka Žižkov

Viktorka Žižkov

Viktorka Žižkov

Viktorka Žižkov je tu

Žižkovský stánek fotbalových sportů

Z amplionu tutálka vyhrává

Strhla se bitka na hřišti i v hledišti

Viktorka prohrává

Viktorka Žižkov

Viktorka Žižkov

Viktorka Žižkov

Viktorka Žižkov je tu

A ten kdo tvrdí, že se na Žižkově

špatně hraje

Tak je to pěkněj idiot a trouba

Dyť je to jasný, co svět světem stojí

Viktorka Žižkov fotbalu je chloubu

Viktorka Žižkov

Viktorka Žižkov

Viktorka Žižkov

Viktorka Žižkov je tu

Příloha č. 6 – Desetibodový plán pro kluby připravený FARE a přijatý UEFA.

1	Vydejte stanovisko, že klub netoleruje rasismus, a zveřejněte, že zasáhne proti každému, kdo se podílí na rasistických projevech ve všech částech stadionu.
2	Vydejte veřejné prohlášení, ve kterém odsoudíte rasistická hesla při zápasech.
3	Dejte podmínku držitelům permanentních vstupenek, že vstupenky nebudou platit, pokud se jejich držitelé budou podílet na rasistických urážkách.
4	Učiňte opatření k zabránění prodeje rasistické literatury uvnitř i vně stadionu.
5	Disciplinárně postihujte hráče, kteří rasisticky urážejí.
6	Kontaktujte jiné kluby, abyste se ujistili, že protirasistické strategii klubu rozumí.
7	Podporujte společnou strategii mezi pořadatelskou službou a policií k zamezení rasistických projevů.
8	Urychleně odstraňte všechny rasistické graffiti ze stadionu.
9	Zaříd'te rovné pracovní a služební podmínky.
10	Spolupracujte se všemi dalšími skupinami a agenturami, např. s hráčskými odbory, fanoušky, školami, dobrovolnými organizacemi, mládežnickými kluby, sponzory, lokálními autoritami, lokálními podnikateli a policií, abyste rozvíjeli proaktivní programy, abyste zvýšili povědomí o kampani a eliminovali rasismus a diskriminaci.
Zdroj: http://www.farenet.org/default.asp?intPageID=37	

Příloha č. 7 – Minimální bezpečnostní standardy

- Vnější hranice stadionu jsou vymezeny plotem, který brání jakémukoli způsobu nekontrolovaného vniknutí osob, předmětů nebo látek.
- Existuje dostatek (nouzových) východů, které nemohou zároveň sloužit jako vstupy a které poskytují dostatečné bezpečnostní záruky v případě evakuace ven ze stadionu nebo na hrací plochu.
  - Stadion a jeho základní části musí splňovat nezbytné požadavky ohledně požárních předpisů, odolnosti a konstrukční stability.
  - Řídicí středisko, které slouží zástupcům bezpečnostních složek (především Policii ČR), záchranné služby a pořadatelům coby koordinační místo v průběhu zápasu, je vybaveno nezbytným technickým zařízením uzavřeného bezpečnostního okruhu, systémem bezpečnostních kamer a místním rozhlasem pro informování diváků. Tyto kamery musí umožňovat záznam všech incidentů a určení jejich původců.
  - Stadion má stanici lékařské pomoci a dostatečné zdravotnické vybavení odpovídající kapacitě stadionu.
  - Soupeřící skupiny fanoušků jsou odděleny přiměřenými prostředky.
  - Na stadionu musí být nezbytné nápisy a piktogramy, které dovedou diváky k nouzovým východům a/nebo do sektoru, pro který mají vstupenku.
    - Maximální kapacita každého sektoru musí být určena v souladu s bezpečnou kapacitou stadionu.
  - Stadion musí být pravidelně udržován a všechny uvolněné a poškozené části, veškerý odpad nebo předměty, které by mohly být používány k vrhání jako zbraň, by měly být opraveny nebo odstraněny.
  - Technická, elektrická a plynová zařízení musí být instalována a udržována v souladu s platnými obecnými předpisy.

Příloha č. 8 – Přepisy rozhovorů s vybranými respondenty

Rozhovor č. 1 – Petr I.

Jak se jmenuješ a kolik ti je let?

Petr, osmnáct let.

Chodíš ještě do školy?

Na učňák. Letos budu končit.

Jaké máš známky?

Normální, průměr.

Chceš ve studiu pokračovat? Třeba si dodělat maturitu?

Ani ne.

Chodíš fandit na fotbal?

Samozřejmě.

Proč chodíš na fotbal?

Chodím tam s kamarádama. Je tam zábava. Vždycky se těším, co zase bude. A samozřejmě fandím Bohemce.

Pamatuješ si, s kým si šel poprvé na zápas?

Úplně poprvé to si nepamatuju, ale vím, že to bylo se spolužákem z učňáku. Oba fandíme Bohemce.

Říkal jsi, že fandíš Bohemce.

Jo.

Co pro tebe tento klub znamená?

Je to tým, kterému fandím. Je to nejlepší tým.

Co prožíváš během povzbuzování tvého týmu?

Hodně záleží na tom, jestli prohráváme nebo vyhráváme, ale celkově jsem nad tím nikdy nepřemýšlel.

Chodíš na fotbal pravidelně?

Snažím se. Na domácí zápasy chodím vždycky. Na venkovní když se hrajou daleko, tak nejezdím, ale na pražské chodím vždycky.

Řadíš se mezi hooligans?

Jo.

Jsi členem nějaké chuligánské skupiny?

Jo.

Co pro tebe členství v této skupině znamená a co ti přináší?

Kamarády, zábavu. To musíš zkusit, abys to pochopila.

Tak mi zkus pomoc to pochopit. *Tak pojd' se mnou příští týden na zápas. Seznámím tě s kámošem a třeba se k nám taky přidáš. Holku mezi náma ještě nemáme. (úsměv)*

Chodíš na zápasy sám, nebo s někým?

Sám bych na fotbal nešel, vždycky se s kámošem domluvíme v hospodě, dáme pár piv a pak jdeme na stadion.

Účastníš se výtržností na stadionu? Jakých?

Výtržnosti – to je hezké slovo. Tak někdy se poperem. Taky někdy něco po někom hodím – hlavně po rozhodčím. (úsměv)

Proč to děláš?

Když neumí pískat, tak co s ním.

Plánuješ to dopředu?

Ani ne.

Co na tom vidíš?

Prostě mě to baví.

A co prožíváš po takovém střetnutí?

Když vyhraju, tak mám radost.

A co když prohraješ?

To se mně nestává. (úsměv)

Účastníš se bitek a výtržností pod vlivem alkoholu?

(úsměv = souhlas)

A co jiné omamné látky?

(stále úsměv)

Účastnil ses i bitek mimo stadion?

Ne

Už jsi měl někdy problémy s policií nebo s pořadatelskou službou?

S policajtama párkrát, s pořadatelama pořád. Dvakrát mě i vyvedli za to, že jsem jim nadával.

Mělo něco z toho pro tebe nějaké následky?

Ne.

Litoval jsi někdy něčeho, co jsi udělal na stadionu?

Nevím, proč bych měl.

Co děláš ve svém volném čase?

Tak třeba jdeme hrát fotbal a taky hraju hry na počítači – třeba FIFU. (úsměv)

Rozhovor č. 2 – Petr II.

Jak se jmenuješ a kolik ti je let?

Jmenuji se Petr a je mi dvacet tři roků.

Chodíš ještě do školy?

Pracuji.

Jakého jsi dosáhl vzdělání?

Mám maturitu.

Na jaké škole?

Průmyslovce.

Jaké jsi měl známky?

Není to jedno. (úsměv) Myslím, že jsem se učil docela dobře.

Pracuješ?

Ano. Dělán v jedné firmě. V podstatě jsem obchodník. Je to moc dobrá práce.

Chodíš fandit na fotbal?

Ano, pravidelně.

Proč chodíš na fotbal?

Fandím Bohemce z Vršovic, doufám, že se letos udrží. Hlavně mě baví ta atmosféra.

V kotli nikdy nevíš, co se stane, ale jsou zápasy, kdy víš, že se něco semele. Je super jít jednou za týden takhle někam a odreagovat se.

Pamatuješ si, kdy jsi šel poprvé na zápas a proč?

(přemýšlí) Jo, vzpomínám si. Dostal jsem volné lístky od táty, tak jsem vzal kamaráda.

S tatínkem jsi na fotbal nechodil?

Ne, on na fotbal nechodil. Ty lístky asi taky od někoho dostal.

Říkal jsi, že fandíš Bohemce.

(pokynutí hlavou značící, že ano)

Co pro tebe tento klub znamená?

Je to tým, kterému fandím. Má dlouhou tradici a skvělou fanouškovskou základnu.

Je fajn jít si zafandit. A když se něco povede, tak jsem náležitě hrdý. (úsměv)

Co prožíváš během povzbuzování tvého týmu?

Asi je to pocit vzrušení. Prohrajem nebo vyhrajem – takže je to trochu i o očekávání, co se všechno na stadionu dneska stane.

Chodíš na fotbal pravidelně?

Na každý zápas Bohemky a taky i vyjždím.

Řadíš se mezi hooligans?

Spíš než k hools bych se zařadil k ultras. Když mám čas, tak se zapojuju do aktivit pořádaných klubem. Svatý, ale nejsem mezi hools mám hodně kamarádů, s kterými se setkávám na zápasech a někdy pak i zajdem na pivko. Párkrát mě zvali i na bitky, ale nešel jsem.

Chodíš na zápasy sám nebo s někým?

Nemám problém jít sám, ale většinou se k někomu připojím.

Účastnil ses výtržností na stadionu? Jakých?

Jednou jsem i vytrhl sedačku. Jo, taky plot to jednou odnesl, ani nevím jak, nějak jsem podlehl atmosféře. Dělal to všichni, tak jsem se přidal. A několikrát jsem se porval, ale to jsem se bránil.

Co tě vede k tomu, aby ses porval nebo zničil sedačku?

Je tam atmosféra, je to zábava, vzrušení. V tom nesmíš hledat nic navíc

A co potom prožíváš?

Uvolnění. Člověk má pak čistou hlavu.

Plánuješ to nějak dopředu?

To se nedá naplánovat. Některé zápasy jsou úplně v klidu a někdy se naopak něco stane, ale snažím se to mít pod kontrolou a nepřidávat se.

Byl jsi při nějakém incidentu pod vlivem alkoholu?

Pivo si dám.

Účastnil ses někdy i předem smluvených bitek?

Ne, do toho bych nešel.

Už jsi měl někdy problémy s policií nebo s pořadatelskou službou?

S poldama našťestí ne a s pořadatelskou službou má někdy problém každý.

Co děláš ve svém volném čase?

Mám novou přítelkyni. (úsměv) Taky sleduji ostatní sporty, ale už jen v televizi.

Rozhovor č. 3 – Ondra

Jak se jmenuješ a kolik ti je let?

Ondra, sedmnáct.

Chodíš ještě do školy?

Na střední

Na učiliště, odborná střední s maturitou nebo gymnázium?

Na střední odbornou, za dva roky bych měl maturovat.

Jaké máš známky?

Slušné, jedničky a dvojky.

Plánuješ dál studovat?

Chtěl bych jít na vysokou, jestli to vyjde.

Chodíš fandit na fotbal?

Ano.

Proč chodíš na fotbal?

Fandit Bohemce.

To je jediný důvod?

V podstatě ano.

Pamatuješ si, kdy jsi šel poprvé na zápas a proč?

Chodil jsem vždycky s tátou a pak jsem začal chodit s kámošem do kotle.

Fandíš Bohemce, co pro tebe tento klub znamená?

Jsem z Vršovic, takže pro mě znamená hodně.

Co to je hodně?

Je to otázka cti.

Co prožíváš během povzbuzování tvého týmu?

Že s ostatními všichni držíme při sobě, abychom hájili čest naší Bohemky.

Chodíš na fotbal pravidelně?

Ano.

Řadíš se mezi hooligans?

Ano.

Jsi členem nějaké chuligánské skupiny?

Ano.

Z jakého důvodu ses stal jejím členem?

Já ani nevím, tak nějak to šlo samo. Jsem se tam skamarádil s pár klukama a začal jsem na fotbal chodit s něma a pak jsme se přidali k dalším.

Co ti toto členství přináší?

Tak podnikáme s kamarádama různé akce, které bych asi jinak nepodnikal.

Chodíš na zápasy sám nebo s někým?

S kámošema z party.

Myslíš z hooligans party?

Ano.

Účastnil ses výtržností na stadionu? Jakých?

Co všechno zahrnuješ pod výtržnost?

Bitka na stadionu, házení předmětů na plochu, napadení rozhodčích, hráčů a jiných osob, rasistické nadávky, ničení vybavení stadionu atd.

Tak předměty na plochu hodím. Vybavení jsem taky poničil – jednou jsme na výjezdu rozbili záchody, ale nebyl to můj nápad. Párkrát jsem se přidal k fajtu.

Takže jsi to dopředu neplánoval?

To určitě ne, to se ani nedá naplánovat. Teda někdy je třeba naplánované, že vezmeme dělobuchy a tak.

Jaký máš třeba důvod k tomu hodit ten dělobuch?

Většinou mě něčím naštvou.

Co tě dokáže naštvat?

Když provokujou, když prohráváme. Někdy mě naštvou třeba pořadatelé nebo policajti, když se do nás moc navázejí.

A co přitom prožíváš?

Určitě je to úleva pak hrdost a radost, když vyhrajem. Je toho asi víc.

A co když prohrajete?

Tak jsem naštvaný dál.

Byl jsi přitom pod vlivem alkoholu?

Na tohle ti neodpovím.

Účastnil ses předem smluvených bitek mimo stadion?

Zatím nee.

Už jsi měl někdy problémy s policií nebo s pořadatelskou službou?

Jednou na nás bengalá vlítla, našťěstí z toho nic nebylo.

Litoval jsi třeba někdy toho, co jsi udělal?

Ne.

Čemu se věnuješ ve svém volném čase?

Škole, kamarádům a fotbalu.

Rozhovor č. 4 – Bif

Jak se jmenuješ a kolik ti je let?

Říkej mi Bif a je mi už hodně – třicet pět.

Pracuješ?

Ted' jsem nezaměstnaný.

A jakou školu si vystudoval?

Jsem vyučený kuchař.

Chodíš fandit na fotbal?

Samozřejmě. A ty ne? (úsměv)

Proč chodíš na fotbal?

Já fotbalem žiju.

Pamatuješ si, kdy jsi šel poprvé na zápas a proč?

Už jako dítě jsem chodil s otcem.

Kterému týmu fandíš?

Tescomě (Zlín), ale podporuju i jiné týmy. Chvilí jsem jezdil i se Sparta Hooligans.

To byla paráda, že jsem se mezi ně dostal. Je to dost těžké se tam dostat, když jsem z takové prdele, jako je Zlín. Oni náma v podstatě pohrdají.

Co pro tebe tento fotbalový klub znamená?

No co by? Já fotbalem prostě žiju.

Co prožíváš během povzbuzování tvého týmu?

Dej mi nějakou jinou otázku.

Chodíš na fotbal pravidelně?

Na každý zápas i na výjezdy.

Řadíš se mezi hooligans?

To řadím.

Jsi členem nějaké chuligánské skupiny?

Tady ve Zlíně je nás málo. Existuje tady několik menších skupin, ale když je nějaká bitka nebo se plánuje větší akce, tak se dokážeme domluvit.

Z jakého důvodu ses stal jejím členem?

Tak já jsem to tady zakládal.

A co tě k tomu vedlo?

Viděl jsem, jak to funguje jinde a chtěl jsem to taky. To jako není jednoduché to všechno zorganizovat.

A co tedy pro tebe fotbalové chuligánství znamená?

Našel jsem tam přesně to, co jsem hledal. Fandit fotbalu, zapojit se, užít si zábavu, být s kamarády.

Chodíš na zápasy sám nebo s někým?

Jak kdy.

Účastnil ses výtržností na stadionu? Jakých?

Všech možných. (úsměv)

Co tě k tomu vede?

Úplně všechno.

Co to je všechno?

Prostě to vyplyne ze situace a ty máš potřebu něco udělat. Třeba se porvat, dostat se na plochu a ukázat rozhodčímu, kdo má pravdu.

A co při tom prožíváš?

Vztek a pak třeba dobrý pocit z vykonané práce.

Jsi přitom pod vlivem alkoholu?

Neříkám, že ne.

A co nějaké jiné omamné látky?

Na to už jsem starý.

Účastnil ses někdy dopředu domluvených bitek?

Ano, párkrát.

Co tě k tomu vedlo?

V podstatě jsem to už řekl.

Už jsi měl někdy problémy s policií nebo s pořadatelskou službou?

Mnohokrát.

Nechceš to nějak blíže specifikovat?

Ani ne.

A můžeš mi říct, jestli tě třeba zadržela policie?

Jo.

Mělo to pro tebe nějaké následky?

Nic mimořádného

Litoval jsi někdy něčeho, co jsi na stadionu udělal?

Nevím, proč bych měl něčeho litovat. Nikdy jsem nikomu neublížil, abych mu udělal něco fakt vážného.

Co děláš ve svém volném čase?

Jdu na fotbal a na pivo. (úsměv)

Rozhovor č. 5 – Lukáš

Jak se jmenuješ a kolik ti je let?

Lukáš a je mi osmnáct.

Chodíš ještě do školy?

Jo. Chodím na střední.

A budeš maturovat?

Až příští rok.

Plánuješ pak jít na vysokou?

Určitě to zkusím, ale ještě si nejsem jistý, na kterou.

Chodíš fandit na fotbal?

Ano.

Proč chodíš na fotbal?

Chodím tam hlavně s kámošem. Vždycky se domluvíme a vyrazíme. Když někdo sežene auto, jezdíme i na venkovní zápasy. Ted' naposledy jsme tak jeli do Jihlavy.

Pamatuješ si, kdy jsi šel poprvé na zápas a proč?

S kamaráda. Proč? Mám rád fotbal. Fandím Tescomě (Tescoma Zlín).

Říkal jsi, že fandíš Tescomě. Co pro tebe tento klub znamená?

Jsem ze Zlína, takže logicky fandím Tescomě.

Co prožíváš během povzbuzování tvého týmu?

Užívám si hru. S kamarádama povzbuzujeme, abychom vyhráli. Na zápas se vždycky těším. Co prožívám? Nevím, snad je to nadšení. To je těžké popsat.

Řadíš se mezi hooligans?

Spíš k těm umírněnějším. Snažím se přiřadit k ultras.

Jsi tedy členem nějaké skupiny?

Máme takovou naši malou partu. Ve Zlíně chybí nějaká větší skupina, ale sem tam se domluvíme na nějakém výjezdu. Vím, že se párkrát organizovaly i nějaké bitky v Kunovicích, ale toho jsem se tehdy neúčastnil.

Co pro tebe členství v této skupině znamená a co ti přináší?

Máme to s kamarádama jako zábavu. Když se vydáme na cizí stadion, je to taky trochu dobrodružství, co se stane. A co mi to přináší? Je to adrenalin. Semele se něco, nesemele se něco?

Chodíš na zápasy sám nebo s někým?

Jak jsem říkal, vždycky chodím s kámošema.

Účastníš se výtržností na stadionu? Jakých?

Tak máme připravené takové malé choreo, takže sem tam hodíme třeba dýmovnici nebo nějaké papíry na hřiště. Jednou jsem se spíš nechtěně připojil k jedné větší potyčce, kdy se zdemolovalo nějaké zařízení. Byla to blbost. Snažím se už takovým situacím spíš vyhýbat.

A z jakého důvodu házíte ty papíry na plochu?

Někdy je to předem připravené, někdy třeba reaguju na to, co se děje na hřišti.

A co bitky? Těch se účastníš?

Snažím se jim vyhýbat.

Sám jsi bitku někdy vyvolal?

Je to možné, ale teď si nic nevybavuju. Teda popral jsem se s někým, ale to nebylo ohledně fotbalu. (úsměv)

Účastnil ses naplánovaných bitek mimo stadion?

Věděl jsem o nějakých, ale nikdy mi to nevyšlo, ale chtěl bych to někdy zkusit.

Účastníš se bitek a výtržností pod vlivem alkoholu?

Tak pivo jsem třeba měl, ale že bych byl ožralý to asi ne.

A když si tehdy rozbíjel to zařízení stadionu, byl jsi pod vlivem alkoholu?

Asi jsem něco pil, ale opilý jsem nebyl.

Už jsi měl někdy problémy s policií nebo s pořadatelskou službou?

Naštěstí ne. Zatím mi všechno prošlo, ale párkrát jsem se bál.

Co děláš ve svém volném čase?

Sportuju – fotbálek, in-line brusle. Chodím na brigády a tak.